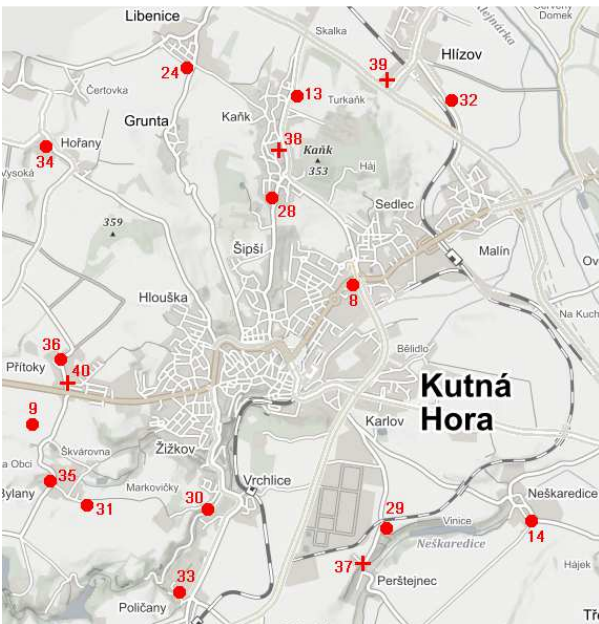
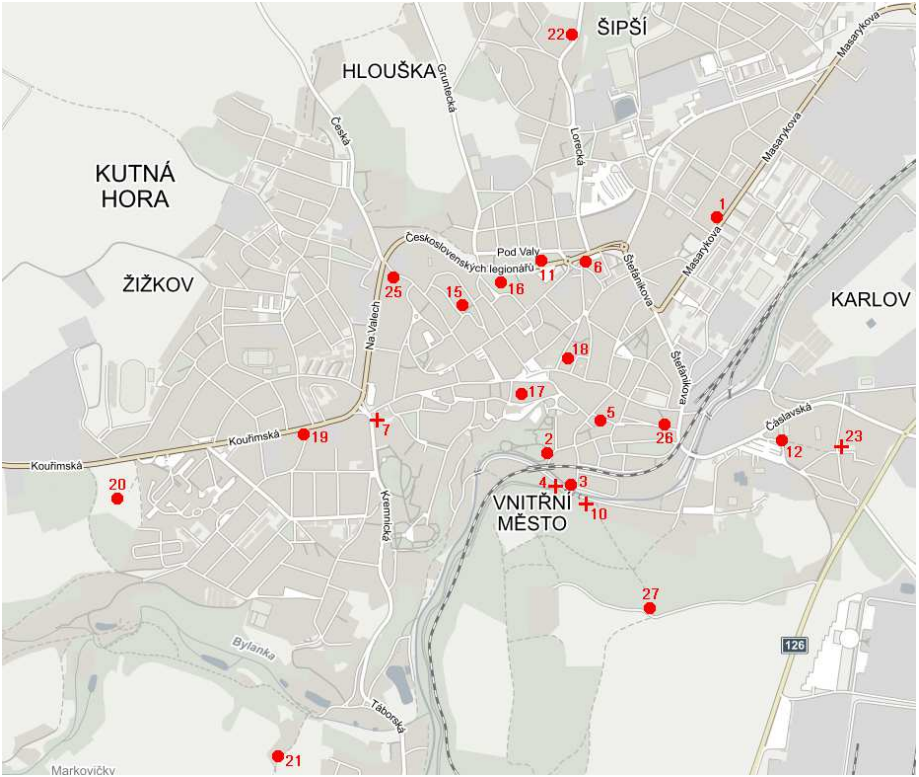

ANNA BARTOŠOVÁ – MARTIN BARTOŠ

**KUTNOHORSKÉ
KAPLIČKY**

*Kapličky
v Kutné Hoře
(nahore)
a v okolí
(dole)*

ANNA BARTOŠOVÁ – MARTIN BARTOŠ

**KUTNOHORSKÉ
KAPLIČKY**

Poděkování: Autoři děkují pracovníkům Státního okresního archivu v Kutné Hoře, především paní Janě Lebedové, a Českého muzea stříbra v Kutné Hoře za všestrannou pomoc při zpracovávání tohoto tématu.

Přední strana obálky: *Kutná Hora, kaplička v České ulici (Anna Bartošová).*

Zadní strana obálky: *Bylany, kaplička na návsi (Anna Bartošová).*

Titulní strana: *Hořany, obraz v kapličce (foto 2020).*

*Kutná Hora, kaplička v parku voršilského kláštera,
socha žehnajícího Krista.*

Název: Kutnohorské kapličky.

Autoři: Anna Bartošová, Martin Bartoš

Vydal: Vydavatelství a nakladatelství Martin Bartoš (Kuttna),
17. listopadu 97, 284 01 Kutná Hora (kuttna@seznam.cz)
jako svoji 100. publikaci. Vydání první.

Kutná Hora 2020

ISBN 978-80-86406-86-2

OBSAH

ÚVOD	5
<i>Drobné sakrální památky</i>	5
<i>Kapličky výklenkové, prostorové a boží muka</i>	6
<i>Kapličky v Kutné Hoře a okolí</i>	7
<i>Heuristika</i>	10
<i>Popis jednotlivých kapliček</i>	11
VÝKLENKOVÉ KAPLIČKY	12
<i>Kapličky Ukřižování Páně</i>	12
Kaplička Ukřižování Páně u hlavní pošty	13
Kaplička Ukřižování Páně pod Vlašským dvorem	15
Kaplička Ukřižování Páně u Novomlýnské branky	17
Kaplička Ukřižování Páně u Nových mlýnů (zaniklá)	19
Exkurs: Tři kapličky u Nových mlýnů	21
<i>Kapličky se sochami</i>	23
Kaplička Panny Marie Lurdské v ulici U Jelena	23
Kaplička Panny Marie ve Vocolově ulici	26
Kaplička sv. Jana Nepomuckého v Husově ulici (zaniklá)	30
Kaplička Ecce Homo v Sedleci	31
Kaplička sv. Vojtěcha nad pramenem u Bylan	34
Kaplička sv. Jana Nepomuckého u Nových mlýnů (zaniklá)	37
<i>Obnovené výklenkové kapličky</i>	38
Kaplička se sochou žehnajícího Krista u kláštera (obnovená)	38
Kaplička sv. Lazara na Karlově (obnovená)	40
Kaplička sv. Máří Magdaleny v Kaňku (obnovená)	42
Kaplička Panny Marie v Neškaredicích (nová, obnovená)	44
<i>Soukromé kapličky</i>	46
Kaplička Panny Marie u domu čp. 261 v Hradební ulici	46
Kaplička Svaté rodiny v zahradě kláštera Voršilek	48
Výklenek se sochou sv. Jana Nepomuckého u domu čp. 98	50
Kaplička (?) za domy čp. 232 a 387 v Libušině ul.	51
<i>Kapličky Panny Marie</i>	52
Kaplička Panny Marie Svatohorské v Kouřimské ulici	52
Kaplička Panny Marie Svatohorské v sadu za poliklinikou	55

Kaplička Panny Marie v ulici U Trojice nad Bylankou	58
Kaplička Panny Marie nad Lorcem	60
Kaplička Panny Marie v ulici Na Spravedlnosti (zaniklá)	62
Kaplička Nanebevzetí Panny Marie v Libenicích	63
<i>Kapličky světců</i>	65
Kaplička Oplakávání Krista v České ulici	65
Kaplička sv. Jana Nepomuckého na Jungmannově náměstí	67
Kaplička sv. Petra a Pavla na Rovinách	70
Kaplička sv. Jana Křtitele v Kaňku	73
Kaplička sv. Václava (dříve sv. Izidora) u Perštejnec	76
BOŽÍ MUKA	78
Boží muka u Wagenknechtova mlýna	78
Boží muka u Bylan	80
Boží muka u Hlízova	82
KAPLIČKY PROSTOROVÉ	84
Kaplička v Bylanech	84
Kaplička v Poličanech	86
Kaplička v Hořanech	88
Zvonička v Přítokách	89
Kaplička Panny Marie v Perštejnici (zaniklá)	90
KAPLIČKY ZANIKLÉ	92
Kaplička uprostřed Kaňku (zaniklá)	92
Kaplička nad Hlízovem (zaniklá)	92
Kaplička u Přítoky (zaniklá)	93
KAPLIČKY NEJISTÉ	94
Nejstarší zprávy o kapličkách	94
Kapličky zobrazené pouze na mapách vojenského mapování	94
Výklenek na Královské procházce	95
KAPLE	96
Kaple sv. Jana Nepomuckého v Neškaredicích (zaniklá)	96
ZÁVĚR	98
Literatura, prameny a zkratky	98

ÚVOD

S posvátnými místy se setkáváme, ať už jsme křesťané, věřící jiných náboženství, „něcisté“ nebo ateisté, a mnohdy si to ani neuvědomujeme. Posvátné místo totiž není jen kostel nebo synagoga, nýbrž i sochy svatých nebo hřbitov. Na procházce v lese nás možná ani nenapadne, že mechem zarostlou studánku, na kterou se právě díváme, považuje mnoho lidí za posvátnou. Stejně tak, jako když projdeme kolem věkovitého stromu. Přesto však právě vodu z této studánky považovali lidé za léčivou a tento starobylý strom byl svědkem důležitých historických událostí. Posvátná místa nejsou uzavřenou skutečností. Některá vznikají a některá zanikají nebo se na ně jednoduše zapomnělo. O některých, především těch monumentálních a známých, bylo už nalezeno a napsáno značné množství informací, ale o těch malých a často lehko přehlédnutelných je známo buď velmi málo, nebo vůbec nic.

Tato práce je zaměřena na kutnohorské kapličky z právě již zmíněných důvodů – jsou malé, nenápadné a najdeme o nich jen velmi málo zmínek a záznamů. Přesto ale neodmyslitelně patří ke Kutné Hoře, dotvářejí její charakter, představují jakousi síť pevných bodů, mezi kterými probíhá život města a jeho obyvatel.

Už před příchodem křesťanství lze předpokládat sakralizaci krajiny. Kosmas píše o pohanském uctívání pramenů, stromů a hájů, kamenů a pahorků.¹ Nejstaršími křesťanskými objekty byly kromě kostelů na významných hradištích pravděpodobně kříže stavěné především na rozcestích nebo jen vysekávané do kmenů stromů. Po několika staletích následovala boží muka, jejichž rozšíření se v Čechách předpokládá od 13. století. V 18. století nastal největší rozvoj kapliček, které se tak staly jedním ze znaků protireformace, spolu se sochami svatých umístěnými nejen uvnitř sídel, ale i ve volné krajině. Během 19. století se staly oblíbenými litinové kříže na kamenných podstavcích. Po první světové válce vznikají sakrální památky už jen výjimečně a po druhé světové válce naopak začínají mizet z krajiny i zastavěných území, jejich likvidace je do značné míry cílená, ideologicky motivovaná. Tento trend se víceméně zastavil koncem 20. století. Sakrální památky jsou v současnosti převážně opravené, udržované, zaznamenat lze i obnovu zničených či vznik nových objektů.

Drobné sakrální památky

Pojem *drobné sakrální památky* zahrnuje různorodou skupinu staveb, mezi které patří především volně stojící kapličky a boží muka, kříže, sochy, zvoničky, mariánské a trojiční a světecké sloupy a pilíře aj. a také jejich soubory, především křížové cesty. Patří sem i svaté obrázky pověšené na stromech nebo náboženské reliefsy a nápisy vysekané do skal. Sakrální památky patří do širší skupiny objektů, označovaných poněkud uměle znějícím termínem *kulturní artefakty*, do které jsou řazeny nejen objekty mající aspoň něco společného s uměním (kapličky, pomníky, mosty), ale i čistě technické objekty jako vojenské „bunkry“, patníky u cest, vodní náhony atd., a to bez ohledu na dobu vzniku (*Dohnalová a kol. 2015*).

Drobné sakrální památky se od ostatních kulturních artefaktů odlišují svojí náboženskou funkcí, ke které se hlásí především svým typickým vzhledem. Snad každý z těchto objektů vznikl i z jiných důvodů, než jen sakrálních. Těmi primárními důvody, kvůli

¹ Něco z těchto potřeb přežilo až do dnešní doby. Nasvědčuje tomu budování jednotlivých „menhirů“ i jejich souborů v blízkém okolí Kutné Hory.

kterým byl vytvořen, mohly být kromě kultovní (náboženské) i funkce memoriální (připomínka významného místa či události), votivní (vyjádření vděčnosti za uzdravení či ochranu před nemocí či neštěstím), výstražná (obtížná místa na komunikacích), ochranná (na mostech, před branami, na okrajích vsí), reprezentační (rodinné kříže), administrativní (hranice pozemků), úřední (zvoničky), soudní (smírčí kříže), estetické a emotivní (první či poslední místo, ze kterého je na cestě vidět osada), atd. Kromě primárních, zamýšlených funkcí jsou důležité i sekundární, původně nezamýšlené funkce, za které lze označit např. umělecko-historickou, environmentální (tyto objekty jsou ve volné přírodě obvykle ve skupině stromů), orientační, krajinotvornou a urbanistickou (Dohnalová a kol. 2015, 13-16).

V této práci nás ze všech drobných sakrálních památek budou dále zajímat jen kapličky.

Kapličky výklenkové, prostorové a boží muka

Bližší vysvětlování pojmů kaplička nebo boží muka může připomínat nošení dříví do lesa – každý čtenář patrně ví, co tyto pojmy označují. Přesto se i z tohoto dá udělat věda resp. vnést do této problematiky zmatek způsobený snahou po zavedení jednotné terminologie, typologie, kategorizace, tedy právě snahou zmatku zabránit. Důkazem jsou jak příslušné metodiky (viz např. Dohnalová a kol. 2015; Hrubý a kol. 2015) tak práce řady autorů zabývajících se těmito památkami (jeden příklad za všechny: Nusek a kol. 2001).

Za základ pro typologii lze zvolit nejrůznější hlediska, např. slohové období, objednavatele, materiál objektu, jeho funkci, atd. (Hrubý a kol. 2015). Lze vyjít i z účelu dané metodiky (např. jestli řeší identifikaci drobných památek nebo jejich dokumentaci, jestli se zabývá jen sakrálními památkami nebo všemi drobnými památkami) a tomu přidílat dělení. Lze říci, že každý autor si do jisté míry vytváří vlastní systém – nejinak tomu bude i v našem případě.

Kapličky zde budeme důsledně označovat jako kapličky, narozdíl od někdy používaného označení kaple (Hrubý a kol. 2015), který ponecháváme vyhrazený pro větší objekty, ve kterých je možný bohoslužebný provoz (především mše) za přítomnosti minimálně několika osob. V této práci bude uvedena jen dnes již neexistující kaple v Neškaredicích, ačkoliv nejde zdaleka o jedinou kapli v Kutné Hoře a okolí.²

Celou množinu kapliček zde rozdělujeme na kapličky výklenkové, kapličky prostorové,³ boží muka (neboli kapličky sloupové a pilířové) a pak kapličky zaniklé a nejisté, jejichž původní vzhled je neznámý a jejichž existence je doložena jen příslušnou značkou na mapě nebo písemnými prameny.

² Z těch nejvýznamnějších kaplí v Kutné Hoře a jejím okolí jmenujme sedleckou kostnici, kapli Božího těla u chrámu sv. Barbory, zrušenou barokní kapli v Libušině ulici, zbořenou barokní kapli sv. Jana Nepomuckého v Neškaredicích a novobaročnou kapli Nejsvětějšího srdce Páně u voršílského kláštera. Kaple jsou navíc často součástí větších staveb, ať už sakrálních (viz třeba chrám sv. Barbory, sv. Jakuba nebo P. Marie v Sedleci) nebo profánních resp. neposvátných (např. kaple ve Vlašském dvoře, na Hrádku, v jezuitské koleji, ve voršílském klášteře, v bývalé budově gymnázia, v sedleckém klášteře, v zámku v Hlízově, atd.). Mimo záběr této práce zůstává odlišení kaple od kostela resp. církevní význam termínu kaple.

³ Dáváme přednost tomuto termínu (viz Nusek a kol. 2001) před termínem *kaplička s vnitřním prostorem* nebo *kaplička zavřená* (Dohnalová a kol. 2015, 26) atd.

Výklenkové kapličky mají nejčastěji půdorys obdélníka v jehož širší straně je výklenek začínající už od úrovně terénu nebo v určité výši nad terénem. Výklenek je někdy opatřen mensou a často je uzavřený (částečně nebo úplně) kovovou nebo dřevěnou otvíratelnou mříží. Ve výklenku je obvykle umístěn obraz (případně socha, reliéf nebo kříž) související se zasvěcením kapličky. V horní části kapličky může být štít, který je někdy opatřen obrazem, nápisem nebo menším výklenkem pro sochu.

Boží muka, neboli sloupové a pilířové kapličky, mají výrazný vertikální charakter a jsou tvořena soklem, dříkem a vrcholovou hlavicí (kaplicí), opatřenou obvykle jedním nebo více výklenky, nebo lucernou. Na vrcholu je obvykle umístěn kříž.⁴ Sloupová boží muka mají půdorys dřívku kruhový, u pilířových má dřík obvykle čtvercový půdorys.

Prostorové kapličky mají nejčastěji čtvercový půdorys a mohou být uzavřené (přístupné dveřmi) nebo otevřené. Uvnitř bývá oltářní mensa, na níž stojí sochy a květiny, případně je na stěně nad mensou obraz či kříž. Na střeše, která je obvykle jehlancová, je často lucerna s malým zvonem.

V Kutné Hoře není žádná prostorová kaplička, v okolních vsích je ale lze potkat. Snad jen kapličky Panny Marie na Žižkově na rohu Vojtěšské a Kouřimské ulice a Svaté rodiny na zahradě kláštera voršilek by bylo možné zařadit do tohoto typu. *Dohnalová a kol.* (2015, obr. 43) sem řadí i sedleckou kapličku se sochou Ecce Homo (Na studních) díky jejímu trojosému portiku (resp. arkádě) předsazenému před výklenek.

Některé z kapliček nelze jednoznačně přiřadit k některému z těchto tří základních typů. V této práci se to kromě již zmíněných kapliček Panny Marie na Žižkově, Svaté rodiny u kláštera voršilek a sedlecké kapličky se sochou Ecce Homo, zde řazených mezi výklenkové kapličky, týká ještě kapličky na návsi v Bylanech, zde řazené mezi prostorové. Zbořenou prostorovou kapličku Panny Marie v Perštejnici by snad bylo možné vzhledem k její velikosti zařadit mezi kaple, zvláště pokud by měla třeba jen naznačené presbyterium. A kapličku se sochou sv. Jana Křtitele na Kaňku by bylo možné chápat jen jako zděný podstavec sochy nebo ji zařadit mezi světecké pilíře, to by ale bylo už poněkud přehnané.

Kapličky v Kutné Hoře a okolí

Nejstaršími dochovanými drobnými sakrálními památkami v Kutné Hoře a okolí jsou patrně dva kamenné kříže, které můžeme najít v poli poblíž lesa na Kuklíku a v sedle mezi vrcholy kopce Kaňk. Jejich původní účel není zcela jasný, spíše než o sakrální objekty se jedná o mezníky sedleckého kláštera, s největší pravděpodobností se ale nejedná o smírčí kříže, i když je svým tvarem a hrubým provedením poněkud připomínají. Obdobných křížů bylo v okolí Kutné Hory více (*Fiala 1932*).

K nejstarším drobným sakrálním památkám patří i sloupové kapličky neboli boží muka. Zvláště v jižních Čechách se řada z nich dochovala už z období pozdní gotiky. V Kutné Hoře a okolí bohužel žádná taková dnes nejsou, i když jejich existenci dokládá vyobrazení na Willenbergově vedutě Kutné Hory z roku 1602. Boží muka v údolí Vrchlice u Wagenknechtova mlýna a na jihovýchodním okraji Bylan jsou z pozdější doby.

⁴ Od středověku až do barokního období sloužil termín *boží muka* k označení prakticky všech objektů označovaných nyní jako drobné sakrální památky, ať už se jednalo o dnešní boží muka, kapličky, kříže, sochy, reliéfy, obrazy a kříže na stromech a domech atd. Podobně termínem *obraz* byly označovány i sochy a reliéfy.

Velký rozmach drobných sakrálních památek nastal v barokním období. V oblasti Kutné Hory byly v tomto směru zvláště aktivní jezuité, na jejichž bývalých statcích se dodnes dochovala především řada soch. Kapličky vznikající v tomto období jsou spíše menšími stavbami. Nejstarší z doložených objektů je kaplička na Rovinách, která vznikla roku 1634. Následuje kaplička v České ulici z roku 1675. Ikonograficky je doložena k roku 1688 kaplička před Kouřimskou branou. Téměř současně vznikají kapličky na jižním okraji Kaňku a u dnešní hlavní pošty (roku 1716 resp. 1718). Kapličky na Jungmannově náměstí a nad Hlízovem jsou doloženy mapou z roku 1747. A pak už následuje celá řada kapliček uvedených na mapě 1. vojenského mapování (1764-68). Roku 1822 byla postavena empírová kaplička v Kouřimské ulici.

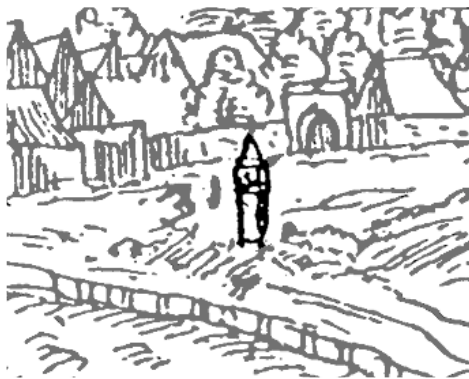
V 19. století byly častěji stavěny kamenné a litinové resp. železné kříže, jejichž vytvoření patrně nevyžadovalo úřední či církevní povolení nebo zřízení fondu na jejich udržování. Přesto koncem 19. století vzniklo několik kapliček, které patří k těm větším. Roku 1883 vznikla kaplička v ulici u Jelena a roku 1892 kaplička sv. Vojtěcha u Bylan. Stavbu drobné kapličky na zahradě v Hradební ulici lze předpokládat v roce 1887 a kaplička ve Vocelově ulici vznikla nejspíš kolem roku 1900.

Po vzniku Československé republiky je zřizování drobných sakrálních památek už vzácné, výjimkou je kaplička vedle vstupu do parku pod Vlašským dvorem z 20. let 20. století. Ve 21. století byla postavena kaplička a zvonička v Neškaredicích (2016) a kříž mezi Hlízovem a Starým Kolínem (2019). Za zmínku stojí i opravy a údržba stávajících kapliček, které byly na konci 20. století vesměs ve špatném až havarijním stavu.

Drobné sakrální památky nejen vznikaly, ale také se proměňovaly a nezřídka i zanikaly. Nejstarší záznam o takové proměně popisuje zpráva o znovuvysvěcení dodnes existující kapličky sv. Petra a Pavla na Rovinách po její opravě, ke které došlo roku 1750. Kuriozním případem je přemístění kapličky stojící poblíž hlavní pošty (na Pankráci), která se po rozšíření silnice v první polovině 20. století ocitla uprostřed komunikace. Kaplička sv. Jana (Nepomuckého?) na dolním konci Jungmannova náměstí se zase proměnila v bránu do bezejmenné uličky vedoucí do Sokolské ulice, její sakrální funkci převzal výklenek ve štítu. Několik kapliček se po svém zániku dočkalo obnovení, ke kterému mohlo případně dojít v odlišné podobě a i na mírně odlišném místě.

Kromě změny stavební podstaty někdy docházelo i ke změně zasvěcení, což je zjevné u kapličky sv. Václava, původně sv. Izidora nad Perštejnecem a kapličky sv. Petra a Pavla na Rovinách, která převzala zasvěcení nedalekého zaniklého kostela.

K největší devastaci až zániku nejen drobných sakrálních památek docházelo samozřejmě v období komunistické diktatury, ale řada objektů zanikla z různých příčin i v dřívějších obdobích, někdy možná už relativně krátce po svém vzniku. I v dnešní době jsou kapličky poškozovány nebo i ničeny – viz opakovaně poškozovaná okna v kapličce Panny Marie Svatohorské v Kouřimské ulici nebo při autohavarii zbořená (a dnes už zase obnovená) kapličky sv. Maří Magdaleny na severním okraji Kaňku a Panny Marie v Neškaredicích.

Nejstarší zobrazení kutnohorské kapličky na Willenbergově veduté Kutné Hory, patrně 1602 (Šimůnek 2010, mapový list č. 40).

Kaplička uprostřed ulice před Kouřimskou branou na pohledu na Kutnou Horu od západu z roku 1688 (Šimůnek 2010, mapový list č. 41, obr. č. 54).

Nejstarším vyobrazením kutnohorské kapličky jsou boží muka nakreslená snad roku 1602 Janem Willenbergem na vedutě Kutné Hory. Stála na Karlově přibližně v prostoru, kde byla později postavena dnes už rovněž neexistující kaplička Panny Marie (ul. Na Spravedlnosti). Podle Willenbergovy kresby se jednalo o pilřovou kapličku s přibližně krychlovou kaplicí opatřenou stanovou střechou.

Na pohledu na Kutnou Horu od západu, pocházejícím z roku 1688, je zakreslena kaplička, u které nejde jednoznačně rozhodnout o jejím typu. Stojí uprostřed ulice před Kouřimskou branou a jsou z ní vidět tři holé stěny bez oken, kryta je snad stanovou střechou. Mohlo se jednat o kapličku prostorovou i výklenkovou – v tom případě by výklenek mířil směrem ke Kouřimské bráně. Zbořena byla roku 1822 a její nástupkyní je empírová kaplička Panny Marie na rohu Kouřimské a Vojtěšské ulice.

Hned tři kapličky jsou zakresleny na mapě z roku 1747, na které je zachycen průběh Císařské strouhy. Jedná se o kapličky sv. Jana Nepomuckého na dnešním Jungmannově náměstí, Ukřižování Páně u hlavní pošty a kapličku nad Hlízovem. Zobrazení je spíše schematické, blížíci se mapovým značkám. Všechny kapličky mají výklenek s lavicí výrazně nad terénem a s půlkruhovým záklenkem, horní zakončení těchto kapliček je rovněž půlkruhové a vrcholí malým křížem. Pravděpodobně větší vypovídací hodnotu má situování těchto staveb – v případě kapličky sv. Jana Nepomuckého přímo na mostě, v případě kapličky Ukřižování Páně poblíž mostu. Na této mapě je zobrazeno i několik křížů, sedlecká kostnice s kostelem sv. Filipa a Jakuba a další stavby.

Tři kapličky zobrazené na mapě Císařské strouhy z roku 1747 (SOkA, mapa č. 269): kaplička sv. Jana Nepomuckého na mostě v dolní části Jungmannova náměstí, kaplička Ukřižování Páně u hlavní pošty a kaplička nad Hlízovem.

Heuristika

Původním záměrem bylo zpracovat všechny drobné sakrální památky na území města Kutná Hora. Postupně se ale ukázalo, že jde o příliš široké téma a že bude vhodné je rozdělit na několik menších a přesněji definovatelných skupin. Přednost dostaly kapličky.⁵

Zájmovou oblastí, kterou tato práce mapuje, není jen vlastní Kutná Hora s navazujícími předměstími. Zahrnuta je širší oblast, která Kutnou Horu obklopuje a která jí byla bezprostředně ovlivněna. A taky je to oblast, kterou je možné navštívit v rámci odpolední procházky. Jsou zde proto uvedeny kapličky na katastru Kaňku, Hlízova, Malína, Sedlce, Neškaredic, Poličan, Bylan, Přítok, Hořan a Libenic. S Kutnou Horou historicky souvisí i další obce, ať už jako bývalý majetek města (např. Červené Janovice) či měšťanů (např. Suchdol) nebo kutnohorské jezuitské koleje (např. Křesetice, Paběnice). Ty zde ale uvedeny nejsou.

Původní zasvěcení kapliček je dnes často již neznámé nebo nejisté. Zde uváděné zasvěcení vychází z ikonografie, tj. z toho, jaká socha či obraz jsou v kapličce právě teď umístěny. Výjimečným případem je kaplička nad Perštejnem, jejíž původní zasvěcení je uvedeno v indikační skice stabilního katastru, a kaplička sv. Jana (Nepomuckého), uvedená na mapě z roku 1747. Na mariánské zasvěcení boží muky u Hlízova poukazuje místní název, uvedený v mapě stabilního katastru.

Písemné zprávy, týkající se kutnohorských drobných sakrálních památek, jsou vzácné a v případě některých objektů vlastně žádné neexistují. Už v nejstarší městské knize *Liber hereditatum antiquus* (1424-1501) je několik zmínek o božích mukách, které ale nelze přesněji lokalizovat, natož přiřadit k některému existujícímu objektu nebo určit, o jaký konkrétní typ drobné sakrální památky se jednalo. Z 18. století se dochovaly žádosti o povolení zřízení kapliček u dnešní hlavní pošty a v České ulici a dále zprávy o opravě kapličky sv. Petra a Pavla na Rovinách a vysvěcení kapličky sv. Jana Křtitele na jižním okraji Kaňku. Z 19. století je zpráv více a to jak úřední povahy, tak novinových, ale jen u některých objektů je uváděn důvod jejich vzniku.

Rozptýlené starší zprávy resp. odkazy na ně lze nalézt v topografických poznámkách J. Fialy, E. Jägera a dalších badatelů, které jsou uloženy ve Státním okresním archivu v Kutné Hoře. Při přípravě této práce byly využity většinou bez dalšího ověřování, pouze byly doplněny o informace získané z níže uvedené literatury. Řada informací o památkově chráněných kapličkách, především o jejich stavu v dané době, byla získána i z *evidenčních listů* nemovitých kulturních památek.

Od poloviny 19. století se objevují **kresby** některých drobných sakrálních památek a později i **fotografie**, uložené především ve Státním okresním archivu v Kutné Hoře a Českém muzeu stříbra. Největší část historických fotografií, použitých v této práci, pochází ze třicátých let 20. století a jejich autorem je velmi často tehdejší okresní konzervátor Josef Vepřek, nebo není autor znám. Další (zde nevyužité) fotografie se pravděpodobně nacházejí ve fondech Národního památkového ústavu.

Významným zdrojem informací o existenci a poloze drobných sakrálních památek jsou **historické mapy**, počínaje 1. vojenským mapováním, přes indikační skici a mapy stabilního katastru, 2. a 3. vojenské mapování až po současné mapy a některé další mapy

⁵ V nedávné době vyšla publikace o kutnohorských volně stojících sochách (*Seifert – Mottlová 2014*). Na kapličky by mohla navázat práce o křížích, sochách umístěných na budovách, o pomnících a „civilních“ výtvarných dílech, pamětních deskách, atd. atd.

a plány, jak uložené v archivech, tak publikované R. Šimůnkem (2010). Neocenitelné služby poskytly i webové stránky *mapy.cz* s jejich nástroji.

Značná část zde uváděných údajů byla samozřejmě získána autory přímo v **terénu** a to jak v současnosti, tak v uplynulých desetiletích. Fotodokumentace a zápisky autorů začínají přibližně v polovině 80. let 20. století. Bohužel nebyly vedeny právě systematicky.

Další pátrání. Zde uvedené informace nejsou ani zdaleka vyčerpávající, použity byly jen relativně snadno dostupné zprávy. Další údaje o kapličkách a především o jejich proměnách, opravách a obnovách by jistě bylo možné najít při procházení dobového tisku, na stavebním úřadě, u institucí spojených s památkovou péčí, ve sbírkách fotografií v archivu a muzeu a i na internetu. A především v osobních vzpomínkách a archivech pamětníků, v materiálech rozptýlených v rodinách obyvatel Kutné Hory a okolí. Autoři každou takovou informaci vděčně přivítají.

Popis jednotlivých kapliček

Na úvod jsou uvedeny základní údaje o poloze a orientaci objektu.

Popis: Při popisu je pokud možno postupováno od celku k detailu a od terénu nahoru. Za popisem pláště kapličky (včetně barevnosti) a terénu v jejím bezprostředním okolí následuje popis výklenku. Pak je uvedeno vybavení výklenku (obraz, socha, kříž, ...).

Rozměry: Horizontální rozměry byly měřeny pokud možno ve výšce přibližně 1 metru nad terénem, tj. nad soklem. Měřena byla šířka stěn, obvykle bez pilastrů (pokud nesahaly až na nároží) ale včetně případného zkosení či výžlabku.

Vertikální rozměry byly měřeny od terénu po vrchol střechy, pokud není uvedeno jinak. V případě šikmé dolní plochy výklenku (lavice) byla výška výklenku pokud možno měřena v úrovni jeho zadní stěny i u průčelí.

U výrazněji nakloněných kapliček byl měřen i odklon od svislé osy.

K měření byl použit laserový dálkoměr Leica Disto X310 a skládací metr.

Rozměry jsou pouze orientační, změřeny byly většinou jen jednou a v jednom místě, zvláště v případě výšek objektů může být rozdíl oproti skutečnosti větší než 10 cm.

Proměny: V této části usou uvedeny odchylky od současného stavu, které je možné pozorovat na starších fotografiích (výjimečně i kresbách) a popisech. Jsou zde uvedeny i předpokládané změny, např. odstranění šambrány výklenku u barokních kapliček atd. (Termín *stará fotografie* nebo *starší fotografie* označuje nedatované snímky, většinou z 30. let 20. století, výjimečně i starší nebo ještě vzácněji i mladší.)

Stav: Popisuje současný a především stavební stav objektu.

Historie: Zde jsou uvedeny jak údaje z historických zpráv o kapličce, tak předpokládaná doba jak jejího vzniku, jejich proměn a oprav. (Termín *nedávno* znamená v tomto tisíciletí, případně po roce 1989.)

Mapy: Systematicky byly sledovány indikační skica a mapa stabilního katastru a mapy 1., 2. a 3. vojenského mapování.⁶ Přihlédnuto bylo i k dalším mapám.

Hodnocení: Tato část se snaží definovat význam kapličky jak z hlediska kultivace prostoru, ve kterém stojí, tak případně i z hlediska jejího historického významu.

⁶ Viz <https://archivnimapy.cuzk.cz/> a <http://oldmaps.geolab.cz/>. Účelem map stabilního katastru nebylo podchycení kapliček, proto v nich často chybí. Pro vojáky byly naopak kapličky vhodnými orientačními body a z tohoto hlediska byly do jisté míry chráněny dokonce i za komunistického režimu.

VÝKLENKOVÉ KAPLIČKY

Vzhledem k tomu, že výklenkových kapliček je na zájmovém území relativně velké množství, jsou dále děleny do několika uměle vytvořených, nesourodých a vzájemně se překrývajících kategorií. K nejkrásnějším patří kapličky s výklenkem vyplněným křížem – velkým křížem s naturalisticky ztvárněným Kristovým tělem v životní velikosti. Další skupinou jsou kapličky, jejichž výklenek vytváří jakýsi triumfální oblouk klenoucí se nad sochou, která by mohla stát i samostatně, mimo kapličku. Obnovené kapličky jsou skupinou sdružující objekty, které sice zanikly, ale v nedávné době byly obnoveny – ať už na původním místě a v původní podobě, nebo v mírně odlišné poloze i tvaru. Svěbytnou skupinu tvoří kapličky určené k soukromé zbožnosti, umístěné na pozemcích, které nebyly veřejně přístupné. Velkou skupinou (jejíž zástupci se vyskytují i v dříve uvedených skupinách) jsou kapličky zasvěcené Panně Marii. Obdobou je skupina kapliček zasvěcená různým světcům.

Poměrně výjimečné jsou kapličky zasvěcené Spasiteli, v nichž je ztvárněn jinak než na kříži. Sem patří kaplička v původní zahradě voršilského kláštera se sochou žehnajícího Krista, která je ale uvedena ve skupině obnovených kapliček, a kaplička v Sedleci Na Studních se sochou Bolestného Krista (Ecce Homo), která je uvedena ve skupině kapliček se sochou. Kaplička Oplakávání Krista v České ulici byla proto přiřazena mezi kapličky věnované světcům.

U některých kapliček je jejich zařazení mezi výklenkové nejisté až sporné. Platí to především kapličky Ecce Homo v Sedleci a o kapličky Panny Marie v Kouřimské ulici, zvláště když poněkud podobná kaplička v Bylanech na návsi je zde zařazena mezi kapličky prostorové. Zde nám ale nejde o přísně vědecké rozčlenění (a taky nejsme přesvědčeni o tom, že vše musí mít jen jedno správné řešení).

KAPLIČKY UKŘIŽOVÁNÍ PÁNĚ

V historickém jádru Kutné Hory a v jeho blízkém okolí můžeme nalézt tři kapličky, jejichž výklenek vyplňuje velký dřevěný kříž s dřevorezbou Kristova těla v téměř životní velikosti. Všechny mají po stranách kříže dva držáky, na nichž jsou (nebo byly) lampy. Výklenek mají uzavřen nízkou mříží. Zatímco výklenky kapliček jsou téměř totožné (velikost, zaklenutí valenou klenbou, rovná zadní stěna), vnějším vzhledem se kapličky od sebe liší. Kaplička na Pankráci (neboli u hlavní pošty) je zakončena vysokým štítem, kaplička pod Vlašským dvorem má sedlovou střechu takřka ležící na výklenku, nad výklenkem kapličky u Novomlýnské branky leží nesymetrická voluta. A střecha dnes už neexistující kapličky západně od Nových mlýnů kopírovala oblouk výklenku. Navíc, každá z těchto staveb zanikla v jiné době, i když je možné, že jejich ideový obsah, kříž s Kristovým tělem, pochází z téhož období. Pokud je tomu tak, pak je tímto obdobím pravděpodobně začátek druhé poloviny 18. století – do této doby ukazuje dnes již neviditelný letopočet na podstavci kříže kapličky na Pankráci.

Nejmladší z těchto staveb je nepochybně kaplička pod Vlašským dvorem. Okolnosti jejího vzniku ve 20. letech 20. století dokládají atmosféru, která vládla na počátku první republiky, kdy vztahy mezi dvěma skupinami věřících, z nichž jedna věřila v existenci Boha a druhá věřila v jeho neexistenci, byly obzvláště vyhrcované. V té době našťstí tento problém nebyl řešen upalováním nebo zavíráním do táborů za ostatné dráty. Za přežití byla v té době levicív považována vlastně i celá památková péče, což v jistých kruzích, i když už nikoli levicových, přežívá dodnes. To jsou ale jiná, i když také zajímavá témata.

Kaplička Ukřižování Páně u hlavní pošty

Kaplička Ukřižování Páně v Masarykově ulici (říjen 2020). Původně stála uprostřed silnice před domem čp. 343 (poblíž přechodu pro chodce).

Na velmi frekventovaném místě na severozápadní straně Masarykovy ulice v ohradní zdi u domu čp. H343 nedaleko hlavní pošty a průmyslovky (dříve na Pankráci resp. na Kamenné stezce), stojí barokní kaplička, která není zajímavá jen svým vzhledem a dochovaností, ale i tím, že jsou známy okolnosti jejího vzniku. Navíc se jedná o jedinou kutnohorskou kapličku, která sem byla v prakticky nezměněné podobě přemístěna ze svého původního stanoviště.

Popis: Zděná omítaná kaplička na obdélném půdorysu. Výklenek má po stranách dva pilastry nesoucí přímou složitě profilovanou římsu zalamující se kolem hlavic pilastrů a přecházející jako okapní římsa i na boční stěny. Pod hlavicemi pilastrů jsou čabráky. Na římsě stojí vysoký barokní volutový štít, na kterém je segmentovitě prohnutá profilovaná římsa. Štít vrcholí torzem kamenného podstavce, na kterém stál železný patriaršář kříž. Okraje štítu lemují pásky přecházející v jeho dolní části ve voluty. Uprostřed čelní plochy štítu je rozměrné tenkou lištou lemované vpadlé pole tvaru čtyřlístu (kvadrilobu), které je v současnosti prázdné. Nízká jehlancová střecha za štítem je podobně jako obě římsy kryta bobrovkami. Zadní stěna je patrně hladká, nečleněná.

Výklenek je zaklenut valenou klenbou a vzadu uzavřen rovnou zdí. Jeho podlaha, tvořená červenými čtvercovými dlaždicemi, dnes leží jen mírně nad úroveň okolního terénu, od kterého ji odděluje betonový práh. Dolní polovina výklenku je uzavřena ozdobnou kovovou mříží, jejíž pravou polovinu tvoří jednoduchá dvířka.

Kaplička Ukřižování Páně v Masarykově ulici, výklenek (říjen 2020).

Kaplička Ukřižování Páně v Masarykově ulici, původní (J. Vepřek, před r. 1928, SOkA č. 917) a přenesená (říjen 1994).

Kaplička je natřena žlutě včetně výklenku, tektonika (pilastry, římsy, šambrána) a levá boční stěna jsou světle žluté. Před kapličkou je asfaltový chodník.

Vybavení: Ve výklenku je u jeho zadní stěny velký dřevěný kříž s polychromovanou dřevěnou sochou Krista v životní velikosti. Kříž má kamenný podstavec, z něhož dnes vystupuje nad podlahu jen jeho horní část. Po stranách Kristova těla jsou ozdobné kovové držáky, ale lampy dnes už chybí.

Rozměry: Kaplička má šířku 3,32 m, hloubku cca 1,7 m (včetně pilastru) a výšku k vrcholu štítu 5,30 m. Výklenek má šířku 1,78 m, hloubku 1,07 m (bez pilastru) a výšku 2,57 m.

Proměny: Stavba má dnes téměř stejný vzhled jako na nejstarších fotografiích. Snad už v souvislosti s jejím přenesením, a pak při pozdějších opravách, došlo ale ke drobným změnám. Vpadlé pole ve štítu bylo původně hlubší, mělo mírně odlišný tvar a bylo orámováno složitější šambránou, podobně jako okraj štítu, kde páska byla lemovaná lištou a voluta byla jemnější. Uvnitř kvadrilobu byl v roce 1938 obraz Nejsvětější Trojice (Vepřek 2017, 52) a později obraz Korunování Panny Marie (Evidenční list). Římsa na vrcholu štítu byla patrně původně prohnutější. Odlišný byl i čabrakový motiv pod hlavicemi pilastrů. Zanikla nebo nebyla obnovena výmalba ve výklenku původní kapličky – na stěnách byly namalovány textilní draperie a na klenbě hvězdy. Z vybavení chybí především lampy stojící na držácích. Při poslední opravě nebyl obnoven kovový patriarší kříž na štítu. Zvýšená podlaha výklenku skryla část podstavce kříže, na kterém byl letopočet 1768 (Vepřek 2017, 52; Fiala kapličky). Před poslední opravou byl stav kapličky havarijní. Omítky na velké části ploch chyběly a na střeše rostly několikaleté břízy. Obraz ve štítě už nenesl ani stopy malby.

Stav: Objekt je nedávno opravený, udržovaný, v dobrém stavu, drobná poškození jsou v soklové části.

Historie: Původní objekt, u kterého nelze s jistotou tvrdit, jestli je totožný s dnešní kapličkou nebo jestli od té doby došlo k výrazné změně jejího vzhledu, zde vznikl roku 1718. V březnu tohoto roku požádal Jiří Havlíčko městskou radu o povolení stavby božích muk u své zahrady na Kamenné stezce u (Císařské) struhy (*Fiala kapličky*). Dne 4. dubna dostal svolení a kapličku zřejmě ihned vystavěl. Není zcela jasné, jestli ji vystavěl na svém nebo (pravděpodobněji) na obecním pozemku.

Na mapě Císařské strouhy z roku 1747 je vyznačena jako stavba stojící u kamenného mostu, po kterém Kamenná stezka (dnešní Masarykova ulice) překonávala tento vodní náhon.⁷ Roku 1768 (podle dnes neviditelného letopočtu na podstavci kříže) došlo pravděpodobně k větší opravě. K další doložené větší opravě došlo roku 1928.

V třicátých letech 20. století se při rozšiřování dnešní Masarykovy (tehdy Riegrovy) ulice kaplička ocitla uprostřed vozovky, kde překážela provozu,⁸ a tak byla snad roku 1935 přenesena (tj. patrně zbořena a v původní podobě znovu vystavěna) k domu čp. 343 a přisazena k pilíři plotu na rohu parcely. U původní kapličky stála stará lípa, která ale nepřečkala stavební práce při výstavbě domu čp. 343 (*Fiala kapličky*).

Poslední větší oprava proběhla roku 1996.

Mapy: Kaplička je uvedena na mapách vojenského mapování i na indikační skice stabilního katastru. Na mapě stabilního katastru ale uvedena není.

Hodnocení: Výklenková kaplička poblíž hlavní pošty je nejen krásná barokní stavba, ale je i jednou z mála kapliček, u kterých známe okolnosti vzniku. Je taky jediným objektem tohoto typu, který byl v prakticky nezměněné podobě přesunut na několik desítek metrů vzdálené místo. Vytváří rovněž jakýsi *point de vue* Družební ulice. Kaplička je památkově chráněna.⁹

Kaplička Ukřižování Páně pod Vlašským dvorem

Přibližně uprostřed ulice Žižkova brána stojí na jižní straně vstupu do parku pod Vlašským dvorem (Breuerových sadů) kaplička, v jejímž výklenku je Kristus na kříži. Kaplička je orientovaná do ulice.

Popis: Zděná omítaná stavba obdélného půdorysu, umístěná v ohradní zdi parku. Stojí na vyšším soklu, který na přední a bočních stěnách mírně předstupuje. Výklenek lemují dva kvádrované pilastry se zkosenými vnějšími hranami. Kvádrování i hlavice na vrcholku pilastru, která je v úrovni paty oblouku výklenku, přesahují krátkým úsekem i na boční zdi, ale nezasahují do výklenku. Profilovaná římsa, lemující okraj střechy, přechází i na boční stěny. Nízká sedlová střecha, krytá bobrovkami, je umístěna nízko nad výklenkem. Zadní stěna je hladká, nečleněná, bez říms.

Hluboký výklenek, přístupný jedním kamenným schodem předstupujícím před

⁷ Císařská strouha byl vodní náhon, který přiváděl vodu z Vrchlice od Nových mlýnů na severní konec Turkaňského a Staročeského pásma (*Bílek a Bartoš 2000; Bartoš 1997*). Na historické mapě (SOKA Kutná Hora, mapa č. 269) je v místě kapličky schematická značka, ke které je v legendě uveden popis „*Ist die steinerne Bruken bei der Capellen am Closterweeg*“ (*Kamenný most u kaple na klášterní cestě*).

⁸ Viz *Štroblová a Altová 2000*, obr. na s. 488; *Šimůnek a kol. 2010*, s. 18, obr. č. 33.

⁹ <https://pamatkovykatalog.cz/vyklenkova-kaplicka-2343223>

Kaplička Ukřižování Páně u parku pod Vlašským dvorem (listopad 2020).

průčelí, je zaklenutý valenou klenbou a uzavřený vzadu rovnou zdí. Podlahu tvoří na koso umístěné bílé dlaždice, lemované kolem stěn a schodu pruhem černých dlaždic. Oblouk výklenku sleduje na vnější straně jednoduchá plechová půlkruhová stříška. Dolní polovinu výklenku uzavírá ozdobná železná mříž, opatřená uprostřed jednodílnými dvířky. Mříž předstupuje před průčelí k okraji schodu. Od vnějších dolních okrajů stříšky klesají dva železné pruty, které dříve přidržovaly drátěnou síť. Kaplička má monochromní okrový nátěr, soklová část je šedá. Stříška i mříž jsou natřeny šedě. Před kapličkou je úzký pruh kamenné dlažby a dále asfalt.

Vybavení: U zadní zdi výklenku je velký dřevěný kříž s polychromovanou dřevěnou sochou Krista v životní velikosti. Po stranách kříže jsou dva železné ozdobné držáky

*Kaplička Ukřižování Páně u parku pod Vlašským dvorem, 30. léta 20. století
(J. Vepřek; SOKA, foto 913) a prosinec 2016.*

s lampami a pod nimi držáky truhlíků s květinami.

Rozměry: Kaplička má šířku 2,7 m, hloubku 1,14 m a výšku 3,7 m (od podlahy výklenku k hřebenu střechy). Výklenek má šířku 1,63 m, hloubku 0,80 m a výšku 2,90 m. Mříž předstupuje cca 0,3 m před čelní stěnu.

Proměny: Na historické fotografii vypadá kaplička téměř stejně jako dnes. Střecha je kryta plechem. Výklenek je chráněn drátěným pletivem sahajícím od vrcholu stříšky až k podlaze. Schod má po stranách přízdívky rozšiřující jej na celou šířku kapličky. Kolem stavby byl nízký stupeň z dlažebních kostek – okolní terén byl v té době níže, než je tomu dnes. Vstup do parku byl původně na druhé straně kapličky – je zřejmé, že v tomto případě nedošlo k přesunu kapličky, ale vstupu do parku.

Stav: Kaplička je pravděpodobně nedávno opravená, udržovaná. Objevují se drobná poškození omítky.

Historie: Kapličku nechala postavit ve 20. letech 20. století paní Breuerová (*J. Rezler 2020, osobní sdělení*).

Hodnocení: Oživení prostoru Žižkovy ulice a vstupu do parku.

Kaplička Ukřižování Páně u Novomlýnské branky

Novomlýnská branka s kapličkou Ukřižování Páně (říjen 2020).

Na rohu Novomlýnské ulice a Macháčkova nábřeží stojí půvabný celek tvořený brankou, skze kterou se prochází na lávku vedoucí přes Vrchlici k Novým mlýnům, a s ní těsně sousedící výklenkovou kapličkou přistavěnou k nároží domu čp. 534. Kaplička s brankou svírají pravý úhel a jsou spojeny krátkou zdí.

Popis: Zděná omítaná kaplička vystavěná na obdélném půdorysu. Po stranách výklenku jsou dva štíhlé pilastry, ze kterých vybíhá plochá štuková šambrána sledující hranu výklenku. Nad výklenkem je esovitě prohnutá římsa, přecházející i na boční stěnu, zakončená na pravé straně volutou. Na římsu navazuje prejzová krytina kapličky. Boční a zadní stěna jsou hladké, nečleněné. Kaplička má světležlutou stěnu, tektonika (pilastry, římsa, lemování záklenku) a výklenek jsou okrové.

Výklenek, podobně jako u předešlých kapliček, leží jen mírně nad úroveň okolního terénu, je valeně zaklenutý (klenba je mírně deformovaná) a má rovnou zadní stěnu. Na

Novomlýnská branka s kapličkou Ukřižování Páně, celek (J. Vepřek, 30. léta 20. století, SOKA č. 915) a výklenek (cca 1994).

podlaze jsou čtvercové červené dlaždice, uzavřen je nízkou dřevěnou hnědě natřenou mříží ze svislých zahrocených tyčí.

Na levou stranu kapličky navazuje zeď s lizénovým rámem krytá prejzy, která ji spojuje s Novomlýnskou brankou. Na pravou stěnu navazuje pruh omítnuté zdi s hrubým povrchem a dále kvádřovaná lizéna domu čp. 534. Terén před kapličkou je dlážděn dlažebními kostkami menšího formátu.

Novomlýnská branka s kapličkou Ukřižování Páně (srpen 1995).

Vybavení: Výklenek je vyplněn velkým dřevěným křížem s polychromovanou dřevěnou sochou Krista v životní velikosti. Po stranách kříže jsou dva jednoduché železné držáky s lampami.

Rozměry: Kaplička má šířku 2,57 m resp. 2,07 m (ke zdi, která ji spojuje s brankou), hloubku necelý 1,0 m (bez pilastrů) a výšku 3,7 m. Výklenek má šířku 1,48 m, hloubku 0,85 m a výšku 2,60 m.

Proměny: Ve srovnání se stavem na starých fotografiích se kaplička změnila jen nepatrně – hrubá omítka byla nahrazena omítkou hladkou, orámování výklenku bylo přidáním patek a hlavic změněno na pilastry a tašky bobrovky na střeše byly vyměněny za prejzy. Betonová zámková dlažba, která byla před kapličkou roku 1995, byla nahrazena kamennými dlažebními kostkami.

Stav: Kaplička je nedávno opravená a udržovaná. Na boční a zadní stěně je omítka poškozena přibližně v úrovni koruny zdi mezi kapličkou a brankou.

Historie: Podle letopočtu, umístěného na brance, se předpokládá, že oba objekty, které mají ještě barokní charakter, byly postaveny roku 1806 (*Evidenční list*) a to na náklady Jana Křištofa Breuera a jeho manželky Moniky rozené Lankové, kterým patřily Nové mlýny i areál přilehlé kartounky na levém břehu Vrchlice (*Leminger 1931a*, 8; *Fiala 1940*, 72). Je ale možné, že oba objekty vznikly jindy a že nevznikly současně. K další obnově nevztahuje ke kapličkám, které stávaly v Pobřežní ulici po stranách Nových mlýnů (více viz kapitolu *Exkurs: Tři kapličky u Nových mlýnů*). Nápis na zadní straně branky: † REN. A. D. † MMIX † oznamuje, že poslední oprava proběhla roku 2009.

Mapy: Kaplička není uvedena na žádné ze sledovaných map.

Hodnocení: Kaplička spolu s brankou vytváří půvabné zákoutí rámované eklektickou fasádou domu čp. 534 a budovou Nových mlýnů. Celek je památkově chráněn.¹⁰

Kaplička Ukřižování Páně u Nových mlýnů (zaniklá)

Kaplička Ukřižování Páně u Nových mlýnů stála na rohu Pobřežní ulice a z ní odbočující Královské procházky mezi informační tabulí a sloupem veřejného osvětlení (říjen 2020).

Dnes už jen několik starých fotografií dokládá existenci výklenkové kapličky, která stála v ohradní zdi areálu Nových mlýnů v místě, kde z Pobřežní ulice odbočuje cesta

¹⁰ <https://pamatkovykatalog.cz/novomlynska-brana-s-vyklenkovou-kapli-2317385>

vedoucí podél náhonu Nových mlýnů (Horního Páchu) známá pod názvem Královská procházka. Kaplička byla orientovaná k severu, k Vrchlici.

Popis: Pokud lze soudit z fotografií, tak šlo o zděnou omítnutou kapličku vystavěnou na obdélném půdorysu. Výklenek, který začínal v úrovni okolního terénu, byl valeně zaklenutý, pravděpodobně měl rovnou zadní stěnu a na vnějším průčelí byl lemován širší štukovou lištou. Oblouk střechy, podepřené výraznou profilovanou římsou dole lemovanou štukovou páskou, sledoval oblouk výklenku a vrcholil kamenným latinským křížem. Střešní krytinou byly tašky bobovky. Římsa ani pásek nepřecházely na západní boční stěnu (východní není na fotografii viditelná). Římsa, pásky a výklenek měly světlou barvu.

Vybavení: Z toho, co lze vyčíst z fotografie, je zřejmé, že ve výklenku byl velký kříž s Kristovým tělem v životní velikosti. Po stranách kříže byly držáky s lampami (vidět je jen jedna, východní). Zajímavostí je květinový věnec na Kristově hlavě a květinová (?) výzdoba lemující zadní stěnu výklenku (tj. obepínající kříž) – fotografie byla patrně pořízena v době nějakého svátku.

Stav: Dnes na daném místě nejsou žádné pozůstatky této kapličky, nic, co by připomínalo její existenci.

Historie: K historii kapličky, která není zobrazena na žádné ze sledovaných map, lze snad říci jen to, že její zánik souvisí buď s přestavbou a modernizací Nových mlýnů na počátku 20. století nebo možná i s výstavbou železniční tratě do Zruče nad Sázavou roku 1905. Osud kříže se sochou není znám. Rovněž není zcela jasné, jestli zpráva o opravě sochy Krista na kříži u Nových mlýnů (*Kutnohorské listy* 21.5.1884) se vztahuje k tomuto objektu nebo k předešlé kapličce u lávky přes Vrchlici. Zatím bez vysvětlení jsou i archivní výpisky, označující ji za kapličku sv. Jana Nepomuckého (*SOka kapličky*).

Mapy: Kaplička není zobrazena na žádné ze sledovaných map.

Hodnocení: Kaplička chránila přístup jak do areálu Nových mlýnů, tak na cestu kolem náhonu tohoto mlýna. Kdyby se dochovala, byla by příjemným zpestřením začátku Královské procházky.

*Areál Nových mlýnů s kapličkou Ukřižování Páně na počátku 20. století.
(Fotoarchiv Českého muzea stříbra v Kutné Hoře, př. č. 79/2016.)*

Exkurs: Tři kapličky u Nových mlýnů

V těsném okolí Nových mlýnů stály původně tři kapličky. Jedna z nich dodnes stojí u lávky vedoucí přes Vrchlici v prodloužení Novomlýnské ulice (lávka měla stejnou podobu již počátkem 20. století) u nároží domu čp. 534. Další kaplička, která stála na západním okraji areálu Nových mlýnů, je doložena mj. několika fotografiemi. Třetí kaplička stála na východním okraji areálu Nových mlýnů a její existenci potvrzuje pouze mapa stabilního katastru.

Ojedinelá novinová zpráva z roku 1884 uvádí, že Jan Breuer, majitel Nových mlýnů, nechal opravit dvě kapličky u Nových mlýnů, z nichž v jedné byla socha sv. Jana Nepomuckého a v druhé Kristus na kříži.¹¹ Je pravděpodobné, že tato zpráva se týká kapliček, které byly v jeho vlastnictví, a ne kapličky u lávky přes Vrchlici.¹² V kapličce na západní straně Nových mlýnů je doložen Kristus na kříži. Nejstarším známým zobrazením této kapličky je kolorovaná kresba signovaná *F Huňáček*, pocházející pravděpodobně z konce 19. století a uložená v Českém muzeu stříbra. Kříž na ní sice není přímo viditelný, ale je zřejmé, že ve výklenku není socha a výzdoba výklenku odpovídá pozdějším fotografiím, na nichž už je kříž zachycen. Socha sv. Jana Nepomuckého proto byla nejspíš v kapličce na východní straně mlýna.

Existuje ještě jedna zpráva o soše sv. Jana Nepomuckého, která ale měla stát „na mostě při kart. Taussigově proti Novým mlýnům. Dnes v zelinářské zahradě č. 61 na Vrchlici“ (*SOKA kapličky*). Dnešní lávka byla i v 19. století jen lávkou pro pěší, i když zcela jistě měla jiný vzhled. Most, po kterém mohly pravděpodobně projíždět i povozy z města do mlýna, stál po celé 19. století několik desítek metrů od lávky směrem po proudu Vrchlice a směřoval právě na kapličku východně od mlýna. Mezi kapličkou a mostem ale bylo širší prostranství, takže o soše v ní umístěné není možné mluvit jako o soše na mostě. Zpráva není datovaná, může se vztahovat k době před prodejem kartounky rodině Taussigů. A obráceně, socha se mohla na most dostat ze zrušené kapličky, atd. – ve vymýšlení dalších variant by bylo možné pokračovat. Navíc, dosud se nepodařilo najít ani ve zprávě uvedenou zahradu č. 61, natož zmiňovanou sochu. Dalšími neznámými jsou doba a důvod zrušení kapličky. Snad se tak stalo v souvislosti s přestavbou Nových mlýnů, ke které došlo počátkem 20. století.

Kaplička na západní straně Nových mlýnů zcela jistě stála ještě na počátku roku 1905 – lze ji najít na fotografii zachycující právě budovanou trať Kutná Hora – Zruč nad

¹¹ „Obnovení kapliček. Úctu k památným kapličkám, jichžto dávní předkové byli z náboženské horlivosti zřídili, osvědčil majitel Nových mlýnů pan Jan Breuer, měšťan zdejší a někdejší purkmistr, nynější majitel velkostatku Kamen a Eš v okrese pacovském, nechaje vkusně upravití dvě kapličky při Nových mlýnech, z nichž v jedné se nalezá socha sv. Jana Nepomuckého a v druhé Kristus na kříži. Také na Rovínách, kde na místě druhdy stávajícího chrámu sv. Petra a Pavla kaplička postavena, dal do té malovati malířem Vysekalem velmi pěkný obraz týchž apoštolů, jež před poškozením drátěnou mříží ochrániti nechal. Vděčně připomínají si při návštěvě kaplí těch tak mnozí péče té, již i ze vzdálí městu svému p. Breuer věnuje.“ (*Kutnohorské listy* 21.5.1884)

¹² Nové mlýny přešly roku 1796 do majetku rodiny Breuerů a zůstaly v něm po celé 19. století. Proti nim ležící kartounka na levém břehu Vrchlice (čp.534) patřila Breuerům do druhé poloviny 19. století, po krizi v šedesátých a sedmdesátých letech přešla do majetku firmy Taussig (*Leminger 1931a*, 8; *Novák P. a kol. 2003*, 44).

Sázavou (fotografie je ve sbírkách Českého muzea stříbra), která byla zprovozněna 1. listopadu 1905 (Navrátil 2005). Kdy byla kaplička zbořena, jestli to bylo v souvislosti se stavbou dráhy nebo spíše s přestavbou Nových mlýnů, není známo. Obdobně není známo, co se stalo s křížem s Kristovým tělem. Není příliš pravděpodobné, že by byl zničen současně s bouráním kapličky. Jednou z možností je jeho přenesení do kapličky u branky a lávky u Nových mlýnů.

Zbudování kapličky u lávky přes Vrchlici je kladeno, podle letopočtu uvedeného v ozdobné kartuši na brance, k roku 1806. Bohužel ale zatím žádnými dalšími prameny není doloženo toto datum ani pro zbudování branky, natož kapličky. Mezi architekturou branky a kapličky lze pozorovat jistý nesoulad. Branka je dokonale symetrická a připomíná stavby klasického baroka. Empírová váza na jejím vrcholu může být dokladem její opravy na počátku 19. století. Kaplička svojí nesymerií připomíná spíše rokoko, i když z tohoto úhlu pohledu je výtvarně poměrně chudá. Celek dotváří vedlejší dům, jehož fasáda z roku 1910 (Líbal 1971) podřizuje secesní prvky formám barokní a klasicistní architektury. Proto nelze vyloučit, že kaplička nevznikla současně s brankou. Mohla by být i projevem novobarokní architektury, čemuž by mohla nasvědčovat malá tloušťka stěny za výklenkem – cca 10 cm, ale její vznik kolem roku 1900 by snad byl někde zaznamenán. Další domněnkou, kterou nelze zatím vyloučit, ale o to méně ji lze potvrdit, je přenesení kříže s Kristovým tělem ze zbourané kapličky západně od Nových mlýnů právě do této kapličky. Kříž ale mohl být přenesen i do kapličky u Breuerových sadů, zbudované ve 20. letech 20. století...

Tři kapličky v okolí Nových mlýnů, každá na jedné přístupové cestě, by bylo možné chápat jako snahu o ochranu celého areálu. Dvě z kapliček již zmizely a zdá se, že je bude následovat i samotný objekt Nových mlýnů. Pro jeho technickou budovu je na záchranu již pozdě. Obytná část byla koncem 20. století částečně zbořena a zbytek je velmi blízko bodu, kdy bude oprava prakticky nemožná.

Pohled od Vlašského dvora směrem k Novým mlýnům v době stavby železnice (1905). Kaplička Ukřižování Páně je přibližně uprostřed snímku vlevo vedle domu za rozestavěným mostem. (Fotoarchív Českého muzea stříbra v Kutné Hoře, př. č. 41/2016.)

KAPLIČKY SE SOCHAMI

Několik kutnohorských kapliček má nebo mělo ve velkém výklenku, který začínal už od země, sochy stojící na podstavci. Tyto sochy by mohly být umístěny i samostatně, mimo kapličku. Výklenek tedy působí tak trochu jako triumfální oblouk vztyčený nad sochou. Jen v případě kapličky sv. Vojtěcha lze ale doložit postupný vznik této sestavy, tj. vystavění kapličky kolem již stojící sochy. Je možné, že obdobně až dodatečně vznikla dnes již zaniklá kaplička kolem sochy sv. Jana Nepomuckého na hormím konci Husovy ulice a pravděpodobně to je i v případě kapličky Ecce Homo v Sedleci, kde kaplička v podobě, jakou má dnes, zcela jistě vznikla daleko později než roku 1727, což je letopočet vytesaný na plintu sochy. Naopak, kaplička v ulici U Jelena a socha Panny Marie v ní umístěná patří od počátku k sobě. U kapličky ve Vocelově ulici je situace trochu složitější resp. méně jasná. Pravděpodobně je socha o několik desetiletí starší než kaplička, ale na daném místě stojí po stejnou dobu – socha, původně umístěná v jiné kapličce, sem byla přemístěna záhy po vybudování současné stavby.

Kaplička Panny Marie Lurdské v ulici U Jelena

Kaplička Panny Marie Lurdské v ulici U Jelena (říjen 2020).

Nedaleko domu U Jelena ve stejnojmenné ulici, v místě, kde z ní odbočuje bezejmenná ulička směřující na Jánské náměstí, stojí rozměrná výklenková kaplička. Přistavěna je k zahradnímu domku nebo kůlně u domu čp. 521. Orientovaná je k Jungmannovu náměstí.

Popis: Zděná omítaná obdélná kaplička s rozměrným výklenkem zaujímavým téměř celou přední stěnu. Výklenek má po stranách sokly, na kterých stojí hladké pilastry s profilovanými patkami a ozdobnými hlavicemi nesoucími archivoltu obepínající oblouk výklenku. Archivolta má složitější profilaci a vrcholí ozdobným klenákem. Složitě profilovaná hlavní římsa, probíhající i na bočních stěnách, má u nároží čelní stěny krátký horizontální úsek a dále ke středu se obloukovitě klene v nevelké vzdálenosti nad archivoltou. Nad klenákem archivoltly se zalamuje vzhůru a vytváří podstavec pod kamenným ozdobným křížem, který kapličku ukončuje. V tomto místě byla profilace hlavní římsy poškozená a při nedávné opravě byla obnovena ve zkomolené podobě. Hlavní římsa je kryta plechem. Kaplička má nízkou sedlovou střechu společnou se zahradním domkem, který stojí za ní. Střecha je pokryta čtvercovými eternitovými

Kaplička Panny Marie Lurdské v ulici U Jelena ve 30. letech 20. století (J. Vepřek; SOkA č. 918) a socha Panny Marie (říjen 2020).

šablonami a její okraje jsou opatřeny okapovými žlaby. Boční stěny jsou omítnuty hladkou nečleněnou omítkou. Vnější stěny kapličky mají béžovou barvu, pilastry, římsy a šambrána výklenku jsou oranžové, výklenek je světle žlutý, sokl šedý.

Výklenek má půlkruhový půdorys a je zaklenut konchou. Jeho stěny jsou hladké, nečleněné. Podlaha je betonová. Před výklenkem je jeden pískovcový schod segmentovitě prohnutý do prostoru před kapličkou. Na něm stojí černě natřená kovová mříž, uprostřed opatřená dvoukřídlými dvířky. Mříž je tvořena zašpičatělými pruty. O 1,55 metru dále se nachází další schod, který má rovné okraje a segmentovitě prohnutý střed. Prostor mezi schody má nepravidelnou kamennou dlažbu navazující na okolní zádlažbu.

Vybavení: Ve výklenku je na vysokém členitém podstavci socha Panny Marie Lurdské v životní velikosti. Do přední stěny podstavce je vložena šedá obdélná kamenná deska (mramor ?) s pětiřádkovým bíle natřeným nápisem: † Oroduj † za nás † Sv. Boží † rodičko! † 18 ¹⁵/₈ 84. †. Písmena O a B jsou zdobena ornamentem. Na desce je v pravém dolním rohu malý nápis: † Ján Šídlo †. Těsně pod sochou je na pravém zkoseném rohu podstavce vytesaný a odlišným materiálem vyplněný dvouřádkový nápis: † J.S.J.Černý † v Hořicích. †. Na dolní části podstavce je na boku nápis: † 19¹⁵/₅ 03: L.P. †. Podstavec i socha jsou ze žlutooranžového hořického pískovce. V úrovni vrcholu podstavce jsou po jeho stranách na stěnách kapličky dva ozdobné svisle provrtané kovové čepy (pro držáky lamp?).

Rozměry: Kaplička má šířku 3,26 m, hloubku 1,7 m (včetně pilastrů) a výšku 6,4 m (od podlahy výklenku po vrchol kříže). Výklenek má šířku 2,22 m, hloubku 1,20 m a výšku 4,39 m. Mříž je vyklenuta o 0,4 m.

Proměny: Na nejstarší fotografii vypadá kaplička stejně jako dnes, jediným rozdílem je dochovaná profilace hlavní římsy i na jejím zalomení pod vrcholovým křížem. Celá kaplička měla patrně monochromní nátěr. Koncha byla nad hlavou Panny Marie ozdobena větší osmicípou hvězdou (snad reliefní nebo připevněnou ke stěně) a asi deseti menšími hvězdičkami. V úrovni paty sochy byly po jejích stranách dvě lampy na kovových držácích připevněných ke stěně. Na fotografii jsou i dřevěné schůdky usnadňující přístup k soše (ta je po stranách a před ní zdobena květinami ve vázách i květináčích).

Roku 1995 byla kaplička až do výše pilastrů natřena červeně (i na bočních stěnách) a nad nimi bíle. Výklenek byl modrý, mříž byla natřena stříbrnou. V té době snad ještě byla nad hlavou Panny Marie osmicípá hvězda. Stavba byla v dost špatném stavu, takže bylo viditelné, že je postavena z cihel.

Stav: Kaplička je po nedávné opravě v dobrém stavu s výjimkou mříže, jejíž nátěr je silně poškozený. Brutálně ořezaná lípa v jejím sousedství si už vytváří novou korunu a tak jen v zimním období pahýly jejích mohutných větví trochu narušují dojem z místa.

Historie: Okolnosti vzniku této kapličky jsou, na rozdíl od téměř všech ostatních, velmi dobře známy. O vystavění kapličky se začalo jednat patrně už roku 1882 (*Fiala kapličky; SOkA kapličky*). Na dolním městě stála v té době socha Panny Marie v kašně na Jungmannově náměstí, která ale byla považována za „každý umělecký cit urážející“. Proto bylo rozhodnuto ji odstranit a nahradit novou a to na novém místě.¹³ Na počátku srpna 1883 byla socha již hotova a kaplička postavena (*Kutnohorské listy* 8.8.1883). A 15. srpna 1883 byla kaplička s velkou slávou vysvěcena.¹⁴ Kromě obyvatel dolního města na ni přispělo i město, patrně penězi z tzv. Podivínské nadace.

Kaplička byla opatřena pokladničkou, což bylo v této době zřejmě běžné. Dokládá to zpráva o jejím vyloupení roku 1899.¹⁵

¹³ „Socha panny Marie, která z někdejší kašny na dolejší městě snata, a pro svou nepřiměřenost odstraněna byla, bude nahrazena zcela novou a důstojnou, která bude postavena ve zvláště zbudované kapličce u prostřed cesty na jirchářském kopci pod zahradou pana Jos. Jágra. Městský stavitel p. [Jan] Ladislav zhotovil a předložil nákres kapličky té a socha jest již také objednána;...“ (*Kutnohorské listy* 20.6.1883)

¹⁴ *Kutnohorské listy* o tom přinesly 19. srpna 1883 následující zprávu: „Svěcení kaple. Přání dolního města zříditi Matce Boží překrásný stánek stalo se skutkem. Vystavělati obětavostí obyvatelstva doln. města s přispěním obce překrásná kaple a okrášlena v pravdě uměle provedenou sochou, představující „Královnu nebes“. Ký div, že o slavnosti „Nanebevzetí P. M.“ ku posvěcení též dostavily se davy lidstva všech vrstev, očekávající světitele v chrámu Páně Matky Boží na „Námětí“, odkud průvod o 3/49 byl se hnul. U kaple ozářené mnohým světlem a vyzdobené věnci a kyticemi a obklíčené vojskem mariánským (krásnými družicemi) přednesen choral za řízení p. řid. Strěbla, načež následovala přiměřená řeč veledůst. p. arciděkana P. K. Vorlíčka a svěcení za assistance veleb. pp. Jos. Stýbla a Stan. Červa. Slavnost, zakončená příslušnými modlitbami, proslovy 2 družiček a velebným chorálem, zůstavila v množství zde shromážděných hluboký dojem.“ Z ikonografického hlediska se nejedná o sochu Královny nebes (to by P. Maria měla mít v jedné ruce žezlo, na druhé Ježíška, oba by měli mít na hlavách korunky a Panna Maria by měla mít svatozář ze 12 zvězd. Socha v kapličce spíše odpovídá Panně Marii Lurdské.

¹⁵ Tato zpráva z 12. dubna 1899 současně poskytuje některé další informace týkající se kapliček: „C.k. krajský soud sděluje, že pokladničky u kaplí u Přítoky a Dolejšího městě vyloupeny byly Jar. Čespivou a Mich. Lunorem - a táže se, zdaž kapličky takové lze pokládati za místo bohoslužbě posvěcené a kdo zastupuje fond k vydržování dotyčných kaplí určený. Jsou to místa k veřejné účtě zřízená, nikoliv však bohoslužbě posvěcená. - Pořizeny obyčejně

Datum 15. 8. 1884 by se snad mohlo týkat instalace nápisové desky do podstavce.¹⁶ Datum 15. 5. 1903 by snad mohlo být spojeno s nějakou opravou. K opravě kapličky došlo i roku 1995 a před několika lety.

Mapy: Kaplička není uvedena na žádné ze sledovaných map.

Hodnocení: Snad nejlépe situovaná kutnohorská kaplička. Je dominantou ulice U Jelena a vytváří krásné zákoutí spolu se vzrostlou lípou po svém boku a další stojící opodál. Významná je i tím, že jsou dobře známy okolnosti jejího vzniku. Kaplička je památkově chráněna.¹⁷

Kaplička Panny Marie ve Vocelově ulici

Kaplička Panny Marie ve Vocelově ulici (listopad 2020).

Kaplička stojí v místě, kde se stýkají ulice Vocelova, Jiřího z Poděbrad a Čs. legionářů, u kruhového objezdu a parkoviště, poblíž místa, kde kdysi stávala Klášterská a neb Sedlecká brána. Orientovaná je k severozápadu.

Popis: Volně stojící zděná výklenková kaplička. Nízký sokl mírně předstupuje pouze na průčelí, které má charakter edikuly. Po stranách výklenku jsou dva pilastry stojící na vysokých podstavcích opatřených římsou. Pilastry mají jednoduše profilované patky a hlavice. Kladí, ležící na hlavicích, má hladký vlys. Oblouk výklenku je lemován profilovanou šambránou s klenákem ve vrcholu. Horní část klenáku zasahuje do kladí. Šambrána oblouku spočívá na římsě, která se zalamuje přes pilastry a přechází jak na venkovní boční stěny, tak na boční stěny výklenku v úrovni paty klenby. Na kladí leží trojúhelníkovitý fronton s hladkým tympanonem ohraničeným profilovanými římsami. Kaplička vrcholí kamenným křížem na podstavci. Nízká sedlová střecha je kryta bobrovkami. Voda stékající ze střechy je na bočních stěnách zachycována okapovými žlaby a z nich je svedena do rour umístěných na zadní straně u nároží. Zadní stěna

sbírkami, fondu ku vydržování postrádají. - Dnes by nebylo lze takových bez fondu a povolení seříditi.“ (SOKa kapličky)

¹⁶ Ze stejné doby pochází zpráva, která uvádí: „Mariánská kaple pod Horáčkovým domem. Kaple na Dolním městě pořízena přispěním oficiála návladnictví Německa.“ (SOKa kapličky), odkazující na Kutnohorské listy z 20. července 1884. Tuto informaci a její bližší význam se zatím nepodařilo ověřit.

¹⁷ <https://pamatkovykatalog.cz/vyklenkova-kaplicka-14683602>

Kaplička Panny Marie ve Vocelově ulici, 30. léta 20. století (?) (SOka č. 919).

kapličky je hladká.

Hluboký, valeně zaklenutý výklenek má rovnou zadní stěnu. Od okolí jej dělí nízký kamenný stupeň mírně zasunutý do výklenku. Do stupně a do bočních stěn je ukotvena kovová mříž ze svislých prutů s ozdobnými hroty, opatřená uprostřed dvířky. Mříž sahá do úrovně patek pilastrů. Podlaha ve výklenku je cihlová.

Kaplička je opatřena okrovým nátěrem, tektonika (pilastry s podstavci, římsy a šambrána) jsou světle žluté, sokl je béžový. Výklenek má na stěnách okrovou barvu, na které je na zadní stěně šablonová malba. Klenba je světle modrá, pokrytá hvězdičkami. Před kapličkou je betonová zámková dlažba, betonová dlažba obklopuje i úzký pruh trávníku podél jejích bočních a zadní zdi.

Vybavení: U zadní stěny výklenku stojí na profilovaném soklu rozměrný podstavec se zkosenými rohy, členěný římsami a opatřený na přední stěně nyní prázdným štukovým rámem. Na podstavci je umístěna socha Panny Marie jako královny nebes. V pravé ruce má žezlo, levou drží Ježíška. Oba mají na hlavách koruny, Ježíšek má v levé ruce královské jablko. U jejich nohou jsou dva větší a mezi nimi jeden menší anděl. Socha má lomenou bílou barvu, okraje oděvů a některé další části jsou zlacené. Podstavec je světle žlutý.

Rozměry: Kaplička má šířku 4,20 m, hloubku 1,90 m (v soklové části) a výšku 6,3 m (po hřeben střechy) a 7,3 m (včetně kříže). Výklenek má šířku 2,47 m, hloubku 1,56 m a výšku 4,33 m (od schodu).

Proměny: Kaplička původně stála o samotě. Postupně byly po obou jejích stranách vystavěny domy a po čase byly zase postupně zbořeny, takže od roku 2009 stojí zase

Kaplička Panny Marie ve Vocelově ulici v květnu 1998 a září 2012.

o samotě jako v době svého vzniku. Krátce po roce 2009 byla opravena do současné podoby.

Kaplička na fotografii z období první republiky se od té dnešní liší jen v detailech. Čelní plochy pilastrů nejsou přerušeny kordonovou římsou, hlavní římsa se zalamuje kolem okrajů vlysu, lišta v dolní části vlysu přechází i na odsazenou část stěny a střecha má plechovou krytinu. Schod ve vstupu do kapličky je ještě zachovalý a je opatřen nosem. Schod před ním jen mírně vystupuje nad terén, dnes je již pod jeho úrovní. Jestli kordonová římsa pokračovala i na bočních stěnách není vidět.

Větší rozdíly můžeme vidět, pokud jde o vybavení výklenku. V rozích kapličky jsou pod a nad římsou umístěni na každé straně dva andělci. Jejich barokní podoba naznačuje, že nebyli vytvořeni pro tuto kapličku. V rámu na čelní straně podstavce je minimálně trojřádkový nečitelný nápis, z něhož si lze domyslet jen horní řídek: **! BOŽÍ RODIČKO !**. Na horní části podstavce je ozdobná mřížka, za ní květina a před ní lampička na držáku. Pod římsou je na boční stěně výklenku poblíž čelní stěny umístěno nad sebou pět jednoduchých držáků nejasného účelu. Zadní stěna i klenba mají dnešní úpravu.

Na fotografiích z 80. a 90. let 20. století měla kaplička stále šedě natřenou korodující plechovou střechu, hlavní římsa se zalamovala kolem vlysu jen v levé části a lišta v dolní části vlysu už nepřecházela na stěnu. Schod byl stále ještě zachovalý. V zadní stěně výklenku pod klenbou trčely do prostoru dva držáky. Kaplička byla natřena žlutě s bílou tektonikou a klenbou. Veškerá výzdoba z výklenku zmizela, kromě sochy v něm byly pouze květiny na podlaze. Dům po pravé straně už nestál a byla nahrazen zdí.

Největší, i když ne tak viditelnou změnou, ke které došlo při poslední opravě, je náhrada originální pískovcové sochy cementovým výduskem. Originál byl odborně

ošetřen a nyní je umístěn v tzv. Spolkovém domě – Lierova ul. čp. 146 (Kulhánek 2012).

Stav: Kaplička je v dobrém stavu. Místy jsou drobná poškození nátěru a někde i povrchu omítky.

Historie: V září roku 1686 požádal Jakub Altgayer, branný z klášterské brány, o povolání stavby božích muk. Obratem dostal svolení „*Boží muka neb kolumnu s obrazem panny Marie boleslavské při bráně klášterské v jistém místě postaviti*“.¹⁸ Ještě téhož měsíce požádal o finanční podporu, 5 zlatých a 18 krejcarů, kterou rovněž dostal (SOKA kapličky). Tento sloup se sochou Panny Marie stál přibližně v místech nároží domu čp. H75 (u semaforu) a to až do 10. října 1855, kdy jej srazil vozka Tellerova cukrovaru. Socha byla při této havárii zcela zničena. Novou sochu nechala zhotovit velebná matka Marie Augustina Česnovská OSU, představená kláštera Voršilek, a to u pražského sochaře Altegessela za 160 zlatých stř. (Provaz 2013, 34). Rovněž nechala vystavět novou kapličku, do jejíchž základů byly vloženy pozůstatky zničené sochy (Doubal 2015, 147). Kaplička byla vystavěna „*na pamět od papeže Piusa IX. vyhlášeného dogma (8. prosince 1854) O neposkrvněném početí Panny Marie představenou konventu Marií Augustinou za přispění některých paní z úřednictva a měšťanů, v obnosu 500 z.l.c.m. a vysvěcena byla 27. července 1856*“ (SOKA kapličky).

Otázkou je, kde tato kaplička stála, jestli na místě původního sloupu (v tom případě by se jednalo o další zaniklou kutnohorskou kapličku) nebo na místě dnešní kapličky. V roce 1898 byl předložen plánek (nové ?) kapličky u bývalé Klášterské brány (ta byla zbořena roku 1878 – Fiala 1940, 17) a v roce 1899 se klášter Voršilek rozhodně postavil proti tomu, aby kaple se sochou Bohorodičky byla umístěna ve zdi klášterní zahrady.¹⁹ Rovněž na mapě 3. vojenského mapování z roku 1877 (nebo pozdější doby) je kaplička uvedena ještě na rohu dnešní Lorecké a Štefánikovy ulice. A do třetice, J. Vepřek (2017, 51) uvádí, že (kaplička nebo jen socha?) byla „*přenesena sem od brány klášterské*“. Neoklasicistní architektura dnešní kapličky odpovídá spíše konci 19. století, než jeho polovině. Je tedy pravděpodobné, že kaplička vysvěcená roku 1856 stála na místě zničeného sloupu se sochou Panny Marie.

Snad je ještě možné připomenout, že ačkoli obě kapličky ležely snad necelých 30 metrů od sebe, každá z nich byla v jiné části města. Ta původní byla na území předměstí Hlouška a ta současná ve vnitřním městě.

Mapy: Původní objekt je zobrazen na indikační skice i mapě stabilního katastru, rovněž je na mapách 1., 2. i 3. vojenského mapování a to na rohu dnešní Lorecké a Štefánikovy ulice. Na tomto místě je zobrazen i roku 1878 na plánu centra města. Roku 1913 již v těchto místech stojí domy (Šimůnek 2010, mapový list č. 19, mapa č. 30). Dnešní kapličku se nepodařilo na historických mapách najít.

Hodnocení: Kaplička ožívuje poněkud tristní prostor přetížený dopravou. Stojí v těsné blízkosti místa, kde stávala Klášterská brána (ta pravděpodobně stála napříč dnešní silnicí proti domu čp. H180 U Lebedů), je proto ji možno brát i jako připomínku této brány. Rovněž je ji možno brát jako připomínku kutnohorského opevnění – postavena byla v bývalém parkánu mezi hlavní hradbou, viditelnou v zadní části domu čp. 293, a parkánovou hradbou, navazující na Klášterskou bránu. Kaplička je památkově chráněna.²⁰

¹⁸ Projednání žádosti s arciděkanem, obhlédnutí místa, rozhodnutí a doručení odpovědi zadateli tehdy zabralo dva dny.

¹⁹ SOKA kapličky s odkazem na Podvysocké listy č. 7 z roku 1899.

²⁰ <https://pamatkovykatalog.cz/vyklenkova-kaplicka-panny-marie-14837580>

Kaplička sv. Jana Nepomuckého v Husově ulici (zaniklá)

Husova ulice před bývalou Kouřimskou branou. Kaplička sv. Jana Nepomuckého stála za chodníkem vlevo od sloupu veřejného osvětlení (říjen 2020).

Kaplička stávala před bývalou Kouřimskou branou na jihovýchodní straně křižovatky Kremnické a Husovy ulice na okraji areálu čp. Ž18. Orientovaná byla patrně severozápadním směrem. Vpravo vedle ní stál patrový obytný dům a vlevo a snad i za ní hospodářská budova – obě tyto stavby už neexistují.

Popis: Zděná omítaná kaplička měla velmi přibližně půlkruhový půdorys. Pilastry po stranách výklenku, opatřené patkami, měly pod hlavicemi čabrakový motiv se střapcem a nesly profilovanou a uprostřed vzedmutou římsu kopírující v nevelké vzdálenosti oblouk výklenku. Římsa byla kryta pravděpodobně prejzy a vrcholila železným patriarším křížem v kamenném podstavci. Horní polovina výklenku byla rámována šambránou s lištou, která byla ve vrcholu oblouku přerušena a volutovitě stočena dolů. Výklenek byl přístupný jedním kamenným schodem s nosem lícujícím s průčelím. Dolní polovina výklenku byla uzavřena jednoduchou železnou mříží tvořenou na horním konci zahrocenými svislými pruty.

Vybavení: V zadní části zaklenutého a poměrně hlubokého výklenku byla nika lemovaná pilastry na vysokých soklech a s ozdobnými hlavicemi. V nice byl členitý podstavec se sochou světce v životní velikosti, přičemž horní římsa podstavce a část sochy zasahovaly před niku do prostoru výklenku. Světec byl zobrazen obvyklým způsobem a byl patrně kolorován. Socha byla vytvořena z kutnohorského pískovce. Na podstavci byl nápis: † SVATÝ † JENE NEPOMUCKÝ † ORODUJ ZA NÁS † (*Evidenční list*).

Historie: Socha (a snad i kaplička) pocházela z druhé čtvrtiny 18. stol. Kaplička, původně patrně samostatně stojící před bývalou Kouřimskou branou, se později stala součástí ohradní zdi areálu domu čp. Ž18. Zbořena byla roku 1968²¹ resp. 1970 (*Pospíšil 2009*, 107) při stavbě silničního obchvatu historického jádra. Socha světce pak byla po nějakou dobu umístěna na nádvoří kláštera Voršilek (*Evidenční list*). Nyní stojí v součte u kostela sv. Jana Nepomuckého (*Seifert – Mottlová 2014*, 45).

Mapy: Kaplička je zakreslena na indikační skice stabilního katastru.

Hodnocení: Zbytečné zboření této kapličky je nutné považovat za jednu z výrazných

²¹ <https://pamatkovykatalog.cz/socha-sv-jana-nepomuckeho-15416080>

Kaplička sv. Jana Nepomuckého v ústí Husovy ulice v 30. letech 20. století, celek a výklenek (J. Vepřek; SOkA č. 912).

kutnohorských památkových ztrát. Kaplička spolu s rovněž zbořeným protilehlým domem čp. Ž15 architektonicky rámovala vstup do historického centra. Tento prostor má nyní charakter torza lákajícího už půl století (naštěstí zatím neúspěšně) k zastavení a v současné době je jisté, že by případná novostavba měla brutalistní charakter. Kaplička byla památkově chráněna, socha je chráněna i nadále.²²

Kaplička Ecce Homo v Sedlci

Z dosud uvedených kapliček se poněkud vymyká stavba stojící necelých 500 metrů západně od sedlecké katedrály, poblíž supermarketu Albert, mezi starou a novou silnicí spojujícími Kutnou Horu se Sedlcem. Orientovaná je k jihu ke staré silnici. Zařadit ji lze jak mezi kapličky výklenkové, tak (a možná ještě správněji) prostorové.

Popis: Zděná omítnutá volně stojící stavba na půdorysu souměrného nepravidelného sedmiúhelníka s trojosou arkádou (předsíní) v průčelí. Jednotlivá pole arkády jsou oddělena neomítnutými hranolovými kamennými pilíři (střední jsou mírně užší), na jejichž profilovaných krycích deskách leží oblouky lemované na čelní straně kapličky profilovanou šambránou. Prostřední pole arkády je širší a vyšší než pole krajní a postranní. Průčelí vrcholí nízkým trojúhelným štítem s tympanonem, který leží na profilované římsy podpírané mutuly. Krátké úseky římsy přecházejí i na boční stěny a jsou podepřeny

²² pamatkovykatalog.cz/vyklenkova-kaplicka-se-sochou-sv-jana-nepomuckeho-2144451
<https://pamatkovykatalog.cz/socha-sv-jana-nepomuckeho-15416080>

Sedlec, kaplička Ecce Homo (listopad 2020).

jedním mutulem. Obdobnou římsou s mutuly jsou orámovány i horní strany tympanonu. Pod hlavní římsou je na průčelí výrazný nápis v mírně vpadlém obdélném poli: **! POSTAVENO 1727, OBNOVENO 1929. !**

Zbývající čtyři stěny kapličky jsou členěny slepou štukovou arkádou tvořenou pilatry, na jejichž hlavice dosedá nečleněná archivolta oblouků s klenáky ve vrcholu. Stejná archivolta s klenákem je i na bočních obloucích předsíně. Pod okrajem střechy je široká fabionová římsa s mírně předsazeným dolním okrajem. Na vrcholu valbové střechy, kryté bobrovkami, stojí malá čtyřboká oplechovaná sanktusová věžička s makovičkou a latinským křížem na špičce. Hřeben střechy směrem k průčelí mírně stoupá.

Do předsíně lze vstoupit pouze středním polem uzavřeným nízkými dvojkřídlými ozdobnými kovovými dvířky. V ostatních polích je nízký kamenný práh a nad ním nízká kovová mříž. Předsíň je zaklenuta českou plackou a vydlážděna kamennými deskami, jejich jedna řada je i před kapličkou. Z předsíně vede do výklenku otvor zaklenutý segmentovým obloukem, rámovaným vpadlým pravoúhlým polem a uzavřený v celém profilu ozdobnou kovovou mříží s dvoukřídlými mřížovými dveřmi. Po jeho stranách je stěna v předsíni členěna dvěma prázdnými nikami. Niky nejsou umístěny v ose bočních polí arkády, ale jsou posunuty k vnějším stěnám kapličky, takže se promítají do osy bočních polí, pokud pozorovatel stojí přibližně 7,5 m před kapličkou.

Výklenek kapličky má přibližně půlkruhový půdorys, je zaklenutý konchou a vydlážděný šestibokými dlaždicemi. V jeho zadní části je ve vpadlém pravoúhlém poli půlkruhová nika zaklenutá konchou.

Vybavení: V nice je kamenná socha zmučeného Krista (Ecce Homo) v životní velikosti. Na přední straně podnožní desky sochy (plintu) je letopočet 1727. Socha stojí na nízkém kamenném členitém podstavci.

Rozměry: Kaplička má šířku 5,7 m, hloubku velmi přibližně 6 m a výšku 5,65 m (k hřebenu střechy). Výška stěny je 3,72 m (od terénu k římsě na průčelí). Předsíň má šířku 4,57 m, hloubku 1,53 m a maximální výšku 3,73 m. Výklenek má šířku velmi přibližně 4 m, hloubku přibližně 2 m a výšku asi 4,2 m.

Nika ve výklenku je široká asi 1,4 m, hluboká 0,7 m a vysoká 2,78 m, její pravoúhlý rám je hluboký 0,09 m. Otvor z předsíně do výklenku má šířku 2,59 m, hloubku cca 0,55 m a výšku 3,07 m a jeho pravoúhlý rám je široký 2,87 m, hluboký 0,07 m a vysoký 3,23 m. Niky v předsíni jsou široké 0,93 m, hluboké 0,46 m a vysoké 1,89 m.

Sedlec, kaplička Ecce Homo (prosinec 1998) a socha zmučeného Krista (listopad 2018).

Střední arkáda předsíně je široká 1,53 m a vysoká 3,00 m. Arkády vedle ní jsou široké 1,05 m a vysoké 2,52 m (od podezdívky mříže) resp. 2,77 m (od podlahy). Boční arkády jsou široké 1,53 m a vysoké 2,73 m (od podezdívky mříže). Střední pilíře jsou široké 0,46 m, krajní 0,57 m. Hloubka všech pilířů je 0,57 m.

Čtyři boční stěny kapličky nejsou všechny stejné. Západní mají šířku cca 2,32 m, východní 2,19 m. Výška slepých arkád nad soklem je u západních stěn 1,94 m, u východních 1,8 m. Boční stěny předsíně mají šířku 2,67 m.

Proměny: Na tympanonu byla malba andělů s rouškou sv. Veroniky (*Evidenční list*), po které dnes už není ani stopy. V sanktusníku byl patrně původně zvonek, který dnes chybí. V roce 1998 byla tři pole arkády bez mříží a ve zbývajících byly jenom jejich trosky. Výklenek byl uzavřen drátěným pletivem. Na opravu v té době čekaly i pilíře a další kamenické detaily. Střeška včetně sanktusníku a omítky už byly v té době opravené a v lepším stavu, než dnes.

Stav: Kaplička je po opravě v relativně dobrém stavu. Vážněji je poškozena v soklové části na levém boku poblíž arkády a pod navazující nikou. Pod odpadlou omítkou je vidět kamenné zdivo a cihlovými detaily.

Historie: Současná kaplička je klasicistní, pravděpodobně z počátku 19. století, postavená snad na místě starší stavby. Původně údajně stála na přemostění příkopu (*Evidenční list*), po kterém ale už dnes nejsou v okolí žádné stopy. Socha Krista je barokní z roku 1727.

Mapy: Kaplička je zobrazena na indikační skice i na mapě stabilního katastru, kde není zobrazena obvyklou značkou, ale se snahou vystihnout její půdorys. Zobrazena je i na mapách 1., 2. i 3. vojenského mapování. Kaplička stála na křižovatce cest směřujících

od Kutné Hory k Malínu (a dál k Čáslavi a Kolínu) a na Kaňk.

Hodnocení: Ušlechtilá klasicistní stavba bez výraznějších pozdějších zásahů. Malý kousek krásy uprostřed (z architektonického hlediska) zdevastovaného okolí. Kaplička je památkově chráněna.²³

Kaplička sv. Vojtěcha nad pramenem u Bylan

Bylany, kaplička sv. Vojtěcha nad pramenem (říjen 2020).

Přibližně 250 metrů severozápadně od křižovatky silnice Přítoky – Bylany s odbočkou ke Škvárovně je na konci mělkého úvalu uprostřed lánů polí malá skupina stromů, ke které vede od silnice mladá alej. Uprostřed této skupiny stojí kaplička orientovaná jihovýchodním směrem, před kterou vyvěrá pramen svatého Vojtěcha. Kaplička leží na katastrálním území obce Bylany.

Popis: Volně stojící stavba z režného cihlového zdiva, postavená asi 2 metry pod úrovní okolního pole. V přední části je výklenková kaplička se sochou svatého Vojtěcha, v zadní části je vodní rezervoár. Ten je tvořen jednou velkou valeně zaklenutou (?) komorou, opatřenou v přední části přepadem, přes který odtéká voda do štolý ústící 7,5 metru před průčelím kapličky. Ze zadní části rezervoáru vybíhá široká valeně zaklenutá prostora, jejíž osa je odkloněna k severu. Tato prostora leží mimo nadzemí část objektu. Rezervoár je krytý nízkou sedlovou střešou tvořenou kamennými deskami, mezi střešou a zdí je odstupněná kamenná římsa, jejíž krátké úseky přecházejí i na zadní stěnu. Rezervoár je přístupný dveřním odvorem v jihozápadní stěně objektu, uzavřeným železnými dveřmi se zamřížovaným okénkem. Dveře jsou v kamenném ostění, nad kterým je cihlový odlehčovací oblouk. Vedle dveří stojí kolmo na střed objektu krátká a nízká kamenná opěrná zeď s kamennou mírně předstupující korunou. Obdobná zeď je i na druhé straně rezervoáru.

Kaplička, tvořící jihovýchodní průčelí objektu, má po stranách výklenku dva polopilíře z bosovaných pískovcových kvádrů (celkem 10 kvádrů v každém polopilíři). Na bočních stěnách výklenku je vidět, že kvádry jsou střídavě širší a užší, což zlepšuje jejich provázání s cihlovým zdivem. Vyžlabené římsy polopilířů podpírají oblouk výklenku tvořený šesti bosovanými kvádry. Ve vrcholu oblouku je rovněž bosovaný klenák přesahující kameny oblouku jak směrem nahoru, tak i dolů a dopředu. Nad obloukem

²³ <https://pamatkovykatalog.cz/kaple-se-sochou-krista-2150553>

výklenku je vlys s nápisem † ZBUDOVÁNO LÉTA PÁNĚ 1892. †. Následuje profilovaná římsa a na ní nízká střeška vrcholící kamenným křížem. Střeška je valbová, v přední části a na bocích kamenná, vzadu cihlová s betonovým potěrem.

Po stranách polopilířů jsou dvě křídla mající charakter opěráků a tvořící přechod k zadní části objektu. Jejich kordonové římsy plynule navazují na okapovou římsu rezervoáru. Nad nimi jsou římsy navazující na hlavice polopilířů. Na těchto římsách leží dolní okraj pultových stříšek.

Hluboký výklenek s rovnou zadní stěnou je zaklenutý valenou klenbou. V patě klenby probíhá římsa navazující na hlavici polopilíře. Zadní stěna je bez členění.

Vybavení: Výklenek je vyplněn pískovcovou sochou svatého Vojtěcha v životní velikosti, stojící na kamenném podstavci. Střední část podstavce je po stranách lemovaná volutovými

*Bylany, kaplička sv. Vojtěcha
(1. polovina 20. století; SOka č. 928).*

křídly, se spirálou v dolní části a rytými rámy na bočních stěnách, a na přední straně má rám s vykořenými rohy, ve kterém byl dnes již neviditelný nápis. Socha sv. Vojtěcha je zobrazena obvyklým způsobem, chybí jeho typický atribut – veslo, které kdysi přidržoval pravou rukou. Po stranách soklu pod nohama světce jsou dva kovové čepy.

Rozměry: Kaplička má šířku 4,15 m (výklenek s polopilířem 2,57 m), hloubku 6,2 m i s rezervoárem (resp. 1,16 m od průčelí po okraj střešky rezervoáru) a výšku 6,4 m od terénu po střed kříže na střeše (5,15 m od podlahy výklenku po dolní plochu okapové římsy). Polopilíře předstupují o 0,5 m před „opěráky“. Výklenek má šířku 1,57 m, hloubku 1,07 m a výšku 4,27 m. Kamenné opěrné zdi po stranách rezervoáru jsou dlouhé 2,4 m.

Proměny: Na staré fotografii je kaplička prakticky stejná, jako dnes. Socha světce měla snad už tehdy oprávanou pravou ruku. Na přední straně podstavce byl v rámu nápis: †Svatý † VOJTĚŠE † oroduj † za nás †, další dva řádky jsou nečitelné. Mírně předstupující sokl je dnes už pod úrovní terénu.

Podle *Evidenčních listů* měl světec roku 1970 pravici pozdviženu v žehnajícím gestu, roku 1973 měl mít v ruce veslo a roku 1976 byla ruka s veslem již uražena.

Roku 1996 byl objekt ve špatném stavu. Socha měla uraženou pravou ruku, nos, části

Bylany, kaplička a socha sv. Vojtěcha (duben 1996).

vousu a mitry. Nápis na podstavci už nebyl, poškozen byl i nápis na vlysu. Vodní rezervoár byl volně přístupný, střecha zarůstala travou a křovinami, ze stěn místy vypadávaly cihly.

Stav: Po nedávné opravě je kaplička v dobrém stavu.

Historie: Pramen svatého Vojtěcha, nad kterým stojí kaplička, sloužil už od středověku jako zdroj pitné vody pro Kutnou Horu (podrobněji viz *Fiala 1927*). V té době byl ale označován jako *studánka obecní*.

Socha sv. Vojtěcha byla vztyčena snad 11. června 1753 a následně 19. června byla slavnostně vysvěcena.²⁴ Stála o samotě u pramene až do roku 1892, kdy se stala součástí nově zbudované kapličky spojené s vodním rezervoárem.

Mapy: Objekt je zobrazen na indikační skice i na mapě stabilního katastru a na mapách 1. a 3. vojenského mapování. Na indikační skice není zobrazen obvyklou značkou, ale jako socha na podstavci stojící mezi čtyřmi stromy. Dané místo tehdy (1839) ještě patřilo do katastru Kutné Hory, dnes patří do katastru Bylan (obec Miskovice).

Hodnocení: Objekt je příkladem esteticky ztvárněné užitkové stavby, která spolu se

²⁴ Vojtěch Kegler ve svých pamětech k roku 1753 píše: *11. dito [Junii]. ... U studánky blíž Bylan, odkudž náhon vody do města se vede, statua S. Adalberti jest od kamena postavena. ... 19. dito. Po poledních byla vedena processí k studánce blíž vsi Bylan k statui sv. Vojtěcha, kteroužto JMP. arcí děkan p. Václav Erythraey posvětil. p. P. Lang, capell., tam slavnou oratí učínil. (Kegler 2009, 173-174).*

stromy v jeho okolí a nově vysázenou alejí oživuje fádni prostor sceleného lánu. Současně je dokladem původního kutnohorského vodovodu. Kaplička je památkově chráněna.²⁵

Kaplička sv. Jana Nepomuckého u Nových mlýnů (zaniklá)

V opěrné zdi vedle východního vjezdu do areálu Nových mlýnů snad stávala kaplička sv. Jana Nepomuckého (říjen 2020).

Třetí z kapliček ochraňujících Nové mlýny stála na východní straně jejich areálu. Dnes po ní není ani stopy, ale její poloha je známá díky tomu, že je uvedena v mapě stabilního katastru. Nedochovala se žádná její fotografie a písemné zmínky o její existenci jsou poněkud nejasné, takže nelze s jistotou tvrdit, že patří do této kapitoly, věnované kapličkám se sochami.

První a vlastně zatím i poslední zpráva, která by se jí mohla týkat, pochází z roku 1884 a mluví se v ní o opravě dvou kapliček u Nových mlýnů – v jedné měl být Kristus na kříži a v druhé socha sv. Jana Nepomuckého (*Kutnohorské listy* 21.5.1884). Kristus na kříži je dnes v kapličce u Novomlýnské branky a další je v nedaleké kapličce pod Vlašským dvorem. Podobný kříž (nebo totožný?) byl kdysi v nyní již neexistující kapličce na západní straně areálu Nových mlýnů. Snad se tedy socha sv. Jana Nepomuckého nacházela ve východní kapličce. K soše říká další zpráva z roku 1898, že stála „na mostě při kart. Taussigově proti Novým mlýnům. Dnes v zelinářské zahradě č. 61 na Vrchlici“ (*SOkA kapličky*), toto čp. se ale nepodařilo nalézt. Most stál přímo proti této kapličce. Viz kapitolu *Exkurs: Tři kapličky u Nových mlýnů*.

Po zakoupení Nových mlýnů roku 1912 firmou Jozefy (*Štrobl* 2017, 58) došlo k rozsáhlé přestavbě, která postihla nejen technologické a obytné budovy, ale celý areál včetně přístupových cest a jejich opěrných zdí. Při těchto úpravách pravděpodobně zanikly i obě kapličky, jak na západní straně kaplička Ukřížování Páně, doložená několika fotografiemi, tak na východní straně kaplička (snad) sv. Jana Nepomuckého.

²⁵ <https://pamatkovykatolog.cz/kaple-sv-vojtecha-14685633>

OBNOVENÉ VÝKLENKOVÉ KAPLIČKY

Kapličky vznikají, proměňují se a taky chátrají a někdy i zanikají, výjimečně se třeba i přesouvají. Jejich zánik může být víceméně přirozený, obvykle vlivem neúdržby, kdy se postupně rozpadají, až z nich zůstane jen nezřetelná hromádka cihel a kamení. Ale může to být i z důvodu havárií, kdy je poškodí nebo i zničí např. nepozorní řidiči a jejich automobily. Tento osud ale kapličkám v městském prostředí obvykle nehrozí, zato je ohrožuje to, že mohou někomu překážet v jeho záměrech. Zvláště nebezpečné je to v situaci, kdy se k těmto záměrům přidají i záměry ideologické povahy, jako tomu bylo často v období komunismu.

Některé kapličky, které potkal tento osud, se po změně poměrů dočkaly své obnovy. V Kutné Hoře se to týká kapličky, která stála a zase už stojí v baště středověkého opevnění severně od kláštera Voršilek a také kapličky sv. Lazara na Karlově, která byla odstraněna snad při stavbě plaveckého bazénu nebo spíše jeho parkoviště. Z kapličky sv. Máří Magdaleny na Kaňku se stala hromádka cihel při autonehodě. Po řadě let se dočkala obnovy a dnes zase chrání vjezd do vsi. Podobně jako opravované kapličky, ani ty obnovované nemají obvykle podobu totožnou s tou, jakou měly původně. Výjimku tvoří nejmladší kutnohorská kaplička, postavená na jihozápadním okraji Neškaredic, která byla už dva roky po svém vzniku zničena při autonehodě. Záhy byla obnovena na původním místě a v původní podobě.

Kaplička se sochou žehnajícího Krista u kláštera (obnovená)

Kutná Hora, obnovená kaplička se sochou žehnajícího Krista v bývalé zahradě voršilského kláštera (říjen 2020).

Asi 50 m severně od voršilského kláštera, nedaleko kruhového objezdu, za silnicí (ul. Československých legionářů), uprostřed bašty městského opevnění, která byla kdysi součástí klášterní zahrady, stávala a už zase stojí drobná kaplička. Orientována je k jihu, k budově kláštera.

Popis: Zděná omítnutá obdélná stavba. Na betonové desce – podnoži, stojí sokl, mírně předstupující před přední a boční stěny kapličky. Na něm stojí dva úzké pilastry s patkami zasahujícími do soklu a s ozdobnými hlavicemi podpírajícími převýšený oblouk výklenku. Oblouk je lemován úzkou šambránou s lištou. Nad výklenkem je obdélná reliefní deska vyplněná rostlinným motivem. Průčelí je zakončeno štítem s prázdným pětibokým vpadlým polem lemovaným lištou. Štít má sedlovou střechu, krytou

Kaplička se sochou žehnajícího Krista v bývalé zahradě voršilského kláštera, původní (K. Klement in Kalfus 1971) a obnovená (prosinec 2013).

bobrovkami, vrcholící kovovým latinským křížem. Boční stěna je hladká, členěna je ústupkem nad soklem. Zadní stěna je hladká, nečleněná. Okolo kapličky je trávník. Před kapličkou je velký nízký pískovcový blok, jehož horní plocha je na předním a bočních okrajích mírně sešikmena. Snad byl součástí základu původní kapličky.

Výklenek, začínající ve výšce asi 1,2 m, má rovnou zadní stěnu a valenou klenbu. Pilastry, deska s rostlinným motivem, štít a výklenek včetně šambrány jsou lomeně bílé, ostatní části mají béžovou barvu.

Vybavení: Celý výklenek je vyplněn sochou Krista v podživotní velikosti. Socha je okrové barvy (hořický pískovec?) a nemá podstavec.

Rozměry: Kaplička má šířku 1,46 m, hloubku 0,77 m a výšku 4,00 m (od základu po hřeben střechy). Výklenek má šířku 0,64 m, hloubku 0,43 m a výšku 1,70 m. Podstavec je vysoký 0,67 m a mezi ním a lavičí výklenku je 0,57 cm.

Proměny: Nová kaplička sice poněkud připomíná kapličku původní, ale také se od ní v mnohém liší. Pokud to lze posoudit z nekvalitní fotografie (Kalfus 1971), tak původní stavba byla přibližně o třetinu až polovinu vyšší (za předpokladu, že socha ve výklenku je totožná s původní sochou) a členění průčelí lépe odpovídalo architektonickým pravidlům. Patky pilastrů stály na podnoží pravděpodobně bez podstavců. Čelní plocha pilastrů byla členěna vpadlým polem. Pilastry sahaly až na nároží. Výklenek byl opatřen parapetní římsou a širokou šambránou i podél bočních stěn. Šambrána se dotýkala pilastrů i hlavní římsy resp. architrávu, na jehož přední stěně bylo obdélné vpadlé pole. Na architrávu ležel trojúhelný štít rámovaný římsami. Výklenek byl snad půlkruhový, zaklenutý

konchou. Socha ve výklenku stála na nízkém podstavci.

Stav: Kaplička i její okolí jsou udržované. Pod nátěrem se na zadní straně místy tvoří puchýře. Povrch sochy je v dolní části lehce zkorodovaný.

Historie: Původní kaplička vznikla pravděpodobně na konci 19. století, písemné údaje zatím chybí. Existovala ještě roku 1971, kdy byl publikován projekt na úpravu bývalého městského opevnění mezi novou silnicí a ulicí Pod Valy – měl zde vzniknout park (*Kalfus 1971*). Projekt předpokládal opravu a zachování kapličky. Do jaké míry byl realizován, není jasné. Došlo sice k předpokládané částečné rekonstrukci hradeb a zavezení městského příkopu, ale jiné úpravy zde dnes už nejsou patrné. Zcela jistě nedošlo k opravě kapličky, ale právě naopak byla odstraněna. Až v roce 2013 došlo k její obnově, údajně s využitím některých původních detailů (*J. Kremla 2013, osobní sdělení*).

Mapy: Kaplička není zobrazena na žádné ze sledovaných map.

Hodnocení: V těsné blízkosti kapličky prochází nejrušnější kutnohorská silnice. Dříve se tu rozkládala zahrada kláštera Voršílek a kaplička patrně sloužila soukromé zbožnosti řeholnic. Dnes už zde není možné v klidu rozjímat. Přesto tento kousek upraveného místa zkrášleného drobnou stavbou, nacházející se uprostřed dopravní pouště, člověka potěší. A to dvojnásob, když si uvědomí, že se jedná o obnovený život a to díky lidem, kteří si zřejmě pamatovali krásu těchto míst a pokusili se z ní aspoň něco zachránit.

Kaplička sv. Lazara na Karlově (obnovená)

Obnovená kaplička sv. Lazara na Karlově (říjen 2020).

Na Karlově, nedaleko parkoviště u plaveckého bazénu, se nachází drobná kaplička sv. Lazara. Stojí před skupinou vzrostlých stromů na severní straně ulice V lipkách u jejího ústí do ulice U Lazara.

Popis: Zděná omítaná obdélná stavba. Dva pilíře po stranách výklenku jsou opatřeny jednoduchými patkami a profilovanými hlavicemi. Na pilíře nasedá oblouk výklenku lemovaný profilovanou archivoltou, nad kterou je vpadlé pole, jehož dolní okraj je obloukovitý a horní lomený, členěný obloučkovým vlysem. Průčelí i ostatní stěny ukončuje zalamovaná profilovaná hlavní římsa, jejíž střední část tvoří základ pro kamenný kříž na vrcholu stavby. Kaplička je krytá plechovou valbovou stříškou. Kaplička má okrový nátěr, bíle jsou natřeny patky a hlavice pilířů, šambrána oblouku

Kaplička sv. Lazara na Karlově, původní (J. Vepřek, 30. léta 20. století; SOka č. 922) a obnovená (říjen 2020).

výklenku a spodní strana hlavní římsy. Sokl kapličky, schod a kříž na vrcholu mají přirozenou (šedivou) barvu. Před kapličkou je po celé její šířce kamenný schod, za ní prochází nízká kamenná opěrná zeď. Okolo je trávník.

Nehluboký výklenek s rovnou zadní stěnou, valenou klenbou a směrem ven sklopnou dolní plochou je opatřen mensou krytou čtvercovými červenými dlaždicemi.

Vybavení: Ve výklenku je na stěně nad mensou umístěna barevná fotokopie barokního kolorovaného dřevěného reliéfu z původního kostela sv. Lazara (nikoli z původní kapličky).

Rozměry: Kaplička má šířku 1,55 m, hloubku 0,80 m a výšku 3,7 m (od schodu po vrchol kříže). Výklenek má šířku 0,83 m, hloubku 0,42 m nad mensou a 0,13 m pod mensou, jeho výška je 1,25 m nad mensou, 1,7 m včetně stěny pod mensou a 2,07 m od schodu.

Proměny: Obnovená kaplička stojí na mírně odlišném místě a má přibližně poloviční velikost ve srovnání s původní stavbou. Je rovněž orientovaná na opačnou světovou stranu. Výklenek původní kapličky byl, podle staré fotografie, opatřen parapetní římsou, která zabírala celou šířku stavby. Ve výklenku nebyla mensa, celou jeho zadní plochu zabíral obraz. Podle nepřliší zřetelných starých fotografií se zdá, že obraz byl variací reliéfu z původního kostela. V levé dolní části stál Lazar, u jeho nohou ležel pes. Po schodišti ve střední části obrazu stoupala postava pravděpodobně nesoucí jídlo skupině boháčů. Obraz byl v rámu a snad byl chráněn drátěnou sítí. Po stranách původní kapličky byla ohradní zeď nějakého pozemku.

Stav: Kaplička je v dobrém stavu, pouze fotokopie ve výklenku je trochu vybledlá a mírně poškozená.

Historie: Předchůdcem kapličky byl gotický kostel sv. Lazara, součást areálu kutnohorského špitálu založeného roku 1324. Kostel, zachycený na Willenbergově veduté (1602), byl barokně upraven – v této podobě jej zachytil V. Morstadt na počátku 19. století (*Pospíšil 2009*, s. 21, obr. 7; *Šimůnek 2010*, mapový list č. 48, obr. č. 65), roku 1825 byl prodán a následně zbořen. Zachoval se z něj pouze oltářní obraz (přesněji kolorovaný relief) z roku 1677, dnes uložený v Českém muzeu stříbra (*Leminger 1931b*, 76). Na místě kostela byla záhy postavena kaplička – zachycena je už na mapě stabilního katastru (1839). Neorománská kaplička sv. Lazara, jejíž architektura koresponduje s nedalekou budovou Tellerova cukrovaru, vznikla snad až někdy v druhé polovině nebo koncem 19. století. Ve výklenku byl obraz od malíře Jana Vysekala ml. z roku 1894 (*Vepřek 2017*, 53), jehož další osud je neznámý. Kaplička byla opravovaná roku 1904 na náklady M. B. Tellerera (*SOka kapličky*). Tato kaplička byla zbořena v 70. letech 20. století (*Dudák 2004*, 350) pravděpodobně v souvislosti se stavbou plaveckého bazénu – stála výchoďně od něj u parkoviště. Obnovená kaplička byla vysvěcena 28. října 2013.²⁶

Mapy: Původní kaplička je uvedena v indikační skice i mapě stabilního katastru a na mapách 3. vojenského mapování.

Hodnocení: Kaplička je příjemným zpestřením jinak poměrně neútulného předměstského prostředí. Rámuje spolu s protějším domem vstup do stále ještě romantické aleje v ulici V Lipkách. Její nová poloha byla zvolena velmi šťastně. Je škoda, že kaplička u horního konce ulice, která mohla tvořit vhodný pandán, byla zničena.

Stavba je rovněž drobnou připomínkou špitálního kostela sv. Lazara a tím i kutnohorského špitálu, který od roku 1324 patřil k významným kutnohorským institucím a zaujímal značnou část předměstí Karlov.

Kaplička sv. Máří Magdaleny v Kaňku (obnovená)

Obnovená kaplička sv. Maří Magdaleny na Kaňku (listopad 2020).

Na severním okraji Kaňku, u silnice směřující ke Skalce, asi 160 m severně od odbočky k Rudným dolům, stojí po východní straně silnice novotou zářící kaplička sv. Máří Magdaleny. Orientovaná je západním směrem, k silnici.

Popis: Zděná omítnutá výklenková kaplička. Na nízkém předstupujícím soklu stojí obdélná stavba s trojúhelným štítem rámovaným profilovanými římsami. Krytá je sedlo-

²⁶ <http://denemark.jidol.cz/projekty/ostatni/kaplicka-sv-lazara/>

Pozůstatky kapličky sv. Maří Magdaleny na Kaňku (březen 1998).

vou střechou (bobrovky), na které je kovový patriarchší kříž. Zadní strana je nečleněná.

Vybavení: Výklenek, opatřený parapetní římsou a šambránou s jemnou profilací, má rovnou zadní stěnu a valenou klenbu. Celou jeho zadní stěnu pokrývá reprodukce obrazu Maří Magdaleny, chráněná organickým sklem.

Rozměry: Kaplička má šířku 1,51 m, hloubku 0,75 m a výšku 3,7 m. Výklenek má šířku 0,65 m, hloubku 0,40 m a výšku 1,20 m. Výška lavice výklenku nad terénem je 1,25 m (nad soklem 0,85 m).

Proměny: Vzhled původní stavby je (autorům tohoto sdělení) neznámý. Snad se příliš nelišil od obnovené kapličky. Drobné odlišnosti jsou v podobě frontonu a v profilaci jeho říms.

Stav: Obnovená kaplička je v dobrém stavu. Organické sklo, kryjící obraz, je prasklé.

Historie: Nejstarší zpráva o existenci kapličky je z počátku 19. století: „*Těž na tom samém couku [skaleckém] proti kaplice u cesty z Kaňku na Turkaň vedoucí, kverkové nový důl pod jménem sv. Antonína zarazili*“ (Hejzelná 2006, 51). Není vyloučeno, že kaplička už tehdy měla podobný

Obnovená kaplička (květen 2017).

vzhled, jaký má dnes. Někdy v 90. letech 20. století byla zbořena při autonehodě – údajně se o ni zastavila pospíchající řidička. Obnovena byla před rokem 2017.

Mapy: Kaplička je uvedena v indikační skice i mapě stabilního katastru a na mapě 1. a pak i 3. vojenského mapování. Několik metrů severně od ní probíhala historická hranice mezi Kaňkem a Sedlcem.

Hodnocení: Kaplička chrání vjezd do obce od severu a je jakousi protiváhou kapličky sv. Jana Křtitele, stojící na jižním okraji Kaňku. Zkrášluje daný prostor, i když se jí v tom snaží bránit transformátor v její těsné blízkosti.

Kaplička Panny Marie v Neškaredicích (nová, obnovená)

Neškaredice, obnovená kaplička Panny Marie (říjen 2020).

Na jihozápadním okraji Neškaredic, u křižovatky silnice na Třebešice s polní cestou směřující k Perštejnici, stojí zcela nová výklenková kaplička. Orientovaná je k jihovýchodu, k cestě do Perštejnec.

Popis: U okrajů nízkého soklu stojí dva obdélné pilíře s profilovanými patkami a hlavicemi. Na hlavicích leží pata půlkruhového oblouku výklenku opatřeného profilovanou archivoltou. Stěna nad obloukem je členěna vpadlým polem lemovaným lizérovým rámem a ukončena vysokou profilovanou římsou. Dolní okraj římsy ve střední části kapličky je zalomen směrem

*Neškaredice, původní kaplička krátce po zničení
(<http://neskaredice.unas.cz/ujizdejici-ridicka-znicila-kaplicku>,
říjen 2018).*

vzhůru. Na horním okraji římsy leží sedlová střecha krytá bobrovkami. Na vrcholu

střechy je kamenný latinský kříž.

Výklenek s rovnou zadní stěnou má valenou klenbu. V dolní části je menza, na které je kubický podstavec pro sochu. Boční stěny člení hlavice pilířů. Výklenek je uzavřen kovovou mříží opatřenou uprostřed vysokými, úzkými a nahoře zakulacenými dvířky.

Kaplička je cihlová a je natřena na světle modře včetně výklenku. Patky a hlavice pilířů, archivolta oblouku, vpadlé pole a hlavní římsa jsou bílé, mříž je černá. Stojí u dřevěného plaňkového plotu a je obklopena trávníkem.

Vybavení: Ve výklenku stojí na menze na podstavci dřevěná socha Panny Marie s Ježíškem.

Rozměry: Kaplička má šířku 1,41 m, hloubku 0,88 m a výšku 3,35 m. Výklenek má šířku 0,73 m, hloubku 0,54 m nad menzou (0,15 m pod menzou) a výšku 1,79 m od podlahy a 1,30 m od menzy. Vrchol výklenku je 2,20 m nad terénem.

Stav: Kaplička je nová, v dobrém stavu.

Historie: Postavena byla v roce 2016 za finanční podpory společnosti Carpías SE. Kříž byl pořízen na náklady rodiny Hniličkovy.²⁷ Její první život ale trval jen velmi krátce, 3. října 2018 ji zničila řidička snažící se ujet polici.²⁸ Dnes je už obnovena do původní podoby.

Hodnocení: Ojedinelý příklad nové kapličky, která nenavazuje, ať místem nebo i svou podobou, na nějaký starší objekt. Půvabná stavba, která spolu s nedalekým křížem zkrášluje a ozvláštňuje daný prostor.

*Neškaredice, obnovená kaplička Panny Marie
(říjen 2020).*

²⁷ <http://neskaredice.unas.cz/o-neskaredicich/pametihodnosti-zajimavosti/>

²⁸ <http://neskaredice.unas.cz/ujizdejici-ridicka-znicila-kaplicku/>

SOUKROMÉ KAPLIČKY

V Kutné Hoře lze najít několik kapliček na místech, která nebyla veřejně přístupná. Nejkrásnější z nich je zasvěcená Panně Marii a je na nyní nepřístupné zahradě u domu čp. 261 v Hradební ulici. Bohužel je ve velmi špatném stavu. Další dvě takové kapličky jsou v bývalé zahradě voršilského kláštera – dnes je rozděluje rušná silnice. První z nich, kaplička se sochou žehnajícího Krista, byla uvedena v předchozí skupině věnované obnoveným kapličkám. V této kapitole je uvedena druhá, zasvěcená Svaté rodině. Výklenek se sochou sv. Jana Nepomuckého na dvoře domu čp. 98 na Palackého náměstí, který je dnes v režné cihlové zdi, byl možná kdysi výklenkovou kapličkou. Nejméně jasný je původní účel torza barokní architektury v ohradní zdi za čp. 387 v Libušině ulici – mohla to být kaplička, ale taky možná jen branka na přilehlý pozemek nebo např. zahradní architektura. Jistě existuje řada dalších výklenků a objektů, u kterých lze předpokládat či očekávat sakrální funkci blízko kapličkám. Za všechny tu uvedeme např. výklenek na Královské procházce nebo niky v ohradní zdi areálu domu čp. 642 v Hornické ulici. To už se ale začínáme blížit k výklenkům na fasádách domů se soškami nejčastěji Panny Marie a k malbám ve štukových zrcadlech, jejichž sakrální tematika je nesporná, ale nejedná se už o kapličky.

Kaplička Panny Marie u domu čp. 261 v Hradební ulici

Kaplička Panny Marie na zahradě u domu čp. 261 v Hradební ulici. Vpravo je dům čp. 260 v Orelské ulici, k opěrné zdi jeho zahrádky je kaplička přistavěna (prosinec 2016).

Kaplička se nachází v rozlehlé zahradě u domu čp. 261 v Hradební ulici. Je přistavěna ke zdi sousedící s areálem domu čp. 260 (Orelská ul.).

Popis: Na kamenném soklu stojící cihlová omítaná obdélná stavba. Velkou část průčelí zaujímá rozměrný, ale nehluboký výklenek lemovaný pilastry. Na jejich jednoduché hlavice nasedá kladí s římsou, obíhající všechny tři strany kapličky. Na římsě leží trojúhelníkovitý fronton, v jehož tympanonu je ozdobný kovový (?) monogram MARIA. Sedlová střecha je podpírána římsou a kryta kamennými deskami (?). Na střeše je v podstavci umístěn kovový patriarší kříž.

Výklenek, začínající v úrovni soklu, má rovnou zadní stěnu a je valeně zaklenut. Uprostřed záklenku je na čelní straně osamocený ozdobný klenák, oblouk je bez šambrány resp. archivoly. Okraj výklenku je lemován tenkým kovovým rámem, ke kterému snad byla připevněna prosklená dvířka (nebo dvířka nesoucí mříž nebo síť).

*Kaplička Panny Marie na zahradě u domu čp. 261 v Hradební ulici, průčelí (březen 2013)
a torzo obrazu Panny Marie Svatohorské ve výklenku (březen 2003).*

Vybavení: V současnosti je výklenek prázdný, s pozůstatky modré výmalby na zbytcích omítky, na klenbě byly namalovány hvězdy. Kaplička byla snad natřena monochromním okrovým nátěrem.

Rozměry: Kaplička má šířku 1,75 m, hloubku 0,67 m (bez pilastrů) a výšku 3,4 m (po hřeben střechy) resp. 3,9 m (po horní břevno kříže). Výklenek má šířku 0,87 m, hloubku 0,44 m a výšku 1,57 m. Vzdálenost vrcholnice jeho klenby k hřebenu střechy je 1,22 m.

Proměny: Zadní stěnu výklenku ještě roku 2003 pokrýval na dřevě malovaný obraz umístěný v tenkém dřevěném rámu se zaoblenými dolními rohy. Na obraze byla namalovaná Madona s Ježíškem, oba s korunkami na hlavách, vznášející se na oblaku (Panna Marie Svatohorská).

Stav: Kaplička je, podobně jako celý areál domu čp. 261, ve velmi špatném stavu. Zarůstá křovím a břečtanem, velké plochy zdiva jsou již bez omítek, obraz chybí.

Historie: Dům čp. 261 byl postaven roku 1887 pro manžele Vašákovy podle projektu stavitele Josefa Procházky (*Švácha 1991*, 413). Snad při této příležitosti byla upravována i přilehlá zahrada, v jejímž rámci mohla mezi jinými stavbami (dřevěný altán, pilířová kůlna...) vzniknout i kaplička, o které nejsou žádné bližší údaje.

Mapy: Objekt není zobrazen na žádné ze sledovaných map.

Hodnocení: Kaplička je vzácným dokladem soukromé zbožnosti. I přes svůj zanedbaný stav překvapuje svým ušlechtilým vzhledem. Byla součástí ozdobné zahrady, spolu s nedávno zaniklým altánem. Je jedním z mála dokladů romantických zahradních staveb v centru Kutné Hory.

Kaplička Svaté rodiny v zahradě kláštera Voršilek

Kaplička Svaté rodiny v parku u voršilského kláštera (říjen 2020).

Asi 80 metrů západně od budovy kláštera Voršilek, v bývalém parku, stojí kaplička, která svým charakterem leží na rozhraní kapliček výklenkových a prostorových.

Popis: Zděná omítnutá obdélná stavba. Vnější stěny jsou opatřeny omítkou s hladkým povrchem, na který je nanesen hrubý stříkaný povlak. Dolní část stěn je na všech stranách, s výjimkou výklenku, bez omítky – obnaženo je cihlové zdivo s mírně vyškrabanými spárami. Sedlovou střechu kryjí bobrovky, štít je oplechován i na zadní straně. Vstupní otvor má půlkruhový záklenek bez jakékoliv další výzdoby. Uzavírají jej nová dvoukřídlá kovová mřížová dvířka, v oblouku nad nimi je pevná mříž.

Uvnitř kapličky je v úrovni paty oblouku vstupního otvoru nevýrazná římsa po celé šířce bočních stěn, uprostřed zadní stěny je přerušena. Nad přerušením je půlkruhové omítkové pole plynule navazující na omítku pod římsou. Nad římsou je nízký pruh silnější vrstvy omítky, nad ním jsou zdi až po korunu zdíva omítnuty tenkou vrstvou omítky s hladkým povrchem. Výklenek je dnes bez klenby, otevřen do bednění sedlové střechy.

Před zadní stěnou je na podstavci mensa s profilovanými okraji. Na bočních stěnách jsou výklenky po celé jejich šířce, s jednoduchými lavicemi. Na podlaze je ve vstupu kamenný stupeň, dále jsou čtyř a osmiboké bílé, modře zdobené dlaždice. Celý výklenek je obílen až

Kaplička Svaté rodiny v parku u voršilského kláštera (květen 1998).

Kaplička Svaté rodiny v parku u voršílského kláštera, torzo nepravé klenby (květen 1998).

po korunu zdiva.

Před průčelím je v úrovni terénu betonový stupeň o šířce vchodu, po obvodu kapličky na něj navazuje pruh z vyskládaných cihel. Okolo je trávník.

Vybavení: Nad mensou visí na stěně obrázek Svaté rodiny střední velikosti (sedící Panna Marie s Ježíškem na klíně, za nimi stojící sv. Josef), pravděpodobně reprodukce na plátně.

Rozměry: Kaplička má šířku 2,16 m, hloubku 1,33 m a výšku 3,65 m. Vstup do výklenku má šířku 1,18 m a výšku 2,21 m. Výklenek má největší šířku 1,48 m a hloubku 0,99 m (od průčelí), jeho mensa dosahuje výšky 0,75 m. Šířka bočních výklenků je 0,67 m, jejich lavice je ve výšce 0,67 m nad podlahou.

Proměny: Kaplička se dochovala jen ve své stavební podstatě, vnější plášť je bez jakýchkoliv detailů, tvoří jej jen hladké stěny. Předpokládat lze oddělení štítu římsou, rámování výklenku (resp. vstupu) pilastry a členění jeho okraje šambránou. Na vrcholu střechy byl pravděpodobně kříž. Uvnitř byla dřevěná klášterní klenba s lunetami na vstupní a zadní stěně, jejíž poslední zbytky (jedno žebro klenby a dřevěné prkno nad římsou na levé boční stěně) byly odstraněny po roce 1998. Půkruhové pole na zadní stěně mezi úseky římsy a prostor pod ním pravděpodobně vyplňoval obraz se zakulacenou horní částí. V roce 2016 byl na zadní stěně malý barvotiskový zarámovaný obrázek Svaté rodiny (sedící Panna Marie se sv. Josefem a mezi nimi na jejich kolenou stojící Ježíšek) umístěný na větší orámované dřevovláknité desce.

Stěny nad římsou a polokruhovým polem na zadní stěně byly ještě v roce 1998 neomítnuté a z levého zadního rohu mířilo nad římsou šikmo vzhůru do prostoru kapličky dřevěné žebro klenby.

Stav: Zdá se, že probíhá pomalá obnova. Vnější omítky pochází snad z 90. let 20. století, mezi léty 1998 a 2016 byl upraven i interiér a doplněna mřížová vrata. Posléze byla omítka z dolní části vnějších stěn otlučena a ponecháno obnažené cihlové zdivo.

Historie: Snad by se mohlo jednat o kapličku zřízenou na památku velebné matky

Marie Augustiny Česnovské OSU (1800-80), deváté představené kutnohorského voršilského kláštera (1853-80), ve které měla být umístěna pamětní deska s nápisem: „*Upomínka na milovanou matinku M. Marii Augustinu*“ (Provasz 2013, 32-34).

Mapy: Kaplička není zobrazena na žádné ze sledovaných map.

Hodnocení: Kaplička je spolu s kapličkou se sochou žehnajícího Krista pozůstatkem parkových úprav bývalé klášterní zahrady, ze které zbylo po jejím obětování stavbě objezdové komunikace jen torzo. Totéž by bylo možné říci i o kapličce – byla sice zachráněna, ale její bývalá krása je pryč. Patrně sloužila soukromé zbožnosti řeholnic. Dnes je případné rozjímání v těchto místech narušováno především frekventovanou silnicí.

Výklenek se sochou sv. Jana Nepomuckého u domu čp. 98

Dvůr domu čp. 98 (Palackého nám.) – v ohradní zdi v pravé části snímku je výklenek se sochou sv. Jana Nepomuckého (prosinec 2013).

Na dvoře domu čp. 98 (Palackého náměstí), ve východní ohradní zdi je výklenek se sochou sv. Jana Nepomuckého. Donedávna byl viditelný skrze mřížové dveře naproti kostelu sv. Jakuba. S trochou fantazie jej lze rovněž považovat za soukromou kapličku.

Popis: Do kamenné zdi je vezděn cihlový výklenek, začínající nejméně metr nad terénem. Vpravo od výklenku zeď končí a navazuje na ni mírně ustouplá a nižší cihlová zeď. Nad výklenkem je plechová obloukovitá stříška zdobená ve vrcholu a na dolním konci přední hrany plechovými ozdůbkami. Výklenek má pravděpodobně půlkruhový půdorys, je zaklenutý konchou a opatřený plechovým parapetem.

Vybavení: Ve výklenku je na nízkém podstavci kamenná socha sv. Jana Nepomuckého,

Výklenek se sochou sv. Jana Nepomuckého u domu čp. 98 (duben 1996).

kteřá je ztvárněna neobvyklým způsobem. Světec klečí, oběma rukama drží krucifix a je prostovlasý, bez svatozáře s hvězdami. Velikost sochy je přiměřená výklenku.

Rozměry: Výklenek má šířku asi 1 m a výšku asi 1,5 m (pokud použité cihly mají dnešní modul).

Proměny: Na kamenné části zdi jsou pozůstatky omítky, do které je vyryto nepravidelné spárování. Cihelné zdivo je rezné se spárami vyplněnými až k líci, do malty ve spárách je rovněž vyryto spárování. Tato úprava je pravděpodobně mladá, nejdříve snad mohla vzniknout v první polovině 20. století. Jaká byla předchozí úprava nelze odhadnout. Lákavou, ale neprokazatelnou představou je existence nějakého architektonického orámování výklenku, které by umožnilo jej považovat za výklenkovou kapličku.

Stav: Socha i výklenek jsou v relativně dobrém stavu.

Historie: Socha světce je bezpochyby barokní, ale není příliš pravděpodobné, že by byla vytvořena pro toto umístění (není to ale vyloučeno). Stáří výklenku nelze určit, ale lze předpokládat, že vznikl nejpozději v 19. století.

Hodnocení: Jedná se o v Kutné Hoře vzácné umístění sochy světce uvnitř domovního prostranství.

Kaplička (?) za domy čp. 232 a 387 v Libušině ul.

V Libušině ulici, nad vraty vedoucími na dvůr domu čp. 232 (Tylova), je možné zahlédnout torzo barokní architektury, která snad původně mohla být soukromou kapličkou.

Popis: Ve zdi, ohraničující dvůr na severní straně, jejíž materiálové složení není přes omítku viditelné, jsou pozůstatky dvou pilířů nebo spíše pilastrů, na které nasedají profilované kamenné hlavice se zaoblenými hranami. Minimálně horní část pilířů pod deskami je cihelná. Pilíře jsou vůči sobě mírně natočeny a nestojí ve stejné pozici vůči zdi. Zatímco dolní část východního pilíře splývá se zdí, západní pilíř z ní částečně vystupuje v celé své výšce. Rovněž natočení pilířů vůči zdi není stejné. Pod zdí vně pilířů i mezi nimi probíhá nízký kamenný sokl, na kterém není v blízkosti pilířů žádná viditelná vertikální spára.

Rozměry: Hlavice pilířů jsou ve výšce přibližně 3,5 m nad terénem.

Proměny: Zřejmě se jedná o pozůstatky nějakého barokního objektu, nic bližšího ale k němu nelze říci. Omítky na pilířích a v jejich okolí není původní, jediným autentickým prvkem jsou kamenné hlavice. Spíše přáním je, aby pilíře byly pozůstatkem po nějaké kapličce. Pravděpodobnější je, že mezi nimi mohl být průchod do přilehlé zahrady a našla by se jistě i jiná vysvětlení.

Historie: Dům čp. 232 prodělal v baroku několik přestaveb. Ta největší proběhla na konci 17. století. K dalším došlo po požárech roku 1770 a 1823 (Líbal 1971).

Hodnocení: Torzo barokní architektury nejasného významu. Objasnění jeho původu by mohlo upřesnit znalosti o vývoji této části města.

Torzo barokní architektury na dvoře domu čp. 232 v Libušině ulici (únor 2017).

KAPLIČKY PANNY MARIE

Panna Marie patří spolu s Ježíšem k nejoblíbenějším postavám křesťanství. Nepřekvapuje proto, že jsou jí často zasvěcovány sakrální objekty. Toto zasvěcení má celou řadu „podtypů“, a tak se můžeme setkat s kostely, kaplemi, kapličkami, sochami a obrazy (a nejen v barokní době i s tzv. bratrstvy resp. družinami – *sodalitami*) věnovanými Navštívení či Pozdravení P. Marie nebo P. Marii Nanebevzaté (*Assumpta*), Neposkvrněné (*Immaculata*), (Sedmi)bolestné, Královně nebes, atd. Podle jednotlivých poutních míst pak může jít o P. Marii Svatohorskou (dle Svaté hory u Příbrami), Staroboleslavskou, Klatovskou, Lurdskou, atd. Postava Panny Marie je i součástí Piet (spolu s mrtvým Ježíšem), Kalvárií (spolu s Ježíšem na kříži, sv. Janem a sv. Máří Magdalenou, případně i dalšími postavami), často bývá zobrazována spolu se sv. Annou, atd.

Některé z kutnohorských kapliček, zasvěcených Panně Marii, byly již uvedeny v předchozích skupinách (kapličky v ulici U Jelena, ve Vocolově ulici, v zahradě u čp. 261 v Hradební ulici a v Neškaredicích). K nejkrásnější z těch dále uvedených patří empírová kaplička na rohu Kouřimské a Vojtěšské ulice a barokní kaplička v sadu za poliklinikou, obě zasvěcené P. Marii Svatohorské. Další kapličky P. Marie můžeme nalézt u cesty stoupající od Bylanky ke kostelu Nejsvětější Trojice nebo za Lorcem u silnice na Kaňk a na jižním okraji Libenic. Další kaplička, která stávala na Karlově snad v ulici Na Spravedlnosti, zanikla v komunistickém období. Celkem se v zájmové oblasti podařilo najít 10 výklenkových kapliček Panny Marie a k tomu jednu prostorovou (v Hořanech).

Tyto kapličky mají společné jen zasvěcení. Vznikaly v různém období, mají různou velikost, liší se i výtvarným provedením. Snad jediná další věc, která je spojuje, jsou jejich opravy až obnovy, ke kterým došlo v nedávných letech. Zatím toto štěstí neměla kaplička v sadu za poliklinikou a již dříve uvedená kaplička u čp. 261 v Hradební ulici, ale snad se dočkají. V případě kapličky v ulici Na Spravedlnosti už není co opravovat.

Kaplička Panny Marie Svatohorské v Kouřimské ulici

Kaplička Panny Marie Svatohorské na rohu Vojtěšské a Kouřimské ulice na Žižkově, za ní je statek čp. Ž24 (listopad 2020).

Na Žižkově, na rohu Vojtěšské a Kouřimské ulice, u zdi usedlosti čp. Ž24 stojí půvabná empírová kaplička, kterou je možné řadit jak mezi kapličky výklenkové, tak prostorové. Orientovaná je přibližně k východu.

Popis: Typologicky nejednoznačná klasicistní kaplička je tvořena čtyřmi sloupy s jemnými patkami a hlavicemi, které stojí na podstavcích se čtvercovými profilovanými hlavicemi. Na bočních stěnách jsou hlavice podstavců propojeny mírně ustupující stejně profilovanou římsou. Pod ní je mezi podstavci ustupující zadržívka, nad ní je mezi bočními sloupy tenká zeď, prolomená obdélným zaskleným oknem se šikmými špaletami, opatřenými vně i uvnitř výklenku jemnou šambránou. Mezi zadními sloupy je po celé výšce plná zeď přiléhající k ohradní zdi statku čp. Ž24. Na sloupech leží čtvercová deska nesoucí fronton, na který navazuje sedlová střecha pokrytá bobrovkami. Fronton tvaru nízkého trojúhelníka je ohraničen římsami krytými bobrovkami a podpíranými mutuly, tympanon je hladký. Mutuly jsou i pod okapovými římsami.

Výklenek, otevřený mezi předními sloupy v celém profilu, má hladké stěny. U zadní stěny je mensa na členitém

Kaplička Panny Marie Svatohorské, 30. léta 20. století (J. Vepřek; SOkA č. 911).

Kaplička Panny Marie Svatohorské (duben 2000 a prosinec 2016).

podstavci a nad ní na stěně štukový profilovaný pravouhlý rám pro obraz. Na stropě jsou čtyři štukové okřídlené hlavičky andělů, dvě jsou na obláčku. Vedle hlavičky prostředního anděla je ve stropě malý kovový hák, původně patrně pro zavěšení lampy. Pod oknem v pravé boční stěně je zdobený kovový čep se svislým otvorem (stejný jako v kapliče Panny Marie v ulici U Jelena, kde sloužil k uchycení držáku lampy). Na podlaze jsou dlažební kostky, které plynule přechází do okolního prostoru.

Okenní výplně v kapliče v říjnu 1995, dubnu 2000 a prosinci 2016.

Kaplička je natřena červeně včetně okenních šambrán, podstavce s mensou a štukového rámu pro obraz. Boční stěny, tympanon a interiérový výklenek jsou bílé, strop je šedomodrý, andělci mají přirozené barvy. Okna jsou zasklena ledovým sklem.

Vybavení: Reprodukce na zadní stěně představuje Pannu Marii Svatohorskou, je bez rámu, jen vložena do štukového rámu na zadní stěně.

Rozměry: Kaplička má šířku 1,76 m a hloubku 1,85 m (obojí v úrovni podstavců sloupů) a výšku 4,0 m (po hřeben střechy). Výklenek má šířku 1,57 m (od stěny ke stěně), hloubku 1,25 m (v úrovni podstavců sloupů) a výšku 2,94 m. Mensa má výšku 0,81 m.

Proměny: Na staré fotografii je kaplička ohrazena dřevěným plůtkem, který už tehdy nebyl v nejlepším stavu. Uprostřed měl ven otvíraná dvířka. Vedle plůtku byl zasazen mladý stromek. Zeď usedlosti za kapličkou měla hladkou omítku. Kaplička s poněkud omšelými omítkami měla v tympanonu monogram MARIA a na vrcholu střechy patriarší kříž. Podstavce předních sloupů měly na čelní a patrně i na bočních stěnách vystouplou obdélníkovou plochu s vykrojenými rohy. Zasklení oken bylo tvořeno do olova uloženými bezbarvými protáhlými šestiúhelníky a temně modrými čtverci střídajícími se v horizontálních řadách.

Tato okna, ale už silně poškozená, byla v kapliče ještě roku 1995. Toho roku už byly stěny podstavců bez vystouplých ploch. Hlavní římsa s frontonem byly natřeny modrošedě, sloupy a venkovní stěny bíle, vnitřní stěny, strop a šambrány oken žlutě. Štukový rám na zadní stěně byl červený. Andělci měli přirozené barvy. Celkový stav kapličky bylo možné hodnotit jako zachovalý, až na poškození bočních oken.

Prakticky ve stejném stavu byla kaplička i v roce 2000, jedinou výraznou změnou bylo obnovené zasklení oken. Po roce 1995 byla vitrážová výplň nahrazena deskami z čirého organického skla opatřenými rytou kresbou. Ty byly poměrně rychle poničeny a nahrazeny výplněmi, na kterých byl motiv moderně pojatého kříže provedeného kombinací modré, červené a žluté barvy. Pravděpodobně od poslední opravy jsou výplně v oknech z čirého skla. Ve výklenku kapličky a jejím blízkém okolí byly v roce 2000 čtvercové dlaždice.

Obraz ve výklenku, zachycený na staré fotografii, je velmi podobný dnešnímu obrazu. Jednalo se o malbu na plechu a v kapliče ještě roku 1970, krátce před tím byl restaurován (*Evidenční list*). Roku 1995 byl již v kapliče obraz Madony s Ježíškem, nesoucí špatně čitelnou signaturu „J.St.Ottmar“ (Josef Stanislav Ottmar, 1864-1922).

Jednalo se o malbu na plátně, nechráněnou, zaprášenou, ale bez výraznějšího poškození. Obraz byl v dřevěném ozdobném zlaceném rámu. Rám byl asi o 5 cm na šířku a o 25 cm na výšku užší, než štukový rám na stěně. Po poškození tohoto obrazu, ke kterému došlo snad krátce před rokem 2000, zde byl umístěn malý obraz Panny Marie Bolestné (se srdcem proboděným dýkou). Snad od poslední opravy je zde napodobenina nejstaršího známého obrazu.

Stav: Kaplička je po nedávné opravě v dobrém stavu. Obdiv si zaslouží opakované obnovování někým neustále ničených obrazů a rozbíjených oken.

Historie: Předchůdkyně této kapličky stávala uprostřed dnešní silnice blíže k historickému centru. Zobrazena je na pohledu na Kutnou Horu od západu z roku 1688 (*Šimůnek 2010*, mapový list č. 41). Zbořena byla nejpozději roku 1822 kvůli stavbě nové silnice. Dnešní kaplička byla vysvěcena 29. června 1822 spolu s novou kašnou za Kouřimskou branou (*Fiala 1927*, 44). Roku 1878 byla nová kaplička opravována, při té příležitosti je uváděno její zasvěcení – Neposkvrněné početí Panny Marie, a také majitel resp. správce – kutnohorský Mariánský spolek. Oprava stála 23 zlatých a mj. bylo při ní zhotoveno nové zábradlí kolem kapličky (zřejmě jde o plaňkový plot zachycený na staré fotografii). K opravě došlo i roku 1945 (*Fiala kapličky*) a před rokem 1970 (*Evidenční list*). K částečné opravě snad došlo i v souvislosti s natáčením filmu *Andělské oči*, který byl uveden do kin roku 1994. Poslední oprava proběhla před několika lety.

Mapy: Kaplička je zobrazena na indikační skice i mapě stabilního katastru a na mapě 3. vojenského mapování.

Hodnocení: Kvalitní, i když poněkud netypická architektura. Spolu se vzrostlým stromem vytváří půvabné zákoutí u dopravně přetížené komunikace. Kaplička je památkově chráněna.²⁹

Obraz v kapličce v říjnu 1995.

Kaplička Panny Marie Svatohorské v sadu za poliklinikou

Uprostřed zpustlého sadu za poliklinikou, asi 100 metrů od silnice, orientovaná k jihu k dnes už neexistující cestě, stojí jedna z nejkrásnějších, ale také nejpouštěnějších a nejzanedbanějších kutnohorských kapliček.

Popis: Volně stojící zděná omítaná obdélná stavba s hladkými stěnami a s rozměrným výklenkem uprostřed průčelí. Nad přímou hlavní římsou, krytou prejzy, která přechází i na boční stěny, stojí hladký štítový nástavec s konkávně prohnutými bočními stěnami. Ve štítu je výrazný půlkruhový výklenek zaklenutý konchou. Nad ním probíhá segmentovitě

²⁹ <https://pamatkovykatalog.cz/kaplicka-panny-marie-svatohorske-14514189>

Kaplička Panny Marie Svatohorské v sadu za poliklinikou (září 2016).

prohnutá profilovaná římsa, pokračující i nad bočními stěnami, krytá prejzy. Mezi zadní stěnou štítového nástavce a dolní části kapličky je ústupek, krytý prejzy. Uprostřed zadní stěny štítu je svislé vyztužující žebro navazující na povrch zadní stěny dolní části kapličky. Zdivo kapličky je kamenné s příměsí cihel, zdivo štítu je smíšené, římsy jsou z cihel. Nízký sokl kapličky je tvořen obkladem z kamenných desek přiložených ke zdivu a vzájemně propojených kovovými spojkami. Před soklem je u průčelí jeden kamenný stupeň, před ním je pruh vydlážděný většími plochými kameny. Okolí kapličky zarůstá akátovým náletem.

Dolní výklenek má rovnou zadní stěnu a valenou klenbu. Vymalovaný je modře s hvězdičkami na klenbě i na bočních stěnách. Okraj výklenku lemují tenký kovový rám, do kterého je připevněna hustá kovová mříž ze svislých prutů. V dolní části mříže je ještě navíc husté drátěné pletivo.

Na kapličce je několik vrstev nátěrů v různých odstínech žluté barvy. Horní výklenek byl naposled vymalován zeleně, před tím žlutě.

Vybavení: Na zadní stěně dolního výklenku je na plechu malovaný obraz Panny Marie Svatohorské (olejomalba), bez rámu, rám je pouze malovaný na okraji obrazu. Horní výklenek je prázdný.

Rozměry: Kaplička má šířku 2,1 m, hloubku 0,93 m a výšku 4,5 m (od stupně po horní okraj horní římsy). Dolní výklenek má šířku 0,85 m, hloubku 0,51 m, výšku 1,57 m a začíná 0,51 m nad stupněm. Horní výklenek je vysoký 0,95 m a začíná 3,0 m nad stupněm.

Proměny: Na nejstarších vyobrazo-

Kaplička Panny Marie Svatohorské, detail obrazu (říjen 2020).

Kaplička Panny Marie Svatohorské v sadu za poliklinikou, 30. léta 20. století (J. Vepřek; SOKA č. 925) a duben 2000.

ních, kterými jsou kresby F. Huňáčka uložené v Českém muzeu stříbra, má kaplička v podstatě stejný vzhled jako dnes, snad jen sokl je zobrazen jako výrazně širší a výklenek je bez mříže. Na mladší olejomalbě, uložené tamtéž, už je ve výklenku mříž, která ale sahá jen po patu záklenku.³⁰

Podle staré fotografie byla v horním výklenku barokní soška snad anděla, původně patně součást většího celku. *Evidenční list* památky uvádí, že ve výklenku měla být barokní soška Panny Marie, která zmizela mezi roky 1961 a 1970. Na vrcholu kapličky byl kamenný podstavec s kovovým patriarším křížem. Plechová stříška nad nikou ve štítě, kterou zmiňuje *Evidenční list*, není ani na starých fotografiích, ani na dnešní kapličce. Zbyly po ní jen dva otvory po stranách záklenku. Je možné, že původně byly stěny kapličky členitější, očekávat lze především parapetní římsy a šambrány kolem výklenků. Zběžná prohlídka ale nenašla žádné stopy, které by tomu nasvědčovaly.

Stav: Kaplička není udržovaná a postupně pustne. Opadávají omítky i prejzy ze střechy. Mříž, kryjící výklenek, je zaražená dovnitř. Obraz ve výklenku je silně zkorodovaný. Horní výklenek je prázdný. Chybí podstavec s křížem na vrcholu kapličky.

Historie: Barokní stavba z 2. poloviny 18. století (*Evidenční list*). Kaplička byla naposledy opravena snad v období první republiky.

³⁰ Obraz ale není příliš přesný, horní výklenek je namalován příliš velký a krajina okolo je idealizovaná.

Mapy: Kaplička je zobrazena jak na mapě stabilního katastru a jeho indikační skice, tak na všech mapách vojenského mapování.

Hodnocení: Kvalitní barokní architektura, kdysi se výrazně uplatňující nad cestou z Kutné Hory směrem k Bylanům, dnes ztracená uprostřed sadu bez jakéhokoliv vhodného přístupu. Je dosud neprobuzenou šípkovou Růženkou, ukrytou za hradbou z trní. Kaplička je památkově chráněna.³¹

Kaplička Panny Marie v ulici U Trojice nad Bylankou

Dolní Žižkov, kaplička Panny Marie nad Bylankou v ulici U Trojice (říjen 2020).

V ulici U trojice, stoupající od Bylanky ke kostelu Nejsvětější Trojice, před vjezdem na dvůr usedlosti čp. Ž74 stojí prostá, ale krásná výklenková kaplička Panny Marie. Orientovaná je k východu, k cestě.

Popis: V ohradní zdi areálu usedlosti stojí zděná omítaná kaplička, opatřená hlubokým výklenkem začínajícím téměř v úrovni okolního terénu. Přední stěna je hladká, bez členění. Jednoduchá hlavní římsa přechází i na boky kapličky a nese trojúhelníkovitý štít, jehož tympanon je vyplněn hrubou stříkanou omítkou. Štít je kryt taškami bobrovkami, na vrcholu je torzo kovového kříže. Sedlová střecha kapličky (krytá plochými taškami) je nejméně o 50 cm níže, než střecha štítu. Boční stěny kapličky jsou omítnuty hrubou nehlazenou omítkou, na rozdíl od přední stěny a na ni navazujících úseků bočních stěn, které mají hladký povrch. Stěny a tympanon jsou světle žluté, římsy a výklenek jsou lomeně bílé. Před výklenkem leží kamenný schod jen mírně vystupující nad okolní terén. Okolo kapličky je tráva.

Hluboký valeně zaklenutý výklenek má rovnou zadní stěnu opatřenou po celé šířce mensou. Vstup do něj uzavírají nízká dřevěná jednokřídlá dvířka, tvořená svislými ozdobně vykrajovanými prkny. Omítnut je hladkou omítkou bez dalšího členění. Na podlaze a na horní ploše mensy jsou červené šestiúhelné dlaždičky.

Vybavení: Nad mensou na zadní stěně visí zasklený barvotiskový obraz Neposkvrněného srdce Panny Marie, který je výrazně menší než rám, do kterého je umístěn. Plocha mezi obrázkem a rámem je vyčerněna. Horní okraj rámu má tvar odsazeného půlkruhu. Umístěn je do vpadlého pole v zadní stěně výklenku, které optimálně vyplňuje. V horní části přední stěny je pod mensou umístěn malý krucifix. Zhruba uprostřed klenby je na

³¹ <https://pamatkovykatalog.cz/vyklenkova-kaplicka-panny-marie-14679233>

*Kaplička Panny Marie nad Bylankou, stav ve 30. letech 20. století (?) (SOKA č. 927)
a obraz Madony ve výklenku (květen 1998).*

řetězu pověšena menší lampa.

Rozměry: Kaplička má šířku 2,50 m, hloubku lze odhadnout minimálně na 1,7 m a výšku 4,0 m. Výklenek má šířku 1,05 m, hloubku 1,27 m (nad mensou, bez vpadliny pro obraz) a výšku 2,40 m.

Proměny: Na staré fotografii je vidět, že na průčelí byly po stranách výklenku pilastry, odsazené jak od výklenku, tak od nároží. Hlavní římsa měla složitější profilaci (jen část profilace přecházela na boční stěnu), podobně jako okapové římsy. Prázdná

*Kaplička Panny Marie nad Bylankou, vzhled před nedávnou opravou (duben 1996)
a po ní (prosinec 2016).*

plocha tympanonu byla opatřena hladkou omítkou. Na střeše byl kovový latinský kříž.

Při poslední opravě mezi léty 1998 a 2016 byla vyměněna dvířka (původní byla natřená zeleně) a nahrazena jejich poměrně přesnou kopií. Nové jsou i dlaždice na podlaze výklenku. Horní plocha mensy byla rovněž nově pokryta dlaždicemi – původně byla maltová, jen obílená. Kaplička byla před opravou bez lampy. Vyměněn byl i obraz ve výklenku, ale rám nového obrazu je velmi podobný původnímu rámu.

Obraz, který byl ve výklenku dříve, byl roku 1998 už velmi poškozený, zašlý a na několika místech protržený. Malba na plátně představovala Pannu Marii s Ježíškem na klíně, kterého přidržovala levou rukou zespodu a pravou v podpaží, zatímco Ježíšek jí pravou rukou sahal na bradu. Vzájemně se k sobě tiskli hlavami. Kolem obou hlav byla společná svatozář tvořená 12 (?) malými hvězdami. Ježíšek byl patrně nahý, Panna Marie snad měla modrý šat, se žlutým lemováním kolem krku a u rukou a na něm červený plášť. Pozadí mělo snad hnědou barvu.

Stav: Kaplička je v dobrém stavu, udržovaná. Poslední oprava proběhla pietním způsobem, se snahou navázat na dochovaný stav. Pouze sklo, kryjící obrázek, je v současnosti prasklé.

Historie: Vznik kapličky lze předpokládat nejpozději na počátku 19. století.

Mapy: Kaplička je zobrazena na indikační skice i mapě stabilního katastru.

Hodnocení: Oživení dnes již pozapomenuté cesty ke kostelu Nejsvětější Trojice a do Bylan. Jednoduchá, ale krásná a vhodně umístěná stavba.

Kaplička Panny Marie nad Lorcem

Kaplička Panny Marie nad Lorcem (říjen 2020).

V Kaňkovské ulici za pivovarem, na západní straně silnice z Hloušky do Kaňku, v místě, kde se po projetí několika zatáček tato postupně narovnává, stojí mezi dvěma vzrostlými stromy drobná výklenková kaplička. Orientovaná je k východu, k silnici.

Popis: Zděná omítnutá výklenková kaplička. Na neodsazeném, jen opticky hrubou omítkou zvýrazněném soklu stojí obdélná drobná stavba s hladkými omítkami opatřená fabionovou hlavní římsou přecházející i na boční stěny, nad kterou je trojúhelný štít. Jeho prázdný tympanon je pod střechem lemován lištou. Sedlová střecha je krytá bobrovkami, podobně jako horní plocha římsy na průčelí. Boční a zadní stěna jsou hladké, nečleněné. Před kapličkou prochází chodník z Kutné Hory na Kaňk, jehož okraj je v těchto místech lemován nízkou zídkou ze třech vrstev kvádrů. Kaplička díky tomu působí poněkud nepřístupným dojmem.

*Kaplička Panny Marie nad Lorcem, 30. léta 20. století (?),
celek a obraz Piety ve výklenku (SOka č. 921).*

V horní polovině přední stěny se otvírá mělký výklenek s rovnou zadní stěnou, zaklenutý segmentem a uzavřený ozdobnými jednokřídlými kovovými mřížovými dvířky. Ta jsou tvořena zahrocenými svislými pruty, mezi kterými jsou umístěny kratší pruty, nad kterými jsou pásy zkroucené do tvaru písmene S. Nad nimi je na prostředních třech prutech monogram MA, tvořený překrývajícími se písmeny, který pravděpodobně odkazuje k Panně Marii. Kaplička je světle žlutá, sokl, římsa a lišty jsou béžové, výklenek je modrý včetně lavice.

Vybavení: Na zadní stěně výklenku je bílá (sádrová?) oválná plaketa s reliefem Panny Marie držící Ježíška.

Rozměry: Kaplička má šířku 1,40 m, hloubku 0,82 m a výšku 2,9 m. Výklenek má šířku 0,75 m, hloubku 0,50 m, výšku 1,12 m a lavici má ve výšce 0,9 m.

Proměny: Lze předpokládat, že kaplička po svém vzniku měla na stěnách nějakou štukovou výzdobu nebo aspoň šambránu kolem výklenku. Na starých fotografiích ale vypadá podobně jako dnes a to včetně mřížových dvířek, jen není v tak dokonalém stavu. Proměnilo se především její okolí a pak i obsah výklenku. Na nejstarších fotografiích je před kapličkou poměrně hluboký příkop, přes který vede krátká lávka (*Vepřek 2017, 50*). Před čelní stěnou byl nízký schod nebo spíše klekátko.

Ve 30. letech 20. století celou zadní stěnu výklenku pokrýval obraz Piety malovaný olejem na plechu (*Vepřek 2017, 51*). Později v něm byl obrázek Panny Marie s Ježíškem v oválném rámu. V roce 1998 byl výklenek prázdný. Natřen byl bílou barvou, zatímco na venkovních stěnách byl nerovnoměrný šedomodrý nátěr, takže kaplička působila poněkud ohořelým dojmem. Římsa na průčelí měla v té době pravděpodobně plechovou stříšku.

Stav: Kaplička je po nedávné obnově v dobrém stavu.

Kaplička Panny Marie nad Lorcem (červenec 1998 a březen 2013).

Historie: O kapličky nejsou známy žádné podrobnosti, je ale pravděpodobné, že je totožná s objektem na mapě stabilního katastru a že tedy nevznikla později než na počátku 19. století.

Mapy: Kaplička je zobrazena na indikační skice i mapě stabilního katastru i na mapách 1., 2. a 3. vojenského mapování. Kaplička stála na okraji historického katastru Kutné Hory, kousek od ní severním směrem začínal katastr Sedlce.

Hodnocení: Kaplička je příjemným zpestřením cesty z Kutné Hory na Kaňk a spolu se stromy po stranách vytváří malebné zákoutí. Snad jen opěrnou zeď chodníku by bylo vhodné upravit způsobem poněkud přiměřenějším účelu kapličky.

Kaplička Panny Marie v ulici Na Spravedlnosti (zaniklá)

Kutná Hora – Karlov, ulice Na Spravedlnosti. Na vyvýšeném místě za kontejnery na odpadky snad kdysi stávala kaplička Panny Marie (říjen 2020).

Na Karlově, pravděpodobně na severním rohu ulic Na Spravedlnosti a Nad Kolmar-
kem, v cípu zahrady u čp. K36, stávala kaplička Panny Marie (*Vepřek 2017, 53*). Dnes
jsou v těch místech kontejnery na odpadky a na mírně vyvýšenině dvě stavební buňky.

Popis: Barokní výklenková kaplička opatřená řezanou mříží, ve výklenku byl obraz
Madony s děťátkem – olejomalba na plechu (*Vepřek 2017, 53*). Dosud se nepodařilo
nalézt žádnou fotografii ani žádné další informace o této stavbě.

Stav: Zbořena byla snad v 70. letech 20. století.

Historie: Na Willenbergově veduté Kutné Hory, zhotovené kolem roku 1602, je asi
v polovině cesty mezi městem a šibenicí namalovaná sloupová kaplička (boží muka).
Někde v těchto místech stávala i zaniklá kaplička Panny Marie.

Mapy: Kaplička je zobrazena na mapách 1. a 3. vojenského mapování.

Hodnocení: Pokud by se kaplička dochovala (nebo byla obnovena) byla by vítaným
zpestřením tohoto místa, kterému dnes dominují kontejnery na odpadky.

Kaplička Nanebevzetí Panny Marie v Libenicích

Libenice, kaplička na jižním okraji obce, červen 2020.

Na jižním okraji Libenic, západně od křižovatky cest na Kaňk a do Grunty, stojí
výklenková kaplička. Orientovaná je k jihovýchodu.

Popis: Zděná omítnutá stavba obdélného půdorysu. Na soklu, který na přední straně
mírně předstupuje a je opatřen omítkou s hrubým povrchem, stojí střední část kapličky,
do jejíchž předních nároží je vložen odsazený obloun, končící přibližně ve výšce vrcholu
výklenku umístěného uprostřed čelní stěny. Horní část kapličky je tvořena trojúhelným
frontonem s prázdným tympanonem ohraničeným jednoduchými římsami. Sedlová
střecha je kryta bobrovkami a na jejím vrcholu je umístěn patriarší kříž. Zadní stěna
kapličky je hladká. Mělký výklenek má rovnou zadní stěnu a zvonovitý záklenek
(karnýz). Uzavřen je dvoukřídlými kovovými mřížovými dvířky tvořenými svislými
nahore zahrocenými pásy, pod záklenkem je pevná mříž ze svislých kovových prutů. Sokl
je natřen šedě, kaplička je bílá, obloun na nároží a římsy frontonu mají modrou barvu.
Výklenek má bílou dolní a modré boční stěny.

Vybavení: Celou zadní stěnu záklenku pokrývá obraz umístěný v dřevěném
profilovaném rámu. Tématem je smrt a nanebevzetí Panny Marie. Malba má lidový,
neumělý charakter.

Libenice, kaplička na jižním okraji obce, celek (červen 2020) a detaily obrazu (říjen 2019).

Rozměry: Kaplička má šířku 2,05 m, hloubku 0,95 m a výšku 3,7 m. Výklenek má šířku 1,12 m, hloubku 0,53 m a výšku 1,50 m. Jeho lavice je 1,0 m nad terénem a 0,25 m nad soklem.

Proměny: Lze předpokládat, že kaplička byla původně opatřena štukovou výzdobou zvláště okolo výklenku.

Stav: Kaplička je v dobrém stavu, udržovaná. Stav obrazu je poměrně špatný, barvy začínají odpadávat, ale stále je plně čitelný.

Historie: Zvláště na základě tvaru záklenku lze předpokládat, že se jedná o barokní stavbu z 18. století.

Mapy: Kaplička je zobrazena na indikační skice a mapě stabilního katastru i na mapách 1., 2. a 3. vojenského mapování.

Hodnocení: Kaplička oživuje prostor křižovatky, „hlídá“ vstup do obce a je připomínkou významu dnes již nepříliš frekventované cesty z Libenic do Kaňku.

KAPLIČKY SVĚTCŮ

Kapličky zasvěcené různým světcům jsou další velkou skupinou, z níž některé objekty byly uvedeny už v rámci těch předchozích. Týká se to zaniklých kapliček sv. Jana Nepomuckého v ústí Husovy ulice a u Nových mlýnů a kapličky sv. Vojtěcha u Bylan, uvedených ve skupině kapliček se sochami, kapliček sv. Lazara na Karlově a sv. Maří Magdaleny v Kaňku, uvedených mezi obnovenými kapličkami, a výklenku se sochou sv. Jana Nepomuckého, uvedeného mezi soukromými kapličkami.

Všechny objekty z následující skupiny kapliček světců spojuje jejich barokní původ. U třech z nich známe i rok, kdy byly postaveny a vysvěceny. Je mezi nimi i nejstarší dosud stojící kaplička sv. Petra a Pavla na Rovinách, vystavěná roku 1634 a obnovená v letech 1750, 1884 a 2013. Kaplička Oplakávání Krista v České ulici je z roku 1675 a kaplička sv. Jana Křtitele v Kaňku z roku 1716.

Roku 1747 je doložena kaplička sv. Jana Nepomuckého na Jungmannově náměstí, možná je jejím pozůstatkem branka vedoucí do boční uličky, kterou původně procházel vodní náhon, nad kterým snad kaplička stála. Pravděpodobně ještě starší je kaplička sv. Václava v Perštejnci, původně zasvěcená sv. Izidoru, která může pocházet už ze 17. století.

U kapličky sv. Jana Křtitele na Kaňku a sv. Petra a Pavla na Rovinách je doložena pro barokní období výzdoba figurálními malbami, která se bohužel nedochovala.

Kaplička Oplakávání Krista v České ulici

Kaplička Oplakávání Krista na horním konci České ulice, skrytá mezi dvěma stromy a taky za stále před ní stojícím automobilem (listopad 2020).

Na horním konci České ulice po její jižní straně, pod dvěma vzrostlými stromy, stojí na mírně vyvýšeném místě kaplička, orientovaná přibližně k severu, k silnici.

Popis: Zděná omítnutá obdélná stavba. Na průčelí jsou na mírně předstupujících podstavcích a po stranách výklenku lizénové rámy obepínající úzké vpadlé pole. Vnitřní lizény těchto rámu přecházejí plynule v šambránu lemující oblouk výklenku. Tato šambrána je lemována profilovanou římsou, která se u paty oblouku zalamuje a dále horizontálně sleduje horní okraj lizénových rámu, pak přechází na stěnu průčelí a na boční stěny, kde tvoří okapovou římsu. Sedlová střecha, krytá prejzy, je posazena nízko nad obloukem výklenku a na průčelí je lemována profilovanými římsami. Kaplička je bez vrcholového kříže.

Kaplička Oplakávání Krista v České ulici (duben 1998).

Poměrně hluboký výklenek kapličky má rovnou zadní stěnu, zaklenutý je valenou klenbou a uzavřený kovovými ozdobnými dvoukřídlými dvířky, oblouk uzavírá pevná mříž. Zadní stěnu pokrývá bíle natřené dřevěné bednění, jeho okraje lemuje černý profilovaný dřevěný rám už neexistujícího obrazu.

Po stranách na kapličku navazují čtvrtkruhové zdi s hrubší omítkou a s úzkými a hladkými lizénovými rámy po obvodu. Zdi vybíhají do prostoru před kapličkou a tvoří tak jakási křídla obepínající betonovou terasu tvaru půlky oválu. Jeho tětívu tvoří kamenný obrubník. Před terasou je krátký prudký svah ohraničený nízkou přímou podezdívkou, která se na koncích stáčí ke čtvrtkruhovým zdem oválu. Na podezdívce je nízký kovový plot ze svislých prutů s kuličkami na horních koncích. Uprostřed plotu jsou dvojkřídlá dvířka, za kterými následuje pět schodů vedoucích na terasu před kapličkou. Po stranách schodů rostou dva vzrostlé kaštany. Okolo je dlažba z kamenných dlažebních kostek.

Kaplička je světle žlutá, vpadlá pole a štít jsou žluté, mříž je černá. Navazující zeď je žlutá se světle žlutými lizénovými rámy, mříž uzavírající areál je šedá.

Vybavení: Na zadní stěně výklenku je umístěn jednoduchý dřevěný kříž.

Rozměry: Kaplička má šířku 2,45 m, hloubku cca 1,4 m a výšku 4,3 m (nad terasou). Výklenek má šířku 1,17 m, hloubku 0,73 m, výšku 2,18 m a lavici má 1,12 m nad terasou. Terasa má šířku 6,2 m, hloubku 1,9 m a je cca 1 m nad terénem v úrovni dvířek v plotě. Vzdálenost od plotu ke kapičce je 3,4 m.

Proměny: V roce 1938 byl v kapličce obraz Na Kalvarii (*Vepřek 2017, 53*). Podle *Evidenčního listu* z roku 1970 byl ve výklenku obraz Oplakávání Krista (malba na plechu, toho času snad na restaurování; roku 1979 byl vrácen zpět). Snad se jednalo o tentýž obraz, jako v roce 1938. Kaplička byla roku 1969 obnovena, ale s nevhodnou barevností – byla obílena, avšak architektonické členění bylo obarveno mitisovou zelení, hráškovou

žlutozelenou a okrem.

Roku 1994 byl výklenek bez obrazu, na zadní stěně byl kříž jako v současnosti. Římsy pod střechou na průčelí byly jednoduché, bez profilace. Roku 2003 už odpadávala omítka a prejzy ze střechy. Mezi kapličkou a levou ohradní zdí se rozevírala spára. V havarijním stavu byl kovový plot, který byl deformovaný a bez dvířek.

Stav: Kaplička je po nedávné opravě v dobrém stavu.

Historie: Kaplička byla postavena roku 1675 Adamem Náchodským „na místě obecním za Kolínskou branou hned za kamenným mostem z brány jdouc na levé ruce vedle stezky k zahradě“, je tedy druhou nejstarší známou a dochovanou kutnohorskou kapličkou. Podle její polohy můžeme usuzovat, kde se přesně nacházel most přes hradební příkop. Roku 1713 možná došlo k opravě kapličky. Toho roku „Jan Kopecký složil při ouřadě pokutu 8 kop míš, jenž na boží muka za kolínskou branou obráceny býti mají.“ (Fiala kapličky)

Vznik dochované kapličky je kladen do doby po polovině 19. století (Evidenční list), ale areál je zcela jistě starší – oblouk zdi, do kterého je kaplička vestavěna, je zachycen již na indikační skice stabilního katastru (1839).

Mapy: V místě kapličky je na indikační skice a mapě stabilního katastru zobrazen výklenek v okradní zdi. Kaplička je zobrazena i na mapě 3. vojenského mapování.

Hodnocení: Areál kapličky, jehož součástí jsou i vzrostlé stromy, je cenným urbanistickým celkem, oživujícím přílehlý prostor. Objekt stál v těsné blízkosti městského opevnění a je tak jeho viditelnou připomínkou. Kaplička je památkově chráněna.³²

Kaplička sv. Jana Nepomuckého na Jungmannově náměstí

Kutná Hora, branka v dolní části Jungmannova náměstí, kdysi snad kaplička sv. Jana Nepomuckého stojící na mostě přes vodní náhon (říjen 2020).

³² <https://pamatkovykatalog.cz/vyklenkova-kaplicka-14729604>

Kutná Hora, branka v dolní části Jungmannova náměstí (před r. 1929; SOKA č. 614).

V dolní části Jungmannova náměstí odbočuje do Tylovy (v těchto místech vlastně už Sokolské) ulice krátká a úzká bezejmenná ulička, do které se vstupuje barokní branou. Tato brána stojí na místě kapličky svatého Jana Nepomuckého a není vyloučeno, že je pozůstatkem této kapličky.

Popis: Zděná omítnutá brána. Pravá strana se opírá o dům čp. 445, levá strana je podepřena opěrákem s pultovou střechou krytou bobrovkami, předstupujícím před ohradní zeď areálu domu čp. 444. Sokl, na levé straně společný i pro opěrák, má omítku s hrubým povrchem i na vnitřní a zadní straně brány. Na jeho předních nárožích stojí pilíře opatřené hlavicemi, na kterých leží oblouk brány. Po stranách pilířů jsou pilastry s nízkými profilovanými patkami a ozdobnými hlavicemi. Pilastry nesou složité profilovanou hlavní římsu, její horní plocha je kryta bobrovkami. Nad římsou je štítový nástavec (edikula) zakončený trojúhelným frontonem neseným pilastry bez patek. Po stranách edikuly jsou volutová křídla. Mezi pilastry je svisle obdélný výklenek, uzavřený zaskleným dřevěným rámem. Pod frontonem, krytým bobrovkami a vrcholícím kovovým křížem, je fabionová římsa. Jeho hladký tympanon je rámován profilovanými římsami. Boční volutová křídla mají nahoře jakousi hlavici krytou bobrovkami, ze které klesá stuha, ve střední části oživená reliefním motivem, přecházející ve spirálu v dolní části křídla.

Široká páska lemující oblouk brány je na vnější straně osázena celkem deseti malými splývajícími volutami a ve vrcholu oblouku přerušena rozeklaným klenákem s volutami po stranách. Zhruba půlkruhová široká klenba brány je tvořena třemi oblouky. Přední nasedá na hlavice pilířů, zadní prochází bez přerušení až k soklu. Mezi pilíři a svislými částmi zadního oblouku jsou mělké niky zakončené konchou, nad kterými se klene vnitřní oblouk klenby poněkud ustupující za oblouky vnější.

Zadní stěna brány je nečleněná, od štítového nástavce ji odděluje pultová stříška krytá bobrovkami. Edikula má svou vlastní pultovou stříšku skrytou za frontonem. Opěrák má

Kutná Hora, branka v dolní části Jungmannova náměstí v dubnu 1994 a říjnu 1996.

šikmou stříšku krytou bobrovkami. Brána je natřena světle béžovou barvou, tektonika je tmavě béžová. Mezi hlavní římsou a vrcholem oblouku brány je konzola nesoucí lampu. Přimo v bráně jsou dva schody, po kterých se vchází do uličky.

Vybavení: Výklenek v edikule je pravděpodobně prázdný.

Rozměry: Objekt má šířku 4,20 m (bez opěraku), hloubku 1,40 m a výšku 6,5 m (k terénu před branou). Brána má šířku 2,74 m (2,99 m včetně nik) a výšku 2,90 m (k hornímu schodu) resp. 3,16 m (k terénu před branou). Opěrák po levé straně je široký 0,54 m a předstupuje před navazující zeď o 1,04 m.

Proměny: Vzhled původní kapličky sv. Jana Nepomuckého je neznámý. Na mapě z roku 1747 je zakreslena přímo nad náhonem po severní straně můstku, přes který vedlo dnešní Jungmannova náměstí. Vzhledem k atypičnosti dochované brány (především její šířka, edikula v horní části, vysunutí do ulice a v neposlední řadě i její zbytečnost) je snad možné předpokládat, že je přímým pozůstatkem této kapličky a vznikla probouráním její zdní zdi.

Na fotografii z doby před rokem 1929 (ještě na ní není dům u Kozlíků čp. 413) je kaplička v poměrně špatném stavu. Volutová křídla jsou bez volut v jejich dolní části, jejich okraj je jen lemován páskou. Římsy na frontonu jsou bez profilace a pilastry pod ním bez hlavic (lízény). Výklenek je uzavřen sklem, kolem kterého je bordura snad z barevných sklíček vytvářejících složitý vzor. Oblouk brány není lemován volutami ale jakýmsi překrývajícími se šupinami, odlišný je i klenák ve vrcholu. Do uličky vedou tři schody. Další dochovaná fotografie je snad z 30. let 20. století (dům u Kozlíků již stojí). Kaplička je již delší dobu po opravě, soklová část je už zase poškozena, celkový vzhled se ale nijak zvlášť nezměnil. Do uličky vedou dva schody.

Roku 1955 byl vyměněn obraz z roku 1832, který byl ve výklenku, za obraz ze sbírek

muzea Vocel – ani ten se pravděpodobně nedochoval.

Na fotografii z roku 1994 je výklenek už prázdný, zmizela i lampa z konzoly nad obloukem brány. Římsa pod tympanonem je kryta plechem. Římsy nad tympanonem mají odlišnou profilaci, což by naznačovalo opravu v druhé polovině 20. století. Celkový stav je velmi špatný. Opadané omítky až k úrovni patek oblouku odhalují převážně kamenné zdivo. Omítka do značné míry chybí i na volutových křídlech a římsa pod tympanonem se rozpadá. Roku 1996 byla kaplička již opravena. Poprvé se na ní objevily voluty na volutových křídlech, i když v jiné podobě, než mají dnes. Klenák nad obloukem brány je poněkud zkomolený, výklenek je prázdný, neuzavřený a stále chybí lampička. Celý objekt je bíle natřený.

Stav: Branka je po nedávné opravě v dobrém stavu, pouze dřevěný rám výklenku má narušený dolní okraj.

Historie: Existence kapličky je doložena mapou vodního kanálu na Turkaňk z roku 1747. Tento kanál začínal u Nových mlýnů a procházel dolním městem, mj. i uvedenou uličkou, které opouštěl v místech tzv. Katovy branky (*Bílek – Bartoš 2000*). Na mapě je schematická značka, ke které je v legendě uveden popis „*Ein steinerne Bruken beým S. Joannes Capellen*“ (*Kamenný mostek u kaple Sv. Jana*). To je jediná zatím známá zmínka o existenci kapličky. Vzhledem k tomu, že stála pravděpodobně nad vodním náhonem, je předpokládáno zasvěcení sv. Janu Nepomuckému.

Brána je zjevně starší než vedlejší dům čp. 445, který byl vystavěn po ohni roku 1823 (*Líbal 1971*). K její opravě došlo snad roku 1832, ze kterého pocházel obraz ve výklenku.³³ K další opravě možná došlo kolem roku 1930, roku 1955 a mezi roky 1994 až 1996. Poslední oprava proběhla nedávno.

Mapy: Objekt je uveden pouze na mapě Císařské strouhy z roku 1747 (SOKA mapa č. 269).

Hodnocení: Doklad průběhu Císařské strouhy. Tvoří pandán k bráně na druhé straně domu čp. 445 a krásný nástup do uličky. Brána je památkově chráněna.³⁴

Kaplička sv. Petra a Pavla na Rovínách

Kaplička leží asi 300 metrů východně od kynologického cvičiště na Rovínách na okraji lesa. Stojí ve vidlici starých cest, které dále pokračovaly do Perštejnec a Křesetic. Orientovaná je k jihovýchodu. Snad nejlépe se k ní lze dostat z Pobřežní ulice – pokud kolem zimního stadionu vystoupáme na Rovina a půjdeme dál po lesní cestě k jihu, nemůžeme ji minout.

Popis: Zděná omítnutá obdélná stavba s nízkým neodsazeným soklem. Přední nároží jsou na obou svých stranách lemována lizénami. Kolem výklenku probíhá šambrána, přerušena štukovým klenákem v jeho vrcholu a štukovými hlavicemi v patách záklenku. Šambrána sahá až k soklu. Fabionová hlavní římsa, přecházející i na boční stěny, je na čelní stěně kryta bobrovkami, podobně jako sedlová střecha kapličky ležící na nízkém

³³ Dle nápisu na rubu fotografie č. 614, uložené v SOKA, který zní: „*Na rámu skleněného křídla skříňového obrazu, sňatého roku 1955, bylo zjištěno řezové vročení 1832. J. Vepřek 21/x. 1955. Branka opravena v r. 1955 nákladem obce. Obraz vyměněn (úplně zhnílý) za olejový obraz sv. Václava z majetku muzea Vocel. Zasklení křídla s bordurou z barevných skel provedl zdarma sklenářský mistr Čeněk Míchálek z Kutné Hory.*“

³⁴ <https://pamatkovykatalog.cz/mestansky-dum-2346827>

Kaplička sv. Petra a Pavla na Rovinách (říjen 2020).

trojúhelném frontonu, jehož prázdný tympanon lemují na horní straně fabionové římsy. Střecha vrcholí kovovým latinským křížem na nízkém podstavci. Zadní strana je hladká, členěná jen soklem. Ten má béžovou barvu, stěny jsou žluté a tektonika (římsy, lizény) včetně stěn výklenku jsou světle žluté. Před kapličkou jsou dva schody. Její okolí, ohražené nízkými betonovými deskami, je vysypané šterkem.

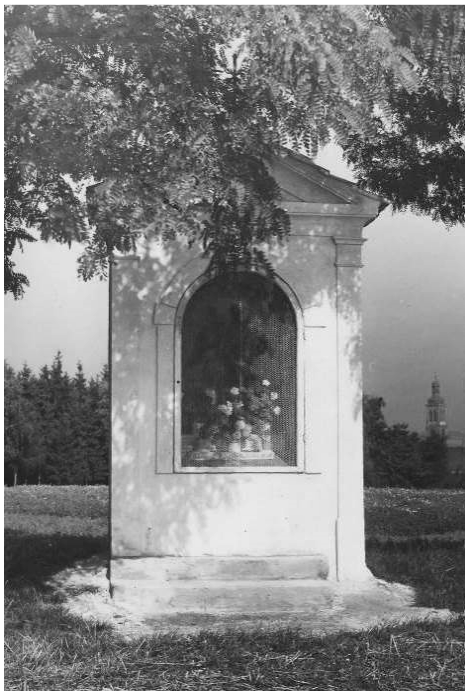
Hluboký výklenek, zaklenutý valenou klenbou, je uzavřen dřevěnými jednokřídlými dvířky tvořenými zahrocenými svislými tyčemi. Lavice výklenku je nakloněna směrem ven a je tvořena neomítnutými cihlami.

Vybavení: Na zadní stěně výklenku je umístěna reprodukce obrazu zpodobňujícího sv. Petra (s klíčem) a Pavla (s mečem u nohou). Obraz je bez rámu a je snad inspirovaný obrazem malíře J. Vysekala, který byl v kapličce dříve (*Starý 2012*).

Rozměry: Kaplička má šířku 2,17 m, hloubku 1,23 m a výšku 3,8 m. Výklenek má šířku 1,13 m, hloubku 0,90 m, výšku 1,80 m a začíná 0,72 m nad horním schodem.

Proměny: Zpráva z roku 1750 hovoří o dvou obrazech, které měly být na kapličce. Z jedné strany byl Kristus na kříži, z druhé umírající sv. František Xaverský. Oba malovala Ludmila Anna Keglerová. Kromě toho na kapličce měla být štuková výzdoba, kterou zhotovil Vojtěch Kegler (*Kegler 2009*, 144). Po těchto dílech už není ani památka.

Roku 1884 uvádí novinová zpráva, že „majitel Nových mlýnů pan Jan Breuer ... dal do té [kapličky] malovati malířem Vysekalem velmi pěkný obraz týchž

Kaplička sv. Petra a Pavla na Rovinách (J. Vepřek, 30. léta 20. stol.; SOKA č. 923).

Kaplička sv. Petra a Pavla na Rovinách v červenci 1996 a březnu 2013.

apoštolů [sv. Petra a Pavla], jež před poškozením drátěnou mříží ochrániti nechal. (Kutnohorské listy, 21.5.1884)

Na staré fotografii z období první republiky jsou na průčelí kapličky pilastry zalamující se přes roh na boční stěnu. Měly vysoké patky a ušlechtilé hlavice tvořené dvojicí říms s vlysem mezi nimi. Klenák na vrcholu výklenku byl zopakován o 90° otočený v patách záklenku. Šambrána výklenku končila v úrovni jeho lavice. Schody před kapličkou byly umístěny nesymetricky, lícovaly s její levou boční stěnou. Výklenek byl uzavřen dvířky tvořenými drátěnou sítí s malými oky upevněnou v dřevěném rámu. Na obrazu byly dvě postavy. Kaplička stála v té době uprostřed polí pod dvěma vzrostlými stromy.

Podle *Evidenčního listu* z roku 1970 celou zadní stěnu výklenku pokrýval obraz (olej na plechu) zpodobňující sv. Petra a Pavla od malíře Jana Vysekala. Stav kapličky i obrazu byl už v té době velmi špatný.

Roku 1996 byla kaplička v havarijním stavu. Výklenek byl prázdný bez dvířek, omítky poškozené, římsy se rozpadaly. Na zadní stěně výklenku byly pozůstatky žluté barvy, stěny byly okrové a klenba modrá, snad s hvězdičkami.

Stav: Kaplička je po nedávné opravě v dobrém stavu.

Historie: Nejstarší zpráva o kapličce pochází z roku 1750 a mj. uvádí, že je 116 let stará, což znamená, že vznikla roku 1634. Je tak nejstarší historicky doloženou kutnohorskou kapličkou. Roku 1750 byla obnovena a 25. dubna vysvěcena (Kegler 2009, 144).

Další zaznamenaná oprava proběhla roku 1884 (Kutnohorské listy 21.5.1884). Poslední oprava proběhla roku 2012 a dne 28. října 2012 byla opravená kaplička vysvěcena kutnohorským arciděkanem J. Uhlířem (Starý 2012).

Vznik současné kapličky je kladen do 2. třetiny 19. století, což není příliš pravděpodobné už z toho důvodu, že je zachycena na mapě stabilního katastru (1839). Často je uváděno, že stojí na místě zbořeného kostela sv. Petra a Pavla, ten ale stál jinde, asi 300 až 400 metrů severovýchodním směrem. Přesto lze považovat za jisté, že zasvěcení bylo na kapličku přeneseno právě z tohoto zbořeného kostela.

Mapy: Objekt je zobrazen na indikační skice i na mapě stabilního katastru a na mapách 2. a 3. vojenského mapování.

Hodnocení: Nejstarší dochovaná kutnohorská kaplička, stojící na křižovatce kdysi významných cest. Hodnotný krajinný prvek, bohužel v současnosti „utopený“ v lese. Svým zasvěcením připomíná zbořený gotický kostel sv. Petra a Pavla. Kaplička je památkově chráněna.³⁵

Kaplička sv. Jana Křtitele v Kaňku

Kaňka, kaplička sv. Jana Křtitele (říjen 2020).

Na jižním okraji Kaňku, u silnice od Kutné Hory ve vidlici dvou cest na mírném návrší stojí snad nejoriginálnější kutnohorská kaplička. Orientovaná je východním směrem k silnici, i když stojí u okraje úvozové cesty procházející západně od ní.

Popis: Zděná omítnutá mírně obdélná stavba. Na nízkém mírně na všech stranách předstupujícím soklu stojí střední část, která má podobně jako sokl čtvrtkruhový výžlabek na nároží. Segmentovitě prohnutou střechu, krytou nenatřeným plechem, lemuje římsa, opatřená od poslední opravy jemnou profilací na dolním okraji. Celá stavba včetně výklenků má světle žlutý nátěr, pouze soklová část je šedá. Okolo kapličky je trávník.

Na vrcholu kapličky stojí na nízkém profilovaném osmibokém podstavci barokní pískovcová socha sv. Jana Křtitele obvyklého typu.

Uprostřed všech čtyř stran jsou výklenky s rovnou zadní stěnou. Hluboký výklenek v průčelí má segmentový záklenek, jeho lavice je v zadní třetině výklenku vodorovná, přední část je nakloněna směrem ven. Pokryta je plochými střešními taškami. Výklenky v bočních stěnách jsou obdélné o výšce přibližně jako výklenek v přední stěně. Jejich lavice jsou rovněž kryty plochými střešními taškami. Výklenek v zadní stěně je spíše jen vpadlým polem o hloubce několika centimetrů, začínajícím v úrovni soklu a nahoře

³⁵ <https://pamatkovykatalog.cz/vyklenkova-kaplicka-sv-petra-a-pavla-14688895>

Kaňk, kaplička sv. Jana Křtitele v březnu 1994 a květnu 2017.

segmentovitě zakončeným.

Vybavení: V čelním výklenku je prostý dřevěný kříž. Ostatní výklenky jsou prázdné.

Rozměry: Kaplička má šířku 1,60 m, hloubku 1,15 m a výšku 3,8 m po vrchol oblouku střechy (5,7 m včetně sochy). Výklenek v čelní stěně má šířku 0,73 m, hloubku 0,54 m a výšku 1,62 m u zadní stěny a 1,82 m u přední stěny, jeho vrchol je 2,43 m nad soklem. Výklenky v bočních stěnách mají šířku 0,44 m, hloubku 0,14 m a výšku 1,49 m u zadní stěny a 1,54 m u přední stěny, jejich vrchol je 2,12 m nad soklem. Rám na zadní stěně má šířku 0,70 m, hloubku 0,02 m a výšku 2,40 m, což je současně výška nad soklem. Sokl má výšku cca 0,7 m.

Proměny: Podle zprávy z roku 1719 byly na kapličce obrazy sv. Vavřince, Václava, Erazyma a Floriana (*Hejzelná 2006*, 42).

Nejstarším známým vyobrazením jsou dva poměrně schematické akvarely od F. Huňáčka z konce 19. století, uložené v Českém muzeu stříbra. Kaplička má na nich

víceméně stejný vzhled, jako dnes. Kryta byla tehdy patrně bobrovkami. Další odlišností je profilace římsy (pokud to lze posoudit), která měla spíše fabionový charakter, tj. její dolní část přecházela obloukem na stěnu. Tento charakter měla římsa až do poslední opravy. Ve výklenku na přední stěně byl obraz Panny Marie s dítětem s výrazným nápisem v dolní části, z něhož je viditelné slovo RODIČKO.

Další, bohužel velmi stručný popis je v *Evidenčním listu*. Jako krytina je uveden plech, což naznačuje, že snad v 1. polovině 20. století byla kaplička opravena. Obraz Panny Marie byl ve výklenku i roku 1970. V té době měl sv. Jan Křtitel ještě v ruce kříž, o který přišel před rokem 1979. Stav kapličky byl v té době už špatný a dále se zhoršoval až do nedávné opravy. V roce 2000 byla dolní část obrazu, jednalo se o malbu na plechu vyplňující celou zadní stěnu výklenku, už zcela smytá deštěi, v horní části se spíše jen dala tušit malba hlavy. Kaplička byla do značné míry bez omítek, takže bylo vidět, že je celá včetně soklu postavena z cihel s jen výjimečnou příměsí kamenů. Obnažené cihly se už začínaly rozpadat a kaplička tak hrozil zánik.

Po roce 2000 proběhly nejméně dvě opravy. Při té druhé, ke které došlo po roce 2017 a která byla jen menšího rozsahu, byly opraveny mezitím už zkorodované omítky a nátěry a především byl výklenek na zadní stěně prodloužen až k soklu – do té doby byl jeho dolní konec přibližně v téže výši, jako u ostatních výklenků.

Stav: Kaplička je po nedávné opravě v dobrém stavu. Socha je poškozená především povětrností, nedávno snad proběhlo její restaurování (ošetřen byl povrch a doplněn kříž). Fasádní nátěr se na řadě míst odlupuje.

Historie: Stavba kapličky byla zahájena 27. dubna 1716 a 19. května proběhlo její svěcení. Zpráva o jejím vysvěcení podrobně informuje i o její výzdobě.³⁶ Jedná se tak o jednu z nejlépe historickými prameny dokumentovaných kapliček. I přesto, že její vznik je kladen až do druhé poloviny 18. století (*Evidenční list*), není důvod pochybovat o tom, že současná stavba vznikla roku 1716.

Mapy: Objekt je zobrazen na indikační skice i na mapě stabilního katastru a na mapách 1. a 3. vojenského mapování. Několik desítek metrů jižně od něj probíhá historická hranice mezi Kaňkem a Sedlcem.

Hodnocení: Jedna z nejstarších kutnohorských kapliček, navíc s „rodným listem“. Oživuje a zpřijemňuje prostor, v daném místě je pohledovou dominantou. Kaplička je památkově chráněna.³⁷

³⁶ *Léta 1716. Dne 27. dubna ráno o 6. hodině polovičního orloje urozený pan Tobiáš František Khun primas v král. horním městys Kaňku založil kapličku proti zahradě neb křenovce Mydlářský u Hloušek podle cesty kamenné jdouc z Kaňku k Hoře Kutné. Na základní kámen do gruntu položeno a zaděláno peněz jest 13 kr. Na tu kapličku byli rozliční dobrodincové, kteří na ni náklad vedli. Statui sv. Jana Křtitele dal zhotoviti p. Jan Kalina z Mečkasu. Stavěl ji Jan Špaček mistr zednický. Nato dne 18. máje táž kaplička již zhotovena byla a následující den 19. jakožto v Křížový den přišla slavná procesí horokutenská, kterou vedl p. P. starší kaplan Joannes Erlich, který tu novou kapličku u přítomnosti tej procesí posvětil. Po posvěcení literáti zpívali píseň o těch svatých, kteří na tej kapličce malovaní a vyrytí jsou, totiž: sv. Jene Křtiteli, sv. Vavřince, sv. Václave, sv. Erazyme, sv. Floriane pros za nás etc. a tak ten zpěv se vykonával přes Kaňk až do chrámu Páně sv. Vavřince, tu se drželo kázání a po něm zpívána mše sv., při které kantoři sv. jakubský z Hory Kutné musicirovali a pak odtud šlo procesí k sv. Maří Magdaleně, odkudž zas kutnohorský se brali k Sedlicům a kaňkovský zpátkem do Kaňku. A tak se ta slavná pobožnost skonala. (Hejzelna 2006, 42)*

³⁷ <https://pamatkovykatolog.cz/kaple-sv-jana-krtitele-14514217>

Kaplička sv. Václava (dříve sv. Izidora) u Perštejnec

Perštejnec, kaplička sv. Václava (říjen 2020).

U cesty z Kutné Hory do Perštejnec, na jeho severním okraji kousek za železničním přejezdem, stojí východně od silnice výklenková kaplička. Orientovaná je k západu až severozápadu, k chrámu sv. Barbory, jehož střecha snad mohla být od kapličky viditelná.

Popis: Zděná, omítaná obdélná stavba. Soklová část mírně vystupuje pouze před přední stěnu. Po stranách výklenku, odsazeny od nároží, jsou pilastry bez patek, zato se složitějšími hlavicemi tvořenými dvěma profilovanými římsami, mezi kterými je vlys. Výklenek je lemovaný jednoduchou širokou páskou. Trojúhelníkovité zakončení kapličky připomíná fronton, chybí mu ale dolní římsa, kterou částečně nahrazují římsy pilastrů. Sedlová střecha je krytá bobrovkami. Na střeše není kříž. Střechu na průčelí lemují profilované římsy. Na boční strany horní římsy hlavic pilastrů navazují na průčelí krátké úseky profilovaných říms. Boční a zadní stěny kapličky jsou hladké, nečleněné, včetně šikmých okapové římsy na bočních stěnách.

Valeně zaklenutý výklenek má rovnou zadní stěnu. V její dolní části je přes celou šířku výklenku mensa a pod ní lavice, obě nakloněné směrem ven. Lavice pokračuje až před výklenek, kde vytváří mělké vykrojení v horní části soklu. Výklenek je uzavřen kovovými poněkud nevzhlednými dvířky tvořenými v dolních dvou třetinách vodorovnými a v horní zaoblené části svisle vějířovitě uspořádanými pruty. Dvířka nesahají až k záklenku a i pod nimi je mezera. Celá kaplička včetně výklenku má monochromní bílý nátěr.

Vybavení: Zadní stěnu výklenku pokrývá malba (olej na plechu) zobrazující svatého Václava na koni, jedoucího směrem k pozorovateli (v dolním rohu je špatně čitelný letopočet, snad 1890 nebo 1896).

Rozměry: Kaplička má šířku 2,43 m, hloubku 0,74 m a výšku 3,8 m. Výklenek má šířku 0,95 m, největší hloubku 0,59 m a výšku 1,33 m u zadní stěny a 1,8 m u přední stěny. Vrchol výklenku je 1,50 m pod vrcholem střechy. Kaplička je přibližně o 5° odkloněná od svislice směrem dopředu.

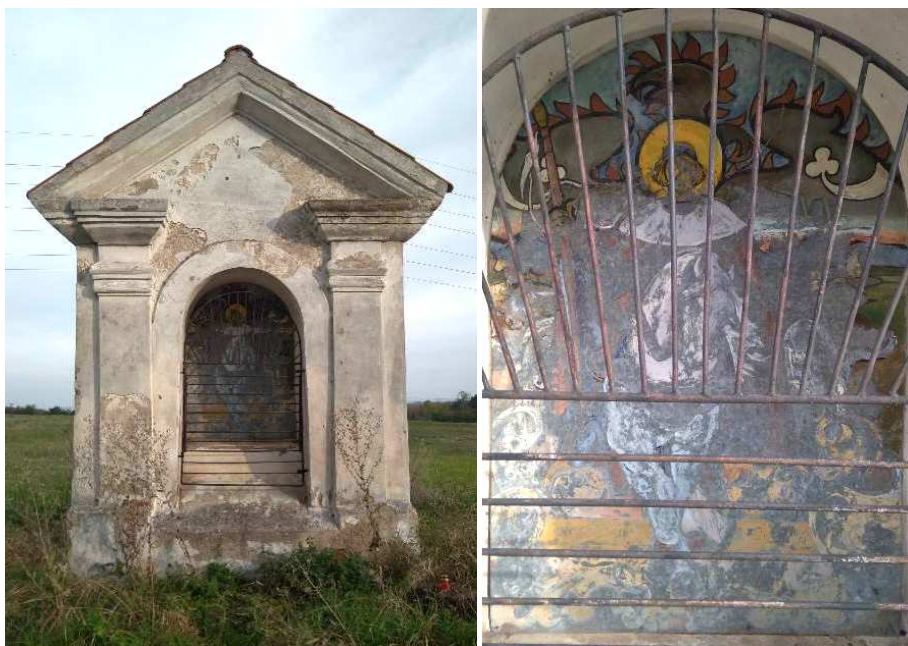
Proměny: Lze předpokládat, že soklová část kapličky původně vypadala trochu jinak – pilastry byly nejspíš opatřeny patkami. Vybavení výklenku je novodobé. V roce 1996 byla kaplička po opravě, povrch byl bez poškození a obraz ve výklenku působil novým dojmem. Vedle kapličky stála vzrostlá bříza.

Stav: Povrch je opršlý, nátěr na řadě míst opadává a odkrývá starší vrstvu omítky natřenou lomeně bílým nátěrem. Nejvíc je poškozena soklová část. Obraz je na hranici čitelnosti, v jeho dolní části jsou už jen zbytky barev.

Historie: U kapličky je na indikační skice stabilního katastru uvedeno zasvěcení *St: Jsidor*. Svatý Isidor z Madridu je patronem zemědělců a v barokním období byl velmi oblíbený.³⁸ Lze proto předpokládat, že kaplička pochází z 18. a možná už 17. století, jak ostatně nasvědčuje i její dochovaná podoba. Krátce před rokem 1996 proběhla oprava, z této doby pochází i obraz ve výklenku. Kdy se z kapličky sv. Izidora stala kaplička sv. Václava, není známo.

Mapy: Objekt je zobrazen na indikační skice i na mapě stabilního katastru a na mapách 1. a 3. vojenského mapování. Místo, kde stojí, patřilo roku 1839 ještě do katastru Kutné Hory, katastr Perštejnec, do kterého patří dnes, začínal až o několik desítek metrů jižněji.

Hodnocení: Jedna z nejstarších kutnohorských kapliček vhodně umístěná v krajině. Doklad historické hranice Kutné Hory. Vzhledem ke svému stáří a autenticitě by si zasloužila památkovou ochranu.

Perštejnec, kaplička sv. Václava, celek a obraz ve výklenku (říjen 2020).

³⁸ Už roku 1635 byla v Kutné Hoře založena družina pro selský lid jménem sv. Isidora. Roku 1675 byla založena kutnohorskými jezuiti v Křeseticích družina Navštívení P. Marie a sv. Isidora. A z roku 1710 pochází socha sv. Isidora před kutnohorskou Jezuitskou kolejí. (*Hanuš 2012*, 44, 48, 68)

BOŽÍ MUKA

Boží muka patří k nejstarším drobným sakrálním památkám – i v Kutné Hoře jsou Boží muka na Karlově, zobrazená na Willenbergově vedutě (1602), nejstarší ikonograficky doloženou památkou tohoto typu. Bohužel, tato konkrétní stavba se nedochovala a nejsou o ní dosud známy žádné další zprávy.

V okolí Kutné Hory stojí troje boží muka. Nejkrásnější jsou v údolí Vrchlice nad městem nedaleko Wagenknechtova mlýna. Nedávno byla obnovena a opatřena novodobými sochami umístěnými ve výklencích. Další stojí na východním okraji Bylan a i ta byla nedávno opravena a v jejich výklencích jsou nové obrázky světců. Třetí objekt stojí jihovýchodně od Hlízova u hřbitova.

Boží muka u Wagenknechtova mlýna

Boží muka v údolí Vrchlice poblíž Wagenknechtova mlýna, říjen 2020.

Cestou k Velkému rybníku údolím Vrchlice („po mlýnech“) narazíme asi 300 m od kamenného mostu na dolním Žižkově a kousek za budovou Wagenknechtova mlýna na barokní pilířovou kapličku stojící mezi cestou k Hutím a bývalým mlýnským náhonem.

Popis: Zděná omítaná pilířová kaplička stojí na místě mírně vyvýšeném nad vedle procházející cestou. Na široké nízké osmiboké podnoži z kamenných desek leží dvojstupňový sokl, jehož dolní část je osmiboká a horní kopíruje členění vlastního pilíře. Pilíř je čtvercový, jeho nároží jsou probraná výžlabkem vyplněným čtvrtkruhovým obloukem. Před stěny předstupují pilastry bez patek, zato s bohatě profilovanými hlavicemi, na kterých jsou půlkruhové konchou zaklenuté niky. Nad nikami je složitě profilovaná, segmentovitě zprohýbaná a na nárožích ustupující římsa. Střecha, krytá bobrovkami, vrcholí kamenným podstavcem, ve kterém je kovový latinský kříž.

Kaplička je vyzděna ze smíšeného zdiva (*Evidenční list*), hladce omítnuta a natřena bíle, sokl je béžový. Okolo kapličky je obdélná plocha ohrazená betonovými obrubníky a vysypaná hrubším pískem, ve které jsou umístěny tři lavičky. Před kapličkou směrem k cestě jsou v terénu zapuštěny dva reflektory.

Vybavení: Ve výklencích jsou nové moderně pojaté keramické plastiky sv. Barbory (ve výklenku orientovaném proti proudu Vrchlice), sv. Vojtěcha nebo Prokopa (k cestě), sv. Floriána (po proudu Vrchlice) a sv. Františka z Assisi resp. sv. Antonína Paduánského (k náhonu).

Boží muka v údolí Vrchlice poblíž Wagenknechtova mlýna, 30. léta 20. století (J. Vepřek; SOKA č. 940) a červen 2017.

Rozměry: Kaplička má šířku 1,36 m (včetně pilastrů) a výšku 6,1 m (od podnože po vrchol podstavce kříže). Šířka stěny je 0,88 m, šířka pilastru 0,58 m. Výklenek má výšku 0,85 m, odhad jeho šířky je 0,50 m a hloubky 0,25 m. Výška od podnože po vrchol výklenku je 4,95 m. Šířka podnože je 2,25 m a dolní části soklu 1,45 m, výška soklu je 0,63 až 0,68 m.

Proměny: Na staré fotografii má římsa jednodušší profilace a odlišná byla i profilace hlavic pilastrů. Největší rozdíl je ale možné vidět v soklové části, kde je na fotografii téměř amorfní hmota až jakéhosi bochníkovitého tvaru. Objekt byl tehdy ve špatném stavu jak v soklové části, tak v oblasti kaplice. Ve výklencích byly dřívě dřevěné sošky sv. Františka, sv. Jana Nepomuckého (ti jsou zachyceni na fotografii), sv. Barbory a sv. Františka (*SOKA kapličky*), které jsou nyní v Českém muzeu stříbra, s výjimkou sochy sv. Františka, která je patrně ztracena (*J. Kremla 2013, osobní sdělení*). Do muzea byly předány již před rokem 1938 (*Vepřek 2017, 54*). Snad při poslední opravě byly do výklenků umístěny nové plastiky.

Stav: Po nedávné opravě je objekt v dobrém stavu, pouze na severovýchodní straně je mírně poškozený nátěr. Kaplička je odkloněna přibližně o 4° od svislice jižním směrem. Lavičky v její blízkosti se začínají rozpadat.

Boží muka v údolí Vrchlice poblíž Wagenknechtova mlýna, plastiky ve výklencích: sv. Vojtěch (nebo sv. Prokop?), sv. Florián, sv. František (nebo sv. Antonín?), sv. Babora (březen 2011).

Historie: Barokní stavba snad z 2. poloviny 18. století (*Evidenční list*). Nedávno proběhla její oprava a úprava okolního terénu.

Mapy: Boží muka jsou zobrazena pouze na indikační skice stabilního katastru.

Hodnocení: Kvalitní barokní stavba oživující krásné prostředí údolí Vrchlice a podtrhující romantický charakter těchto míst. Boží muka jsou památkově chráněna.³⁹

Boží muka u Bylan

Bylany, boží muka, říjen 2020.

Další boží muka jsou na jihovýchodním okraji Bylan u archeologické expedice, na jižním okraji cesty vedoucí k Velkému rybníku, v místě, kde z ní obočuje cesta ke kostelu Nejsvětější Trojice.

Popis: Na čtvercovém soklu stojí bíle natřený pilíř kapličky, v jehož horní části je na každé straně obdélný výklenek s rovnou zadní stěnou. Výklenky mají téměř stejnou výšku, ale nesterjnou šířku. Jednoduchá parapetní římsa výklenků obíhá celý pilíř. Jehlancová střecha, krytá bobrovkami, vrcholí kovovým latinským křížem. Neomítnutý sokl je ze smíšeného zdiva a na všech stranách mírně předstupuje před stěny pilíře, jeho horní část je opatřena betonovou římsou. Okolo kapličky je travnatá plocha.

³⁹ <https://pamatkovykatalog.cz/bozi-muka-14499215>

Obrázky ve výklencích: sv. Zdislava, sv. Prokop, sv. Anežka a sv. Václav (červen 2017).

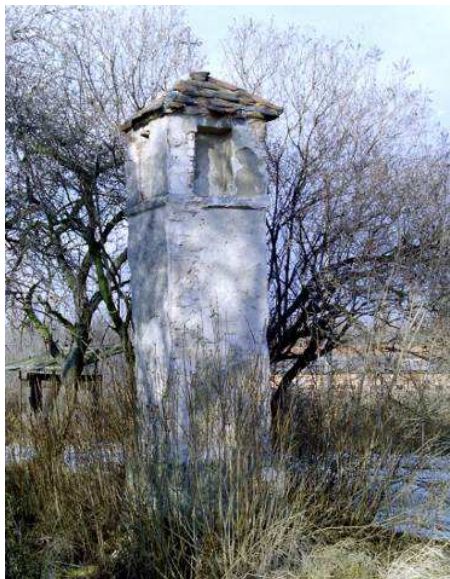
Vybavení: Celou zadní stěnu výklenků vyplňují nové obrázky, na kterých je sv. Zdislava (ve výklenku orientovaném ke vsi), sv. Vojtěch (k jihu), sv. Anežka (od vsi), sv. Václav (k severu).

Rozměry: Kaplička má šířku a hloubku pilíře 1,01 m a celkovou výšku 4,6 m od terénu po vrchol střechy. Soklová část je široká 1,21 m a vysoká 0,7 m, výška dříku je od soklu po parapetní římsu výklenků 2,4 m a od terénu po okapovou římsu cca 4,0 m. Výklenky mají hloubku 0,15 m, výšku cca 0,65 m a šířku přibližně 0,40 m (sv. Zdislava), 0,35 (sv. Anežka a sv. Václav) a 0,25 m (sv. Vojtěch).

Proměny: V roce 1998 byla kaplička ve velmi špatném stavu. Do značné míry byla bez omítek, chyběly části římsy, výklenky byly prázdné a odpadávala střešní krytina. Stále na ní byl vrcholový křížek. Okolí bylo zanedbané, kaplička stála v křoví.

Stav: Kaplička je zatím v dobrém stavu. Nátěr je mírně zkorodovaný. Ze soklu vyrůstají náletové dřeviny.

Historie: Zpráva z roku 1951 o kapličce uvádí: „Boží muka u „Mrchníku“ při cestě ku Velkému rybníku na čtyřech stranách obrázky na skle (byly). Starý hospodář Zvoník je daroval. Byly patrně dříve dřevěné.“ (SOKA kapličky). V nedávných letech byla kaplička opravena a vybavena novými obrazy.

Bylany, boží muka (květen 1998 a červen 2017).

Mapy: Kaplička je zobrazena na indikační skice i mapě stabilního katastru a na mapách 2. a 3. vojenského mapování. Pouze na mapě 2. vojenského mapování je ale zobrazena jižně od cesty k Velkému rybníku, na ostatních mapách je ve vidlici cest.

Hodnocení: Boží muka jsou příjemným zpestřením staré cesty z Bylan do Kutné Hory.

Boží muka u Hlízova

Hlízov, boží muka, říjen 2020.

Jediná sloupová boží muka v blízkosti Kutné Hory se nachází jihovýchodně od Hlízova u železniční trati, před vstupem na místní hřbitov, na severní straně silnice Hlízov – Malín. Orientovaná jsou přibližně k jihu, k silnici.

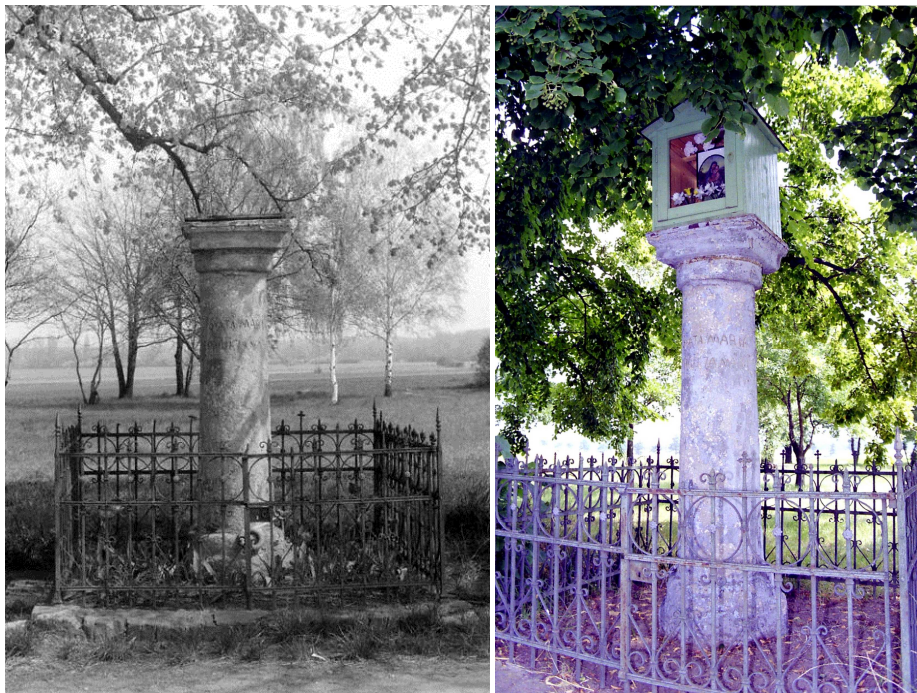
Popis: Na toskánském sloupu je dřevěná kaplice. Sloup tvoří patka (čtvercová deska se zkosenými rohy, na ní leží obloun), následuje dřík, nahoře je prstenec a na něm čtvercová deska. Na dříku je nápis: † SVATÁ MARIA † ORODUJ ZA NÁS †. Dřík je k patce přichycen třemi svislými železnými pásky, v přední části pás chybí. Prstenec i na něm ležící čtvercová deska mají horní hranu staženu úzkými železnými pásky. Římso, obíhající horní desku, na její zadní straně chybí.

Kaplice má nízkou sedlovou stříšku, krytou asfaltovou lepenkou, a na čelní straně prosklená jednokřídlá dvířka. Na patce sloupu jsou stopy starších nátěrů. Dřík s hlavicí je natřen bíle (včetně nápisu) a kaplice zeleně. Po stranách kapličky jsou dva vzrostlé stromy. Okolo je trávnatá plocha.

Vybavení: Na skle dvířek kaplice z vnitřní strany je obrázek Panny Marie (12 hvězd kolem hlavy, stojí v kruhu z růží) a za ním bílý papír, takže do kaplice není vidět.

Rozměry: Celková výška je 2,9 m. Dřík bez oblounů má výšku 1,54 m, patka je široká 0,62 m. Kaplice na sloupu má šířku a hloubku 0,55 m a výšku 0,75 m.

Proměny: Podle *Evidenčních listů* z roku 1970 a 1976 měla kaplice prosklená dvířka se segmentovým zakončením. Uvnitř byla porcelánová soška. V roce 1994 byl již sloup bez kaplice, zato zahrádka uvnitř dnes již neexistujícího plotu byla udržovaná, osázená tulipány. V roce 1995 měla nová kaplice uvnitř oválný obrázek Madony v obdélném rámu a umělé květiny. Roku 1999 bylo sklo ve dvířkách rozbité a kaplice byla prázdná. V nedávné době byl na skle umístěn barvotiskový obrázek Neposkvrněného srdce Panny

Hlízov, boží muka, duben 1994 a květen 1995.

Marie. Na sloupu byly pozůstatky šedého a pod ním světle modrého a bílého nátěru. Nápis byl žlutý. Ještě roku 2003 byl okolo kapličky nízký kovový ozdobný zeleně natřený plot zasazený v podezdívce z cihel, kamenů a betonu. Pravou polovinu plotu na přední straně tvořila jednodílná dvířka. Zbytky podezdívky plotu jsou stále ještě na hromadě za jedním ze stromů.

Stav: Kaplička je v dobrém stavu.

Historie: Boží muka pochází snad z 1. poloviny 19. století. Jejich původní kaplice byla roku 1880 nahrazena dřevěnou (*Evidenční list*). Roku 1995 byla krátce před tím zničená kaplice nahrazena novou.

Mapy: Kaplička je zobrazena na indikační skice i mapě stabilního katastru a na mapách 1. a 3. vojenského mapování. Původně stála ve vidlici cest, z nichž se dodnes dochovala jen cesta vedoucí do Hlízova. Druhá cesta, po její východní straně, vedla severním směrem a pak se stáčela k hlízovskému zámku. Cesta k Malínu původně pokračovala jižním směrem přes dnešní železniční trať. Stabilní katastr uvádí i místní název *U Panny Marie*. Několik desítek metrů jižně od kapličky probíhá historická katastrální hranice mezi Hlízovem a Malínem.

Hodnocení: V okolí Kutné Hory jediný příklad sloupové kapličky. Připomínka už neexistujících cest. Boží muka jsou památkově chráněna.⁴⁰

⁴⁰ <https://pamatkovykatalog.cz/bozi-muka-14499261>

KAPLIČKY PROSTOROVÉ

Prostorových kapliček není v okolí Kutné Hory mnoho. Ty, které mají typický vzhled, jsou vlastně jenom dvě – v Poličanech a v Hořanech. Mají čtvercový půdorys a na Jehlancové střeše je lucerna s malým zvonem. Obdobný objekt, ale kruhového půdorysu, stojí v Přítokách, zde se ale možná už od počátku jednalo jen o zvoničku. Krásná a zcela netypická kaplička je na návsi v Bylanech. Mezi prostorové kapličky by bylo možné zařadit i některé objekty uvedené výše, především kapličku Ecce Homo v Sedleci a Panny Marie Svatohorské v Kouřimské ulici na Žižkově. Naopak, už neexistující kapličku na návsi v Perštejnici by snad bylo možné zařadit i mezi kaple.

Kaplička v Bylanech

Bylany, kaplička na návsi (říjen 2020).

V Bylanech na návsi stojí kaplička, kterou je možné zařadit jak ke kapličkám výklenkovým, tak prostorovým (s otevřeným prostorem). Zvláštností je také to, že její součástí je pomník obětí 1. světové války. Orientovaná je jihovýchodním směrem.

Popis: Základ tvoří čtyři do čtverce rozestavené pilíře s nízkými patkami a s čtvercovými hlavicemi zakončenými výraznou profilovanou římsou. Venkovní stěny pilířů jsou členěny lizénovými rámy. Na hlavicích leží architráv následovaný profilovanou okapovou římsou. Mezi pilíři jsou na zadních dvou stranách rovné nečleněné zdi. V přední části kapličky jsou místo stěn dvě totožné arkády, jejichž záklenky jsou opatřeny v patě hlavicemi a ve vrcholu klenáky, dosahujícími až k architrávu. Přední okraj záklenků lemuje profilovaná šambrána. Na klenáku na jihovýchodní straně kapličky je letopočet 1912. Čtyřboká zvonová střeška nese lucernu s malým zvonem krytou cibulovou stříškou. Kaplička vrcholí makovicí s latinským křížem. Střeška je plechová se zeleným nátěrem. Dolní polovinu jihozápadní arkády vyplňuje černě natřená secesní ozdobná kovová dvojkřídlá branka. Kaplička včetně výklenku je bíle natřená, pouze lizénové rámy a boky pilířů jsou žluté.

Uvnitř kapličky je křížová bezžeburná klenba se čtvercovým svorníkem ve vrcholu. Svorník má uprostřed otvor, snad původně pro lano vedoucí ke zvonu. Dnes lano prochází obdélným otvorem v klenbě vedle svorníku. Na podlaze jsou žluté čtvercové dlaždice.

Bylany, kaplička na návsi (duben 1996) a obraz sv. Vojtěcha v kapličce (duben 2000).

V arkádě na jihovýchodní straně kapličky je umístěn směrem ven orientovaný pomník tvořený kamennou stélou (černá žula?), s leštěnou přední stěnou, stojící na nízkém stupni ze stejného materiálu. Na čelní ploše je vyrytý nápis: †NA PAMÁTKU † RODÁKŮ PADLÝCH † V 1. SVĚTOVÉ VÁLCE †. Na podstavci je v pravém dolním rohu malý nápis: † DOBŘEŇ † KORYNTA †.

Před pomníkem je do půlkruhu stočená nízká ozdobná černě natřená kovová mříž na kamenné podezdívce, vymezující záhon mezi ní a kapličkou. Střední část mříže před arkádou kapličky chybí. U podezdívky je v těchto místech kamenný schod. Před mříží rostou dva vzrostlé stromy. Na zadní stěnu kapličky navazují kamenné nízké taškami pokryté zdi areálu blízkého stavení.

Vybavení: Na severovýchodní stěně kapličky je obraz (olej na plechu?) neznámého světece (snad by se mohlo jednat o sv. Vojtěcha znázorněného méně obvyklým způsobem s orlem) signovaný *J.94* (?). Na severozápadní stěně je prostý dřevěný kříž, pod ním stojí u stěny úzký stolek.

Rozměry: Kaplička má šířku a hloubku 2,87 m, a výšku 8,4 m (od prahu kapličky po makovici). Výklenek má šířku a hloubku 1,89 m a výšku 3,0 m. Pilíře jsou od sebe 1,55 m, jejich celková výška i s hlavicí je 3,37 m a předstupují o 0,16 m před zeď. Arkáda má šířku 1,13 m a výšku 2,91 m. Mříž je 1,4 m před průčelím.

Proměny: Původní vstup do kapličky byl z jihovýchodní strany, od křížovatky. Svědčí pro to jak oba stromy, tak schod před podezdívkou a chybějící pole mříže, kde byla pravděpodobně původně dvojkřídlá dvířka. Jestli byla už od počátku otevřena i druhá arkáda nelze rozhodnout. Pravděpodobnější je, že byla vytvořena až v souvislosti se zřízením pomníku padlých, o kterém ale nejsou žádné bližší údaje. Dvouarkádové řešení

narušuje symetrii kapličky a dnešní vstup působí poněkud improvizovaným dojem. I podle polohy kříže a stolku je stále za hlavní považována stěna proti původnímu vstupu.

V roce 1995 měla branka, mříž a možná i střecha žlutý nátěr. Podezdívka mříže byla omítnutá omítkou s hrubým povrchem a nahoře měla výraznou betonovou parapetní desku. Stejný stav byl i v roce 1998, pouze střecha byla šedivá.

Na pomníku byla původně jména padlých.⁴¹ Současný text zde byl už roku 1996.

Stav: Kaplička je v celkem dobrém stavu, poškozené omítky a nátěr jsou především v její dolní části.

Historie: Kaplička byla vysvěcena 18. května 1913 (kutnohorským?) kaplanem Fr. Pekárkem. V souvislosti se svěcením se píše, že kaplička je nová, vybudovala ji obec Bylany nákladem 1800 K a uvnitř byl obraz Nejsvětější Trojice (*SOKA kapličky*). Pravděpodobně v období první republiky došlo k úpravám souvisejícím s instalací pomníku padlých, který byl nově zřízen koncem 20. století. V této době byla pravděpodobně opravena i kaplička, která je i nadále průběžně udržována (úprava podezdívky pod mříží, nátěry kovových částí).

Mapy: Kaplička je zobrazena pouze na mapách 3. vojenského mapování.

Hodnocení: Kaplička ušlechtilého a poněkud nezvyklého vzhledu dotváří spolu s úpravou svého okolí a dvěma vzrostlými stromy prostor návsi. Její působení je bohužel narušováno dopravním zrcadlem umístěným v její blízkosti.

Kaplička v Poličanech

Poličany, kaplička se zvoničkou na návsi (říjen 2020).

Na návsi v Poličanech, před domy čp. 2 a 12, stojí prostorová kaplička, orientovaná vchodem k jihozápadu.

Popis: Zděná (smíšené zdivo), téměř čtvercová, relativně vysoká kaplička. Stojí na nízkém předstupujícím základu, v dolní části má mírně vystouplý sokl. Pod střešou je profilovaná římsa. Půlkruhem překlenutý vstupní otvor je uzavřen jednokřídlými dveřmi umístěnými v dřevěné zárubni. V horní polovině dveří je okno uzavřené dřevěnou mříží.

⁴¹ <https://www.vets.cz/vpm/mista/obec/2399-bylany/>

Nad dveřmi je paprscitě téměř půlkruhové okénko s písmeny IHS na půlkruhové desce v místě křížení paprsků. Pod římsou je vpadlé pole tvaru nízkého rovnoramenného trojúhelníka, ve kterém je štukový motiv tzv. božího oka. Všechny stěny kapičky jsou omítnuté, s hladkým povrchem, žlutě natěné. Římsa a boží oko jsou bílé, sokl je šedý. Dveře jsou natřeny hnědě, dřevěná mříž, paprsky a nápis žlutě. Vnitřní prostor je obílený. Před kapličkou prochází asfaltová cesta, okolo je travnatá plocha.

Plechová stanová střecha nese čtyřbokou lucernu s malým zvonem, krytou jehlanem. Střechy i lucerna jsou natřeny na zeleno. Kaplička vrcholí žlutou makovicí s patriarším křížem.

Prostor uvnitř kapličky má téměř čtvercový půdorys. Zaklenuta je plackou (?), klenba má uprostřed malý otvor, kterým prochází lano od zvonu. U zadní stěny je po celé její šířce úzká mensa. Všechny stěny jsou obíleny, jen podlaha je šedá (beton?).

Vybavení: Vnitřní prostor je prázdný, objekt dnes funguje jen jako zvonička.

Rozměry: Kaplička má šířku 2,4 m, hloubku 2,15 m a výšku 8,3 m (od základu po makovici). Výška stěny je 3,75 m (od základu po římsu). Výklenek má šířku cca 1,0 m, hloubku 1,69 m nad mensou a 1,48 m pod mensou (měřeno od skla ve dveřích) a výšku cca 3,5 m. Dveře jsou široké 0,81 m.

Proměny: Na staré fotografii (*Zavadil 1912, 299*) je na okrajích viditelné stěny lizénový rám. Při poslední opravě roku 1996 byly vyměněny (nebo opraveny?) dveře a omítky, poškozené zvláště v dolních partiích. Možná už v této době byla odstraněna poštovní schránka, která byla připevněna na pravé boční stěně.

Stav: Kaplička je po opravě stále v dobrém stavu.

Historie: Objekt vznikl nejpozději před polovinou 19. století. V roce 1996 proběhla jeho oprava.

Mapy: Kaplička je uvedena na indikační skice i mapě stabilního katastru a na mapách 3. vojenského mapování.

Hodnocení: Spolu s blízkým vzrostlým stromem oživuje a do značné míry i vytváří prostor návsi. Kaplička je památkově chráněna.⁴²

Poličany, kaplička se zvoničkou na návsi (leden 1996).

⁴² <https://pamatkovykatalog.cz/kaple-se-zvonickou-14513888>

Kaplička v Hořanech

Hořany, kaplička se zvoničkou (listopad 2020).

Uprostřed západní části Hořan, ve sva-
hu, na malé opěrnou zdí podepřené terase
stojí prostorová kaplička se zvoničkou.
Orientovaná je vchodem k jihovýchodu.

Popis: Zděná omítnutá téměř čtvercová
stavba. Nad nízkým hrubě omítnutým
soklem jsou hladké stěny s lizenovými
rámy. V průčelí je dveřní otvor s půlkru-
hovým záklenkem, v obou bočních stěnách
je malé okénko lemované dokola plochou
šambránou, zadní stěna je bez otvorů.

Na fabionovou římsu nasedá jehlancová
střecha s námětky, krytá červeným asfalto-
vým šindelem. Na zadní straně je na ní
plechový kryt čtvercového otvoru vedoucí-
ho do podstřeší. Na vrcholu střechy je
čtyřboká lucerna s malým zvonem a jehlan-
covou oplechovanou stříškou. Kaplička
vrcholí makovicí s patriarším křížem.

Sokl je šedivý, stěny a vnitřní prostor
bílý, římsa, šambrány a lizeny jsou žluté.
Okolo kapličky je trávník.

Vybavení: Vnitřní prostor je zaklenut
plackou. Uprostřed klenby je malý hák.
Řetěz od zvonu prochází malým asymetric-
ky umístěným otvorem v klenbě. V zadní
stěně je mělký výklenek se segmentovým

Hořany, kaplička se zvoničkou (září 1999).

záklenkem, ve kterém je obraz Madony v dřevěném rámu. Pod výklenkem je ke stěně přistavena dřevěná menza překrytá textilíí sahající až k podlaze. Část podlahy je kryta malým kobercem.

Rozměry: Kaplička má šířku 2,5 m, hloubku 2,77 m a výšku 8,3 m (od terénu po makovici). Stěny jsou vysoké 3,35 m (od terénu po okraj střechy). Dveře jsou široké 0,79 m, vstupní otvor je široký 0,88 m, hluboký cca 0,5 m a vysoký 1,4 m. Interiér má šířku cca 1,2 m, hloubku 2,12 m (od dveří) a výšku 2,95 m. Výklenek v zadní stěně je široký cca 0,9 m a hluboký 0,15 m, jeho dolní okraj není viditelný.

Stav: Stavba je v dobrém stavu.

Historie: Kaplička vznikla krátce před rokem 1838, pokud je na mapě stabilního katastru zachycena současná stavba.

Mapy: Zobrazena je pouze na indikační skice a mapě stabilního katastru.

Hodnocení: Typická návesní kaplička dotvářející prostor středu vsi.

Zvonička v Přítokách

Přítoky, zvonička v horní části vsi (říjen 2020).

V horní části Přítok, u tvrze, po levé straně silnice do Hořan se nachází zděná zvonička.⁴³ Krátká zmínka v *Zavadilově Kutnohorsku slovem i obrazem (2012, 305)* o ní hovoří jako o kapličce, proto byla zařazena do tohoto oddílu. Její vchod je orientován k jihu.

Popis: Zděná kruhová relativně vysoká stavba o malém průměru, přístupná dveřním otvorem s půlkruhovým záklenkem. Stojí na zkoseném nároží domu čp. 2. Vysoký sokl sahá až k patě dveřního oblouku, který je lemován plochou šambránou a vyplněn dřevěnými dveřmi bez otvorů, nad kterými je dřevěná výplň záklenku. Pod střešou je široká trojdílná římsa, jejíž dolní část navazuje na okapovou římsu domu, na střední části je nápis ZVONICE a horní část tvoří přechod ke střeše.

⁴³ I když je na ní nápis ZVONICE, z hledika typologie se jedná o zvoničku. Zvonice stojí vždy u kostela nebo aspoň ve funkční souvislosti s ním (*Kuča 1995, 9*).

Střecha má tvar komolého jehlanu. Na jejím vrcholu je čtyřboká lucerna s malým zvonem krytá jehlanem vrcholícím makovicí a hrotnicí. Střechy a lucerna jsou oplechované, opatřené červeným nátěrem. Stěny kapličky mají omítku s šedým povrchem, soklová část je z režného kamenného zdiva, římsa je natřena bíle, dveře hnědě.

Rozměry: Kaplička má průměr přibližně 2,2 m a výšku 10,2 m k makovici a 5,8 m k dolnímu okraji střechy. Sokl je vysoký 1,9 m. Dveřní otvor má šířku 0,92 m a výšku 2,43 m.

Stav: Objekt je v dobrém stavu.

Historie: Kaplička v těchto místech stála snad už počátkem 19. století. Je možné k ní vztáhnout dvě zprávy. První je z roku 1892 a upozorňuje na havarijní stav objektu. Ze zprávy rovněž vyplývá, že obec by kapličku raději zbořila, než aby ji na vlastní náklady opravovala.⁴⁴ Kaplička snad nebyla ihned zbořena, protože z roku 1899 pochází zpráva o vyloupení pokladničky umístěné na kapličce.⁴⁵ Je také možné, že se některá z těchto zpráv (nebo obě) vztahuje k objektu, který stál na jižním okraji obce (viz kapitola *Kapličky zaniklé*). Dochovanou kapličku resp. zvoničku si při svém statku nechal postavit starosta obce Jan Procházka a dal do ní přenést zvon z bývalé zvoničky (*Zavadil 1912*, 305). V roce 1996 proběhla její oprava, následovaná opravou fasády přílehlého domu.

Mapy: Volně stojící stavba je v těchto místech uvedena už na indikační skice a mapě stabilního katastru a pak na mapě 3. vojenského mapování.

Hodnocení: Zvonička dotváří prostředí návsi a představuje jakýsi *point de vue* na její severní straně.

Přítoky, zvonička v horní části vsi (červenec 1996).

⁴⁴ „Na obecní parcele čís. 246 obci Přítocké patří stojí zděná kaplička, která této doby sesutím a tím nebezpečí života hrozí, a to tím více, anto v okolí této kapličky ponejvíce školní mládež své hry provozuje a i na tu samou v nerozumu svém často vylézají. Kaplička tato, pokud obecnímu úřadu známo jest, nemá žádného fondu, z kterého by se znovu zříditi dala. Jakákoliv oprava této není podle rozumu celého obecního zastupitelstva naprosto možná, anto jest zdívo třemi trhlinami od sebe rozděleno a silně kupředu nakloněno. Opravy této kapličky neděly se nikdy na účet obce, nýbrž náklad na tyto nesly vždy jednotliví občané zdejší vyznání římsko-katolického. Na základě shora uvedeného žádá zdvořile představenstvo obce Přítocké, by slavně c.k. okresní hejtmanství co možno v nejkratším čase se vzhledem k nebezpečí hrozícímu laskavě uděliti ráciho potřebných pokynů, jak se obecní představenstvo v záležitosti této zachovati má. Představenstvo obce Přítocké, dne 12. března 1892.“ (SOKa kapličky)

⁴⁵ Viz pozn. 15.

Kaplička Panny Marie v Perštejnici (zaniklá)

Perštejtec, náves – přibližně v místě travnatého ostrůvku stávala kaplička (říjen 2020).

Kaplička, která stávala v Perštejnici uprostřed malé návsi, kde ze silnice odbočuje cesta vedoucí k areálu ČKD, leží na neostrém rozhraní mezi prostorovými kapličkami a kaplemi.

Popis: Podle staré fotografie (Zavadil 1912, 287) byla kaplička zděná, omítnutá, s hladkým povrchem. Všechny základní rozměry (šířka, hloubka a výška stěn) byly přibližně stejné. Na průčelí byly dva pilastry odsazené od zaoblených rohů. Ve střední části jejich dřívku byla vpadlá pole, hlavice podepíraly fabionovou hlavní římsu obíhající pravděpodobně celou stavbu. Mezi pilastry byl vchod do kapličky zaklenutý lomeným obloukem opatřeným výžlabkem. Před vchodem byl schod zasahující snad až před pilastry, ve vchodu byl zvýšený práh. Vchod byl uzavřen dvoukřídlymi dveřmi s obdélnými okénky, oblouk nad dveřmi byl patrně zasklen. Na viditelné boční stěně bylo okno zaklenuté lomeným obloukem.

Stanovou střechou nad pilastry procházely dva nízké pilíře s hlavicemi. Pilíře spojovala zeď opatřená profilovanou korunní římsou, na čelní stěně zdi byl ve vpadlém poli nápis: † ZDRÁVAS MARIA †. Na vrcholu střechy byla rozměrná osmiboká lucerna pro zvon, krytá jehlancovou střechou vrcholící makovičkou s latinským křížem.

Rozměry: Šířku kapličky lze jen odhadovat na 4 až 5 metrů a výšku snad až na 10 metrů (po makovici).

Historie: Kaplička byla postavena snad kolem poloviny 19. století. Kdy byla zbořena není zatím známo. Rovněž není známo, jestli se z vybavení kapličky něco zachovalo.

Mapy: Zobrazena je na mapě 3. vojenského mapování.

Hodnocení: Rozměrná návsní kaplička, která z obyvatel shluku stavení pomáhala vytvářet společenství lidí patřících k sobě.

Perštejtec, kaplička na návsi (Zavadil 1912, 287).

KAPLIČKY ZANIKLÉ

Do této skupiny jsou zařazeny kapličky, které už neexistují a jejich vzhled je neznámý, a proto je nelze zařadit do žádné z výše uvedených skupin, ale jejich existence je podpořena hodnověrnými informacemi a také je známo, kde stály. V oblasti Kutné Hory se to týká tří kapliček, všechny jsou uvedeny aspoň na některé ze sledovaných map. Jedna z nich byla uprostřed Kaňku a je doložená zprávou z roku 1810. Druhá stála ještě v polovině 20. století u křižovatky nad Hlízovem. Nejhůře doložená je kaplička na jižním okraji Přítok, která mohla být i božími mukami.

Kaplička uprostřed Kaňku (zaniklá)

Kaňk, uprostřed křižovatky pod haldou dolu Fráty stávala kaplička (říjen 2020).

Uprostřed Kaňku, asi 200 metrů jižně od radnice a 60 metrů západně od hlavní silnice, uprostřed malého prostranství před domem čp. 251 (ulice J. Kuncíře), stávala kdysi kaplička. Její vzhled je neznámý a dochovala se o ní jen zmínka ve zprávě popisující nepokoje na Kaňku, které začaly o kaňkovském posvěcení 12. srpna 1810 a skončily po zásahu vojska až 14. srpna.⁴⁶ Není známo, kdy zanikla.

Kaplička je zobrazena na indikační skice a mapě stabilního katastru. Vzhledem ke způsobu zobrazení se zdá, že se jednalo o zděnou kapličku.

Kaplička nad Hlízovem (zaniklá)

Kaplička stávala u silnice z Kolína do Čáslavi v místě, kde z ní odbočuje cesta do Hlízova a opačným směrem polní cesta do Sedlce. Podle vzpomínek pamětníka byla

⁴⁶ Nepokoje vyvolala rvačka malínských s hlízovskými, ke které se záhy na straně malínských připojili libeničtí. Po zásahu „politické stráže“ se hněv libenických obrátil proti Kaňku. Nejprve 13. srpna zničili studánku zásobující Kaňk pitnou vodou a pak procházeli městečkem a rozbíjeli okna. U kapličky se potkali s vojenskou stráží, kterou se následně pokusili přemoci. Až po zásahu celé setniny vojska se situace uklidnila, viníci byli pozatýkáni a potrestáni. (*Hejzelná 2006, 85*)

Hlízov, křižovatka nad vsí. Na jejím severním okraji snad stávala kaplička (říjen 2020).

zbořena snad v 50. letech 20. století.

Kaplička je poprvé zobrazena na mapě Císařské strouhy z roku 1747⁴⁷ a pak na mapách 1. a 3. vojenského mapování. Pokud lze věřit zobrazení na mapě 3. vojenského mapování, tak stávala na severní straně křižovatky. Několik metrů jižně od této polohy probíhá historická hranice mezi katastry Hlízova a Sedlce.

Kaplička byla na okraji katastru obce a současně u císařské silnice. Kdyby se dochovala, mohla být spolu s blízkým vzrostlým stromem oživením tohoto poněkud zanedbaného a dopravně přetíženého místa.

Kaplička u Přítoky (zaniklá)

Přítoky, dům čp. 38, přibližně uprostřed jeho průčelí snad stávala kaplička (říjen 2020).

V Přítokách asi 100 m severně od státní silnice, přibližně v místě západního průčelí domu čp. 38, stávala drobná sakrální památka zachycená na několika mapách. Na indikační skice stabilního katastru je zobrazena schematickou značkou, která by mohla být interpretována jako boží muka nebo kříž na větším zděném podstavci. Vznikla snad ještě v 18. století a bylo by možné k ní vztáhnout dvě zprávy, uvedené u zvoničky stojící vedle tvrze v Přítokách (viz kapitola *Kapličky prostorové*).

Objekt je zobrazen na indikační skice a mapě stabilního katastru a na mapách 1., 2. a 3. vojenského mapování. Na mapě stabilního katastru stojí na jižním okraji obce na křižovatce řady cest, pravděpodobně včetně staré cesty od Kutné Hory na Kouřim, která byla nahrazena novou císařskou silnicí se zájezdní hospodou. Prostor mezi císařskou silnicí a děkanským dvorem (čp. 15) se záhy začal zaplňovat drobnou zástavbou.

⁴⁷ SOkA Kutná Hora, mapa č. 269 „Vodní kanál z K.H. do Turkaňku, r. 1747“

KAPLIČKY NEJISTÉ

Mezi nejisté kapličky zde řadíme objekty tří typů. Především se jedná o kapličky zmíněné v historických pramenech, které ale nedokážeme dostatečně přesně lokalizovat. Sem patří především nejstarší zmínky ještě z 15. století, z nichž některé se ale mohou vztahovat i ke kaplím v kutnohorských kostelích a tedy s kapličkami přímo nesouvisí.

Další skupinou jsou objekty uvedené pouze v mapách 1. nebo 2. vojenského mapování. Některé z nich možná ani nebyly kapličkami, další nedokážeme lokalizovat a některé jsou možná uvedeny omylem.

V Kutné Hoře lze najít i několik prázdných výklenků, které by mohly kdysi být snad i kapličkami - viz i výše uvedený výklenek se sochou sv. Jana Nepomuckého za domem čp. 98. Zde je uveden jeden příklad za všechny, výklenek nad Horním Páchem na Královské procházce.

Nejstarší zprávy o kapličkách

Zprávy o kutnohorských kapličkách lze nalézt už v nejstarší dochované městské knize a pak samozřejmě i v mladších knihách. Bez dalšího výzkumu není jasné, jestli kaple Fridussovská (zmiňovaná k roku 1457), kaple Očkovská a kaple u branky (1487) byly kapličkami, tj. samostatně stojícími objekty. Nadějnější jsou zprávy o božích mukách u Všech svatých u vozové cesty z Kutné Hory ke Kolínu (1496 a 1660) a o božích mukách u cesty k sedleckému klášteru (1499), i když termín boží muka mohl označovat téměř jakoukoliv drobnou sakrální památku a téměř jakékoliv vyobrazení (tj. malbu i sochu) nejen Krista, ale i Panny Marie atd.⁴⁸ (*Fiala kapličky*)

Kapličky zobrazené pouze na mapách vojenského mapování

Mapy 1. vojenského mapování vznikaly v letech 1764-68 a rektifikovány byly v letech 1780-83. Zachycují stav na konci baroka, před nástupem průmyslové revoluce, která způsobila v krajině i ve struktuře lidských sídel obrovské změny. Vytvářeny byly tzv. od oka a tomu také odpovídá jejich přesnost. Pokud jde o kutnohorské kapličky, zachycují jich poměrně velké množství. Podkladem pro mapy 2. vojenského mapování, které vznikalo v letech 1836-52, byly mapy stabilního katastru, což se projevilo jejich větší přesností.

Žižkov, kaplička v křižovatce ulic Kouřimská – Kremnická – Husova. Tato kaplička je patrně totožná s kapličkou zobrazenou na pohledu na Kutnou Horu od západu z roku 1688 (*Šimůnek 2010*, mapový list č. 41), která zanikla při budování císařské silnice roku 1822. Za její nástupkyni lze považovat kapličku Panny Marie Svatohorské na křižovatce Kouřimské a Vojtěšské ulice.

Žižkov, kapličky mezi Kutnou Horou a Přítokami na severní straně cesty. Celkem čtyři kapličky lemuující cestu z Kutné Hory do Přítok. První z nich je v blízkosti velkého kříže jižně od kostela sv. Martina, za poslední je na jižním okraji Přítok pátá, která byla zmíněna ve skupině zaniklých kapliček. Cesta, u které kapličky stojí, vedla

⁴⁸ Zpráva z roku 1668 nařizuje, aby byla postavena „...Muka boží dřevěná s obrazem Pany Marie a dvanáctihvězdnou korunou na nich řezbářským dílem postavenou v cestách křížových mezi polmi mančickými a lošanskými...“. Termínem Boží muka tedy mohlo být označeno i zobrazení Panny Marie Immaculaty. (*Fiala kapličky*)

severně od dnešní silnice a v současnosti už po ní nejsou žádné stopy.

Hlouška, kaplička mezi hlavní poštou a autobusovým nádražím. Západně od kapličky na Pankráci je zakreslena další kaplička, o které nejsou žádné další informace.

Vrchlice, kaplička v ulici U Splavu. Poblíž Vrchlice je v této dnes malé zapomenuté uličce zakreslena kaplička, kolem které se stáčí cesta vedoucí od bývalé Čáslavské brány, která dále stoupá na Rovina ke kapličce sv. Petra a Pavla. Dnes cesta na Rovina odbočuje z Pobřežní ulice přibližně 50 m východněji. Že původní trasa šla ulicí U Splavu naznačuje i starší zástavba této ulice ve srovnání s Pobřežní ulicí.

Karlov, tři kapličky. Ve východní části Karlova jsou zakresleny tři kapličky. Nejsevernější z nich je patrně totožná s kapličkou Panny Marie, která zanikla v komunistickém období (viz kapitola *Kapličky Panny Marie*). O dalších nejsou žádné zprávy. Střední kapličkách je zakreslena přibližně uprostřed severní větve ulice U Lazara, jižní je v ohybu jižní větve téže ulice.

Žižkov, kaplička za nemocnicí. Jediná kaplička, která je zobrazena pouze na mapě 2. vojenského mapování, se nacházela poblíž jihozápadního okraje areálu nemocnice, snad ve východním cípu blízkého lesíka. V terénu po ní nezbyly žádné stopy a nedochovaly se ani žádné další informace.

Výklenek na Královské procházce

Na Královské procházce, asi 50 m jihovýchodně od místa, kde ji protíná cesta od Vrchlice dále pokračující na Rovina, je do skalní stěny nad náhonem Nových mlýnů neboli Horním Páchem vytesán výklenek. Mezi ním a náhonem je pouze krátký strmý svah o výšce asi 2 m.

Nepravidelný výklenek se rozšiřuje z asi 0,5 m v přední části na asi 0,7 m v nejširším místě, hluboký je přibližně 0,5 m a vysoký cca 1,7 m.

Na mapě projektu železniční dráhy údolím Vrchlice (*Šimůnek 2010*, mapový list č. 21) je situace v těchto místech stejná jako dnes, tzn. že i před 120 lety byl výklenek stejně nepřístupný, jako je tomu nyní. Nabízí se proto představa, že v něm mohla být nějaká socha, tzn. že měl podobnou funkci jako kapličky.

Různých výklenků lze v Kutné Hoře najít více a jistě sloužily různým účelům. Další je např. za domem čp. 642 v Hornické ulici...

Výklenek na Královské procházce (listopad 2018).

KAPLE

Jak už bylo uvedeno, v Kutné Hoře můžeme najít celou řadu objektů, které lze z typologického hlediska považovat za kaple. Většina z nich je součástí větších staveb, na jejichž vzhledu se může výrazně podílet (např. kaple Nejsvětějšího srdce Páně, součást kláštera voršilek) nebo naopak může ve hmotě těchto objektů zcela zanikat (např. původní kaple téhož kláštera). Svoji velikostí mohou překonávat menší kostely (např. již zmíněná kaple Nejsvětějšího srdce Páně) nebo jejich rozměry mohou být doslova miniaturní (např. kaple Jindrova domu šedých sester v Bartolomějské ulici – *Provaz 2019*, 5). Vznikaly už ve středověku (viz Hrádek nebo Vlašský dvůr) a vznikají i dnes (např. kaple vedle katedrály v Sedleci). Byly součástí církevních a zámeckých staveb, ale také větších školních budov (např. bývalá budova gymnázia proti chrámu sv. Barbory). V centru Kutné Hory ale nalezneme snad jen jednu kapli, která stála o samotě. Je jí bývalá kaple Nejsvětější Trojice v Libušině ulici. V zájmové oblasti okolo Kutné Hory se dochovala kaple na zámku v Hlízově. Na návsi v Perštejnici stávala výše již uvedená kaplička, kterou by také snad bylo možné zařadit mezi kaple. Dále bude jako jeden příklad za všechny uvedena honosná stavba zbytečně zaniklé krásné barokní kaple, která stávala v Neškaredicích.

Kaple sv. Jana Nepomuckého v Neškaredicích (zaniklá)

Po kapli sv. Jana Nepomuckého v Neškaredicích zbyl jen prázdný prostor a před ním opěrná zeď areálu prolomená krátkým schodištěm (říjen 2020).

Krásná barokní kaple stávala necelých 100 m severně od křižovatky uprostřed Neškaredic, po pravé straně silnice do Církvice, vedle budovy bývalé školy.

Popis: Centrální osmiboká kaple s nižším pětibokým presbytářem na východní straně. Stěny byly členěny pilastry umístěnými u nároží, loď měla tři nevelká polokruhem zaklenutá okna lemovaná plochou šambránou s lištou, po stranách presbytáře byla kruhová okna. Nad obdélným vstupem byla ozdobná kartuš s nápisem (*Načeradská 2002*, kat.č. 359). Na jižní straně presbyteria byla snad sakristie. Loď byla zastřešena velkou cibulovou střešou nesoucí osmibokou lucernu. Na té byla malá cibulová střeška

vrcholící makovicí a patriarším křížem. Na presbytáři byla valbová střecha. Střechy měly šindelovou krytinu.

Kaple byla uvnitř zaklenuta kupolovou klenbou s lunetami. V presbytáři byla valená klenba s navazující konchou (?) v zadní části. Na vítězném oblouku byl nápis (*Načeradská 2002*, kat.č. 360). Pod okny lodi a nad okny presbytáře procházela celým prostorem kaple kordonová římsa.

Kaple stála volně, o samotě, i když nedaleko od ní se nacházelo několik staveb. Silnici od kaple oddělovala opěrná zeď, vystavěná až ve 20. století, kterou procházelo krátké schodiště s brankou.

Vybavení: Na hlavním oltáři byl nad tabernáklem v rokokovém rámu obdélný obraz s námětem Apoteóza sv. Jana Nepomuckého. V dolní části oltáře, na antependiu, byl reliéf sv. Jana Nepomuckého jako almužníka. Na bočním oltáři na epištolní (jižní)

straně byl obraz Panny Marie s Ježíškem, snad z konce 19. století, v bohatém barokním rámu. Na severní straně visel na zdi oválný reliéf Nanebevstoupení Páně. (*Zavadil 1912*, 260; *Načeradská 2002*, kat.č. 458) Z původního vybavení kaple se pravděpodobně, s výjimkou zvonu, nic nedochovalo, zůstalo jen několik fotografií.

Proměny: Podle kresby J. Vysekala z roku 1894 (uložena v Českém muzeu stříbra) na čelní stěnu kaple navazoval od severu plaňkový plot a od jihu zeď, která byla přerušena dvoukřídlou dřevěnou brankou, za níž je vidět presbyterium s kulatým oknem.

Na počátku 20. století byly v lucerně dva zvony (*Zavadil 1912*, 260).

Snad počátkem 20. století bylo upraveno okolí kaple a vybudována u silnice opěrná zeď se schodištěm.

Stav: Materiál byl krátce po demolici legálně i nelegálně rozebrán.

Historie: O stavbě kaple bylo jednáno od roku 1721, povolení bylo uděleno 18. července 1731 a ještě téhož roku byla kaple postavena. Opravována byla v letech 1868, 1894 a 1929. Zbořena byla 27. listopadu 1962.⁴⁹

Mapy: Kaple je zobrazena na indikační skice i mapě stabilního katastru a na mapách 1., 2. a 3. vojenského mapování.

Hodnocení: Barokní kaple ušlechtilého vzhledu byla nejen duchovním, ale i architektonickým centrem obce.

Kaple v Neškaredicích (Zavadil 2012).

⁴⁹ Podrobněji: <http://www.znicenekostely.cz/index.php?load=detail&id=14099>
<http://neskaredice.unas.cz/o-neskaredicich/pametihodnosti-zajimavosti/>
<https://www.flickr.com/photos/neskaredice/29538965987/>

ZÁVĚR

Kapličky dotvářejí historický charakter Kutné Hory. A i když je lidé většinou mýjejí bez povšimnutí, bez nich by byla Kutná Hora ochuzena o část svého kouzla, pro které je nazývána Krásným městem. U většiny kapliček už dnes není známo, kdo a kdy je nechal postavit a v některých případech je neznámé resp. nejisté i jejich zasvěcení. Stejně tak se většinou neví, kdo a kdy tu kterou kapličku opravil či obnovil, kdo ji udržoval, zdobil, kdo se o ni staral a stará i dnes. Bez těchto lidí by ale kapličky přišly o svou krásu a často i o svou existenci.

Stojící kapličku je tedy možné považovat i za jakési kolektivní dílo, kde většinou neznámí lidé se zasloužili o to, že část města se stala krásnější, útulnější, příjemnější. V krajině, ale i ve městě kapličky vyzývají k zastavení a rozhlédnutí se, ke krátkému přerušení denního shonu. Dotváří okolní prostor a činí z něj to, čemu říkáme domov. Spojují nás s naší minulostí, jsou vzkazem od našich předků. To jsou jen některé z důvodů, proč se o ně starat, proč usilovat o jejich zachování, proč je v co nejlepším stavu předávat našim potomkům.

Nejstarší historicky doložená a dodnes existující kaplička byla postavena během třicetileté války na Rovinách a zatím nejmladší vznikla v roce 2016 v Neškaredicích. Největší rozmach měla stavba kapliček v období baroka, největší stavby vznikaly na konci 19. století. Ať už byly důvody vzniku konkrétních kapliček jakékoliv, vždy vznikaly z potřeby je vytvořit, z pocitu, že právě zde by měly být.

Literatura, prameny a zkratky

Bartoš M. (1997): Císařská strouha. – *Krásné město č. 3, 18-20.*

Bílek J., Bartoš M. (2000): Mapa vodního náhonu na Turkaňské pásmo. – *Kutnohorsko - vlastivědný sborník 3/2000, 12-15.*

ČMS: České muzeum stříbra v Kutné Hoře.

Dohnalová B., Fiřtová B., Kučera P., Dohnal J., Pavlačková K. (2015): Metodika identifikace kulturních artefaktů v krajině. – *Mendelova univerzita v Brně.*

Ďoubal J. (2015): Kamenné památky Kutné Hory: Restaurování a péče o sochařská díla. – *Univerzita Pardubice.*

Dudák V. (2004): Kutnohorský poutník aneb Kutnou Horou ze všech stran. – *Baset Praha - Kutná Hora.*

Evidenční list: Evidenční list nemovité kulturní památky. – Osobní archiv M. Bartoše (částečně dostupné na <https://pamatkovykatalog.cz> u konkrétní památky).

Fiala kapličky: Státní okresní archiv v Kutné Hoře, osobní fond Fiala Jan, Kapličky, boží muka, inv.č. 797.

Fiala J. (1927): O vodovodu kutnohorském. – *Kutnohorské příspěvky k dějinám vzdělanosti české, III. řada, s. 41-64.*

Fiala J. (1932): Kamenné báby u Kutné Hory. – *Kutnohorské příspěvky k dějinám vzdělanosti české, řada VI., 32-37.*

Fiala J. (1940): Brány a branky v Kutné Hoře. – *Kutnohorské příspěvky k dějinám vzdělanosti české, řada X., 1-72.*

Hanuš B. (2012): Dějiny a působení jesuitského řádu kutnohorského – *Kutna Kutná Hora.*

Hejzelna J. (2006): Památky královského horního městys Kaňku. – *Kutna Kutná Hora.*

- Hrubý P., Altová E., Kadlec A. (2015):** Metodika dokumentace drobných památek. – *Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Ústí nad Labem a Filosofická fakulta Univerzity J. E. Purkyně, Ústí nad Labem.*
- Kalfus P. (1971):** Proměny. – *Krásné město č. 2, 26-27.*
- Kegler V. (2009):** Paměti Vojtěcha Keglera aneb Některé notata královského horního a svobodného města Hory Kutné, sepsaná od Vojtěcha Keglera. – *Kutna Kutná Hora.*
- Kuča K. (1995):** České, moravské a slezské zvonice. – *Libri Praha.*
- Kulhánek M. (2012):** Restaurování části sousoší Panny Marie mezi anděly z výklenkové kaple ve Vocelově ulici v Kutné Hoře a zhotovení rekonstrukční faksimile sousoší. – *Diplomová práce. Univerzita Pardubice, Fakulta restaurování, Ateliér restaurování a konzervace nástěnné malby, sochařských děl a povrchů architektury, Litomyšl.*
- Leminger E. (1931a):** Mlýny v Kutné Hoře. – *Kutnohorské příspěvky k dějinám vzdělanosti české, řada V., 1-9.*
- Leminger E. (1931b):** Zaniklé kostely a kaple v Kutné Hoře. – *Kutnohorské příspěvky k dějinám vzdělanosti české, řada V., 69-85.*
- Líbal D. (1971):** Kutná Hora. Stavebně historický průzkum jádra. Částečně upravený elaborát z r. 1961. – *SÚRPMO Praha 1971.*
- Navrátil M. (2005):** 100 let místní dráhy Kutná Hora - Zruč nad Sázavou. – *Posázavský Pacifik.*
- Novák P., Štroblová H., Dedíková S., Vaněčková J. (2003):** Historie a současnost podnikání na Kutnohorsku a Čáslavsku. – *Městské knihy Žehušice.*
- Nusek J., Svoboda J. a kol. (2001):** Příběh kapliček. Drobné sakrální objekty na Podblanicku. – *Pod Blaníkem - vlastivědný časopis, r. V. (XXVII.), 6. samostatná příloha.*
- Pospíšil A. (2009):** Zmizelá Kutná Hora. – *Paseka, Praha - Litomyšl.*
- Provaz L. (2013):** Čestní občané města Kutná Hora. – *Město Kutná Hora, Městské knihy Žehušice.*
- Provaz L. (2019):** Jan Nepomuk Jindra a šedé sestry v Kutné Hoře. – *Krásné město, č. 4, 1-8.*
- Seifert O., Mottlová N. (2014):** Kutnohorské sochy světců. – *Kutná Hora.*
- SOKA:** Státní okresní archiv v Kutné Hoře.
- SOKA kapličky:** Státní okresní archiv v Kutné Hoře, výpisky různých badatelů ke kapličkám.
- Starý M. (2012):** Denemark - občanské sdružení. – *Krásné město č. 4, 21-22.*
- Šimůnek R. a kol. (2010):** Historický atlas měst České republiky, svazek 22 - Kutná Hora. – *Historický ústav Akademie věd ČR, v. v. i., Praha.*
- Štrobl M. (2017):** Uctívá poklona. – *Městské knihy Žehušice.*
- Štroblová H., Altová B. (2000):** Kutná Hora. – *Nakladatelství Lidové noviny Praha.*
- Švácha R. (1991):** Kutnohorská architektura období historismu a moderny (1851-1918). – *Umění r. 39, 402-436.*
- Vepřek J. (2017):** Věci památkové péče v Kutné Hoře 1937/38. – *In: M. Bartoš: Příspěvek k dějinám památkové péče v Kutné Hoře. – Kutnohorský - vlastivědný sborník 18, 39-64.*
- Zavdil A. J. (1912):** Kutnohorský slovem i obrazem. Díl 2., část 1. Soudní okres kutnohorský. – *Karel Šolc, Kutná Hora.*
- Načeradská P. (2002):** Nápisys okresu Kutná Hora. – *Artefactum Praha.*

VÝKLENKOVÉ KAPLIČKY

Kapličky Ukřížování Páně

- 1 - Kaplička Ukřížování Páně u hlavní pošty (s. 13)
- 2 - Kaplička Ukřížování Páně pod Vlašským dvorem (s. 15)
- 3 - Kaplička Ukřížování Páně u Novomlýnské branky (s. 17)
- 4 - Kaplička Ukřížování Páně u Nových mlýnů (zaniklá) (s. 19)

Kapličky se sochami

- 5 - Kaplička Panny Marie Lurdské v ulici U Jelena (s. 23)
- 6 - Kaplička Panny Marie ve Vocolově ulici (s. 26)
- 7 - Kaplička sv. Jana Nepomuckého v Husově ulici (zaniklá) (s. 30)
- 8 - Kaplička Ecce Homo v Sedleci (s. 31)
- 9 - Kaplička sv. Vojtěcha nad pramenem u Bylan (s. 34)
- 10 - Kaplička sv. Jana Nepomuckého u Nových mlýnů (zaniklá) (s. 37)

Obnovené kapličky

- 11 - Kaplička se sochou žehnajícího Krista u kláštera (obnovená) (s. 38)
- 12 - Kaplička sv. Lazara na Karlově (obnovená) (s. 40)
- 13 - Kaplička sv. Máří Magdaleny v Kaňku (obnovená) (s. 42)
- 14 - Kaplička Panny Marie v Neškaredicích (nová, obnovená) (s. 44)

Soukromé kapličky

- 15 - Kaplička Panny Marie u domu čp. 261 v Hradební ulici (s. 46)
- 16 - Kaplička Svaté rodiny v zahradě kláštera Voršilek (s. 48)
- 17 - Výklenek se sochou sv. Jana Nepomuckého u domu čp. 98 (s. 50)
- 18 - Kaplička (?) za domy čp. 232 a 387 v Libušině ul. (s. 51)

Kapličky Panny Marie

- 19 - Kaplička Panny Marie Svatohorské v Kouřimské ulici (s. 52)
- 20 - Kaplička Panny Marie Svatohorské v sadu za poliklinikou (s. 55)
- 21 - Kaplička Panny Marie v ulici U Trojice nad Bylankou (s. 58)
- 22 - Kaplička Panny Marie nad Lorcem (s. 60)
- 23 - Kaplička Panny Marie v ulici Na Spravedlnosti (zaniklá) (s. 62)
- 24 - Kaplička Nanebevzetí Panny Marie v Libenicích (s. 63)

Kapličky světců

- 25 - Kaplička Oplakávání Krista v České ulici (s. 65)
- 26 - Kaplička sv. Jana Nepomuckého na Jungmannově náměstí (s. 67)
- 27 - Kaplička sv. Petra a Pavla na Rovinách (s. 70)
- 28 - Kaplička sv. Jana Křtitele v Kaňku (s. 73)
- 29 - Kaplička sv. Václava (dříve sv. Izidora) u Perštejnec (s. 76)

BOŽÍ MUKA

- 30 - Boží muka u Wagenknechtova mlýna (s. 78)
- 31 - Boží muka u Bylan (s. 80)
- 32 - Boží muka u Hlízova (s. 82)

KAPLIČKY PROSTOROVÉ

- 33 - Kaplička v Poličanech (s. 84)
- 34 - Kaplička v Hořanech (s. 86)
- 35 - Kaplička v Bylanech (s. 88)
- 36 - Zvonička v Přítokách (s. 89)
- 37 - Kaplička Panny Marie v Perštejnici (zaniklá) (s. 90)

KAPLIČKY ZANIKLÉ

- 38 - Kaplička uprostřed Kaňku (zaniklá) (s. 92)
- 39 - Kaplička nad Hlízovem (zaniklá) (s. 92)
- 40 - Kaplička na jižním okraji Přítok (zaniklá) (s. 93)

